

szél-járás

XIV. ÉVFOLYAM 2. szám • 2021. június

Görföl Jenő főszerkesztő (Pozsony)

Böröndi Lajos (Feketeerdő)

Deák Ernő (Bécs)

Hornyák István (Pozsony)

Kovács László (Egyházgelle)

Tuba László (Mosonmagyaróvár)

Uzsák Zoltán (Mosonmagyaróvár)

Végh László (Somorja)

Zsódi Viktor (Mosonmagyaróvár)

Szerkesztőség:

Bratislava – Pozsony,

Námestie 1. Mája 10/12, 815 57 Bratislava.

E-mail: csemadok@csemadok.hu

Feketeerdő, Erdőalja u. 11. 9211.

borondi@falu-tv.hu

mosonvarmegye@gmail.com

Wien – Bécs, Schwedenplatz, 2/I/8.

Levélcím: A-1011 Wien, Postfach 358.

E-mail: becsi-naplo@aon.at.

**A Pro Patria Honismereti Szövetség
megbízásából kiadja:**

Mosonvármegye Lap- és Könyvkiadó,
9211 Feketeerdő, Erdőalja u. 11.

E-mail: mosonvarmegyekft@gmail.com

Nyugat Takarékszövetkezet:

HU90 5950 0155-1108 5733 0000 0000

SWIFT:TAKBHUHB

*Előfizethető a fenti bankszámlára való
utalással, előzetes vagy utólagos számlázással.
Egy évre a négy szám 3200 Ft, illetve 10 euró.
Sárga csekk a kiadó címén kérhető!
mosonvarmegyekft@gmail.com*

ISSN: 2060-3886

Megjelenik a Palatia Nyomda és Kiadó Kft.
gondozásában (9026 Győr, Viza u. 4.).
Felelős vezető: Radek József ügyvezető.

Kerék Imre Szerelmünk Holdja, Szél-tovafűtötte lányok (vers) 3

irodalom

Füzesi Magda Gulácsyval Nakonxipánban (vers) 4

Kerék Imre Dante (vers) 4

Szabó Ferencászló Amri ya Mungu: A sors megkerülhetetlen
(Kittenberger Kálmán emlékezete) 5

Fellinger Károly Gyerekversek 12

Kotolácsi Mikóczy Ilona Trianon száz év magánya (elbeszélés) 14

Száraz Pál Egy ember új élete (elbeszélés) 15

Csáky Anna Krisztusfa (vers) 21

Josef Guggenmos Versek (Lengyel Ferenc fordításai) 22

honismeret

Tuba László A magyaróvári vár története 24

Oros László Egy felsőszeli fiatalember,
aki meghódította a világot (Pónya József) 27

Tuba László A mosonmagyaróvári piarista iskola
története 33

barangoló

Böröndi Lajos Elsüllyedt történelem (Austerlitz) 49

képzőművészet

Gál Sándor Elment Nagy János 54
• Nagy János (1938–2021) 58

közművelődés

Neszméri Tünde Menyhei hagyományok a Szőlősgazdák
Házában 59

Varga Gabriella Megújult az európai magyar katolikusok
lapja 62

Stirber Lajos 110 éves a Jókai Közművelődési- és
Múzeum Egyesület 68

Kovács László A népdalgyűjtő Bartók a népek
barátságáért (Bartók Béla születésének
140. évfordulóján) 72

>>



>>

szélfúvás

Neszméri Tünde	<i>Emléktábla Esterházy Jánosnak Szímőn</i>	76
Kárpátiné Kovács Zita	<i>Pécsváradi megemlékezés</i>	77
Simon Zsuzsanna	<i>A mártír lelkeszre emlékeztek Levélen (Gulyás Lajos újratemetésének 30. évfordulója)</i>	78

recenzió

Száraz Pál	<i>Hatvan év – Nyolc könyv (Hodossy Gyula: Minden addig)</i>	81
Száraz Pál	<i>Négy kötetben – ötszázharminchat vers (Fellinger Károly gyermekverseiről)</i>	82

lapzártá

•	<i>Meghalt Gál Sándor</i>	84
---	---------------------------	----



Szenc város



CSEMADOK



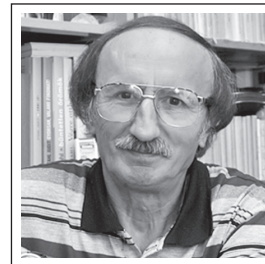
Mosonvármege Lap- és Könyvkiadó



Kerék Imre

Szerelmünk Holdja

Majd a káoszból, vaksötétből
szerelmünk holdja fölvilágol,
érzékeink egyé-mosódnak:
értjük egymást egy szemsugárból,
egy mosolyból, mi rubin-ajkad
szögletéből szemembe csillan,
mintha tiszta növényi létből,
mi egyre kísért álmainkban;
a delelő, kitárt virágban,
egy kutya hű tekintetében.
S ha ölelünk: pórusainkból
kisejlik a hajdani Éden.



Szél-tovafűtta lányok

Szél- tofűtta lányok: Márta
Gabriella, - őz suhanású,
türkiz-szemű Flóra, Boglárka,
teliholdas májusi éjen
kik voltatok egy suhanc álma:

emlékeztek? Halk hóésésben
röpültünk a jégen suhanva,
szőke copfos Agáta, gyík-
fürge, kacagó Julianna;
hol bújtok most? milyen mesében?

Nap napra, évre év tolul:
az Idő épít és leront,
aztán előlről toldja-foldja,
mint tört játékát a bolond.
De nem fakul szerelmük holdja.



Füzesi Magda

Gulácsyval Nakonxipánban

Nakonxipánban délelőtt
lessük a búcsúzó időt
bekukkant minden ablakon
siketen hágy itt és vakon
a rózsá lelke itt köröz
nyújtóznak pimasz kis ködök
szürkére mázolt délután
néz ki a tegnap ajtaján
odakint kerge szél kering
rajta egy foltos barna ing
felkap egy sárga dallamot
légyottra csalja a napot
kék ruhát ölt az almafa
mintha csak bálba tartana
zöld szobák mélyén zöld halál
szemérmesen csak álldogál
festett üveg a táj csupán
átsejlik minden éjszakán

Kerék Imre

Dante

Száműzöttként, Ravenna, befogadtál,
kenyeret adtál, megvédve goromba
intrikáktól. Firenze, messze vagy már;
de áldott neved mormolom naponta,
és átkom is, fóliánsra hajolva
égő szemem ha reád visszaréved:
látlak-e még, s örök Beatricémet?

Szabó Ferenc László

Amri ya mungu: A sors megkerülhetetlen

Kittenberger Kálmán emlékezete



(1. Andrej Kmet tótajkú berencsfalvi plébános Léva város nevét a lev szóból származtatta. Jelentése: oroszlán. 2. Léva város címerében a hátsó két lábán lépeget egy heraldikai figura - Lion Passant Or - a „Lépő Arany Oroszlán”. 3. ... és Léván született Kittenberger Kálmán, a nagy oroszlánvadász.

Ebből kitűnik, hogy Kittenberger Kálmánt főleg az „oroszlanos” helyek vonzották.)

Idős szüleinek a nyolcadik gyermeke volt. Már nagyocska kamaszkorában rátört a vándorkedv, csatangolt, nem tanult, kabátja alá rejtett csappantyús puskával járta a lévai határt és madarakra lövöldözött.

A cipésműhelyben bőr volt bőven, amit az apja előkaphatott, ha haragudott, de a kis nimródra csak a szép szó hatott, nem a szíj.

Kálmán életében akkor történt sorsfordító változás, amikor apja a piarista gimnáziumból átíratva az Állami Tanítóképzőbe, ahol a természetrajz tanára Kriek Jenő volt. „Léva kultúrpapája”- így emlegették még életében. Diákjai szerették, rajongtak érte, gyakran meglepték bogárral, lepkével, szép szitakötővel, s azokat a szertárban együtt preparálták, címkézték, majd üvegtetejű rovardobozokban rögzítették. Madarakat nyúztak és kitömték, ahogy kell. Diákjai között Kálmán volt a leglelkesebb. Kriek Jenő a szívébe zárta, felfedezte benne a rokonlelket, majd a vizsgák után bejuttatta a Magyar Nemzeti Múzeumba segédpreparátornak.

A fővárosban Kittenberger koplalt, kedélytelen volt, és kedélytelensége sehogysem múlt. Élete hiábavalósága nyomasztotta, öngyilkos gondolatok törtek rá. (Kálmán levertségébe belejátszhatott a versenylovak iránti gyöngéd szeretete is ... A sorsromboló szerencsevadász önvádat érez, s haragját sokszor fordítja önmaga ellen).

Kijózanodni? - 1902 őszén Tatrangra megy, s ott betűvetést tanít a hétfalusi csángó gyerekeknek. Tatrang tömör ormok, kéklő völgyek ölében fekszik Bergengóciában, közel Brassóhoz. Fenyőillatú levegője tiszta, mint a tó tükre. Sok a medve, farkas. A sok pesti babos csuszpájz után Kálmán végre annyi juhtúrót ehetett, amennyi a hasába fért, ami egy felvidéki ifjú esetében nem elhanyagolható szempont. Erdélyben ugyan nincs haluska, a brinzát puliszkával készítik, de mindegy az. Csöppet édesebb.

December elején levél várta a postán. Öreg múzeumi barátja írta, hogy volna-e kedve elmenni Közép-Kelet Afrikába, gyűjtőútra? „Azonnal, bárminő feltétel alatt” - válaszolta, és másnap Pestre utazott.

Budapesten Báránys József várta, ő írta a levelet, elmentek Dr. Madarász Gyulához, a múzeum nagytekintélyű ornitológusához, aki elmondta, hogy Német-Kelet Afrika-i gyűjtőújtára Damaszkín Arzén bántási földbirtokossal fog utazni. Damaszkín eleinte ódzkodott. Neki nem kell preparátor! Ő nem „pelenkázik” egy zöldfülűt, akinek még vadászati engedélye sincs. Végül meggyőzték. De ki fizesse Kittenberger hajójegyét? Elmentek hát Wlassich Gyula vallás-és közoktatásügyi miniszterhez, aki engedélyezte, hogy a múzeum egyévi fizetett szabadságot adjon segédpreparátorának, s a pénzt előre utalja át. Mehettek!

Amíg az osztrák Lloyd gőzöse Trieszből Mombasába ér, csevegek egy kicsit. Damaszkín Arzén megérdemel néhány mondatot.

Dédatyja 1799-ben kapott nemességet I. Ferenc osztrák császártól, és uradalmat vehetett Torontál vármegyében, Józsefvölgy környékén. Szeretett íróm, Fekete István szerint Damaszkín Arzén bácskai földesúr volt, s ezt a tévedést átvette a Wikipédia is. Onnan aztán mindenki!

Damaszkín nem lehetett bácskai földesúr, mivel Bácska amarra van, túl a Tiszán, Torontál meg emerre van, a Bánságban.

Bánság hajdan virágzó magyar megye, amely a Hódoltság alatt elnéptelenedett, s földje töretlen ugar a szemhatárig. Az oszmánok kiűzése után Mária Terézia gyarmatként kezelte a területet, s mialatt oda mindenféle „gyűttmöntet” betelepítettek, főleg svábot, a magyarság képviselőit egészen 1778-ig nem tartották kívánatosnak azokon az árveréseken részt venni, ahol a kamarai birtokokra lehetett licitálni. Torontál termékeny és morzsalékos földjén úgy megnőtt a tengeri, hogy a ló füle nem látszott ki, ha belement. Sokan meggazdagodtak! A „torontáli nábob” kétségkívül eleméri és ittebei Kiss Ernő honvéd altábornagy aradi vértanú örmény nagyapja volt, Izsák. Ő is nemes lett, mivel a bécsi udvarnak hasznos szolgálatokat tett Erdélyben. Izsák 70 ezer hold uradalmat vásárolt Torontálban 15 évre szóló, alacsony kamatú részletre, de a gazdálkodáson kívül uzsorásként is működött. Amikor Kiss Ernőt halálra és teljes vagyonek kobzásra ítélték, Haynau egzekútorai 14 mázsa családi ezüstöt talicskázta ki az eleméri kastélyából.

A Damaszkín-dédapa - István - elszlávosodott görög-macedón volt. Cincár, s nem szerb. Arzén apja, Bem tábornok ezredese hosszú börtönt szenvedett a kufsteini várban. A bécsi udvar elképedésére a kivétel nélkül idegen származású, nemességet kapott bánáti urak jelentős része két nemzedéknyi idő alatt teljesen elmagyarosodott. Természetesen Damaszkín Arzén és az apja is magyarul beszéltek, írtak és álmodtak. Felnőttként így vall magyarságáról: „Származásom, vallásom és nevem megtagadása nélkül szívem minden dobbanása magyar”.

Érdekességként még megemlíthető, hogy a Damaszkín-család tágabb rokonságához tartozott Schratt Katalin, Bécs ünnepelt színésznője. Férjétől, az ittebei és eleméri bohém, pernahajder báró Kiss Miklóstól külön élt ugyan, de Katalin nagyon szerette férjét és mindig kifizette a kártyaadósságát... Soha nem váltak el, a Wikipédia rosszul tudja. Közös sírban nyugszanak a hietzingi temetőben, Bécsben. (Katharina Schratt Ő császári és királyi Fenség Ferenc József hivatalos szeretője volt. Ágyasa már nem. A nagyhatalmú császár szeretett az összerakhatós, katonai vaságyában egyedül aludni. A sodronyok nyekergése álomba ringatta.)

Kérheti hajójút után, 1903. január elején a Lloyd gőzöse behajózott Mombasába, és horgonyt vetett annak Kilindibe kikötőjében. Damaszkín és Kittenberger a poggyászaikat átmálházták az újonnan lefektetett Uganda-Vasút vagonjába, aztán - vártak. Félórát, egy órát - mindegy. Minek sietni. Vagy ha az indus bakter azt morzézta Voiból, hogy csorda delel a pályán, az utasok ugyancsak vártak. A resti hűvösébe húzódtak és pombét szopogattak. A XX. század hajnalán vagyunk. Lelkes közönség leste izgatottan, ahogy a 200 tonnás vashika rettenetes füttyögéssel, gomolygó gőzben, hörögve-prüsszögve kicammogott a nyílt pályára. Kormos vasbendőjében 30 ezer liter víz, 12 tonna szén várta, hogy átadhassa erejét a mozdony fordítókörongjainak. A szerelvény a 115 km-re fekvő Voi városkában megállt, mivel odáig tartott az Uganda-Railway... Azon túl már a németek voltak az urak, akik - egyéb híján - szamarakkal közlekedtek.

Vad volt bőven mindenfelé, mindenféle, de míg Brit-Kelet Afrikában 600 rúpiát kellett leszurkolni a vadászjegyért, addig Német-Kelet Afrikában mindössze 20 márka volt a taksa.

Odaértek Voiba, s kiszálltak hát. Damaszkín fogatot és tíz szamarat bérelt, majd nekivágtak az előttük álló 140 km útnak. A jól megrakott fogatot hat szamar húzta elől, négy poroszkált hátul, tartalékban. A két férfi gyalogolt. Olykor látták a csodálatos, önszépségében magasló Kilimandzsáró csillogó hóbércét, mely megtörte az ég mélykék színét.

Amikor a német-angol határra értek, Kittenbergeren igen heves hideglelés és láz tört ki. Reszketett, nem bírták a lábai, feje, füle zúgott. Vele ellentétben a 48 éves cingár cincár Damaszkín bámulatosan viselte a fáradalmakat. Hazájában, „Tömösben” egyszer fogadásból hét óra alatt elgyalogolt Temesvárról a légvonalban 55 km-re fekvő moravicei városházáig.

Kittenberger már egészen rosszul volt. Damaszkín a szekérre fektette, s Moshiban egyenesen a katonai erőd ápodájába vitte. Ő pedig, amikor elunta a téblábolást a poros Moshiban, a maszáj fennsíkra ment vadászni... (Az akkurátus aggregény minden elejtett vadat a naplója löjegyzékében följegyzett. Sok kárt nem okozott. Mindössze néhány elejtett nagyvadat említ. Lőtt viszont félszáz gyöngytyúkot és kéttucat rucát, ludat.. Otthon talán olcsóbban is lelőhette volna őket, és megmaradt volna 1578 koronája. Annyit költött a szafarira. Lőtt még negyvennél több tehénantilopot, nyilvánvalóan a pagaziknak, kirongóziknak és egyéb szerzeteknek, akik segítettek neki vadászni. Cudar dolog lehet 128 napig tehénantilop húsan élni, únhatták is nagyon a feketéi, mert sokuk megszökött, eltűnt vagy addig dűnnyögött míg elzavarta. Az egyik eltörte a puskáját. A másik, mivel minden muzulmán született sakter, a lelőtt vadhoz nyargalt, és olyan hévvel nyiszálta a torkát, míg a trófea tönkrement...)

Amikor Damaszkín Arzén 1903. május közepén visszatért Moshiba, már javában tartott az esős évszak. Esővízzel teltek meg a szekércsapák, a repedezett rőt föld, medrek, gödrök. Monszun hozta a nagyon várt esőt, újjáéledt a fakóvá aszott pusztá, kibontotta fehér szirmait a kávécsérje, és a maszájok behúzódtak tehénlepénykunyhóikba.

Damaszkín alighanem röstellte, hogy a közelben tett vadászatai alatt sem érdeklődött a beteg Kittenberger után, mivel Moshéban önzetlenül átadta neki - a moszkitóhálótól a patikaszerkig - összes megmaradt trópusi felszerelését. Ezzel a lehető legnagyobb segítséget nyújtotta, mivel a pénz csak csordogált Pestről. Damaszkín adománya lehetővé tette, hogy vadásszon is.

Kittenbergernek addig még nem volt puskája. Illetve volt... Egy botpuskája volt, ami pontosan úgy nézett ki, mint a bot. Madársöréttel volt töltve, s a gyöngytyúkot száz méterről leemelte vele a mimózafáról. A bómák tücsökképzű közönsége a halk lövéseket nem hallotta, viszont az előbb még rikácsoló tyúkok holtan potyogtak le a fáról. Ettől a hallatlan csodától úgy kikerekedett a szemük, mint a dió: „Hogy ez a >Bwana Ngede> miket tud azzal a bottal...”

A Bwana Ngede azt jelenti: Madár úr. Így hívták először a Kilimandzsáró környékén élő feketék. Később, amikor már oroszlánt is elejtett, munyamparája a >Bwana Kiroboto< nevet adta neki: >Bolha-úr<, mivel a szafari első embere furcsállta, hogy a fehér vadász elsőként siet a lelőtt oroszlánhoz, és „átbolhássza”. (Sok-sok érdekes afrikai bolhát, óvantagot, kullancsot összegyűjtött, hazaküldött az MNM állattárának, és azok megvannak most is.)

Harmadik gyűjtő- és vadászútján >Kofia Baja< lett a neve: >Rossz Kalap<, mivel Kittenberger mindig ugyanazt a nyűtt, dupla nemezkalapot nyomta a kopasz fejére, amikor a kunyhójából reggel kilépett. S végül, utolsó útján, 1929- ben >Bwana Mzé< lett: >Öreg Úr<.

Kittenberger első puskáját, a 7 mm-s Mausert Prof.C.G. Schillings német vadásztól vette meg, olcsón. Patronot hozzá meg innen-onnan. A patronok silány minősége miatt egyszer egy sörénytelen hím oroszlán majdnem megölte... Annyian leírták már, leírom én is, ahogy történt, hiszen ötven évvel ezelőtt borzongva éltem át a kalandot, mint oly sok kiskamasz, aki olvasta könyveit...

1904. június 11-én felkelt a nap és elindult fölfelé. Kittenberger kíváncsi volt a két napja kitett zebra dögre. Egyedül indult el. Meghallotta, hogy egy oroszlán úgy ropogatja a zebra csontjait, mint ló a zabot. Az oroszlán észrevette a vadászt, de nem mozdult. Kittenberger ötven lépésről nyakon lőtte, mivel nem akarta szétroncsolni a koponyáját. A lövés után az oroszlán eltűnt, pedig ott volt. Ott ám! - és támadott. A támadó oroszlán 80 km/óra sebességgel képes rávetnie kétmázsás testét áldozatára. Kittenberger most már az oroszlán fejére célzott és lőtt. Erre a puska azt mondta: csett! S nem maradt

több idő semmire! Kittenbergernek annyi esélye maradt, mint a vízilónak az Epsomi-derbyn. A puskát keresztben lökte az oroszlan tátott pofájába. Bal kezével megragadta és kihúzta érdes nyelvét... Az oroszlan meghökkent s adott a vadásznak egy szívdobbanásnyi időt, hogy újratöltsön és lőjön. Lőtt. Az oroszlan nem csak a lelkét lehelte ki, hanem gyomrának tartalmát is... A rothadt zebrahúst - az egyébként minden szagra kényes - Kittenberger arcába okádta.

A félholt vadász hazavánszorgott levéllel bélelt fűkunyhójába. Maszáj pásztorok vitték el a mambai német protestáns misszió kórházába. Két napig tartott az út odáig, összeeszkábált hordágyon, sással benőtt lapályon, örvényen, sziklák zuhogóin át, krokodillal tömött folyó felett. Soha nem érzett szomjúság kínozt. „Ekkor tudtam meg, hogy milyen kicsire tudnak összezsugorodni az ember vágyai” - írta húsz évvel később.

Dr. Plötze trópusi orvos kezelte. A tizenkét mély sebet összefoldozta, a kisebbeket csak fércelte. Telt az idő. A középkorú, körszakállas doktor komorságát egyre inkább az ámulat váltotta fel. Betege ugyanis gyógyult, nem kellett levágni kezét-lábát, elmaradt a vérmérgezés.

– Mondja, Kitty, nem volt magának valamelyik ősapja – néger? Ilyen sebeket csak a feketék bírnak ki. Normális fehér ember belepusztul.

– Nem tudhatom, doktor úr. De nem valószínű. Budapesten él ugyan egy néger, aki soroksári sváb dialektusban beszél, és a felesége vikszeli feketére, mielőtt fellép a cirkuszban.

Kittenberger a leopárd csapdázásával segített sanyarú anyagi helyzetén, mivel már akkor is sokat ért a párducbunda.

A leopárdot hajtani nem lehet, visszatör, mar, harap. Cserkelni hiábavaló: elmész mellette. Viszont csapdával úgy meglehet fogni, mint az egeret. Aztán a bőrét lehúzni, lehúsolni, hártyáit, faggyúját levakarni, szárítófára kipeckelni - preparátori rutinmunka.

Német-Kelet Afrika téres szavannáin 1903-ban olyan vadbőség volt, hogy némi lődj ellenében mindenre lehetett vadászni. Kivéve a zebrát! Zebrát? Abból volt a legtöbb! Vilmos császár alattvalói viszont szelídíthető vadlónak tekintették a cecelégy ellen felvértezett zebrát, s hitték makacsul, hogy egyszer eljő ama nagy nap, amikor ők lesznek Afrika szittyái, és zebraháton nyargalva űzik ki az angolokat afrikai gyarmataikról...

Eh! - legyintettek az angolok. Tudták, nincs az a porosz szigor, amely képes lenne megváltoztatni a zebrák természetét. Emberfia azokat sem fogatolni, sem megülni nem fogja. Nem ért ehhez a német! Inkább arról folytattak komoly szakmai vitát, hogy a zebra szőre fekete-e, fehér csíkokkal, vagy fehér a szőre, fekete csíkokkal? Na melyik. Nem tudtak megegyezni. Végül valamelyikük megtudta, hogy a zebranemzetség kétmillió évvel ezelőtt húzta magára a csíkos pizsamáját, s olyan messzire a brit tudósok emlékezete nem ér el.

Élt Moshiban egy óhitű görög kereskedő, Meimarídisz, aki az ott állomásozó katonák nála elköltött zsoldjából jól megélt. Moshiban ismerte meg a lábadozó Kittenbergert, akinek oroszlánsebezte, súlyos állapota szamaritánusi érzéseket keltett benne. Ritka! A levantusoknál, főleg ha kereskedő is, ritka erény a segítőkészség és önzetlen szeretet... Meimarídisz jótevője lett Kittenbergernek, s megkedvelték egymást. A bogarász-madarász árva magyar és a dörzsölt, öreg görög, akinek ősz, göndör szakála a köldökét verdeste köntöse fölött, mint két összetartozó lélek, akik egymásnak énjük hasonmásai voltak. A 22 éves, magára hagyott Kittynek hasznára volt ez a barátság. Meimarídisz adott kölcsönt, amikor kellett a pénz kininre, felszerelésre, élelmiszerre, cserében szőrmét, preparált trófeát kapott. Semmi olyasmi nem történhetett Mombasától Victoria-Nyanzáig, például egy hazatérő vadász cókmojkjának elárverezése, amelyről Meimarídisz időben ne értesült volna. Még a zanzibári szultán is az ügyfelei közé tartozott, s ennek a muzulmán négusnak a barátsága ott többet ért, mint egy tudományos fokozat a berlini egyetemen. A szultán fölöttébb korpulens és potentát férfiú volt. Palotájában több felesége



Kittenberger Nagymaroson 1938-ban. (A Dunakanyar helytörténete)

lopta a napot, mint amennyi nő dolgozott a legnagyobb londoni textilgyárban. Kényúr volt. Őurasága a reggeli audenciát csak akkor nyitotta meg, ha szolgája már felhúzta naptól cserzett lábára a kecskegidó bőrből varrt papucsát... Viszont jó kalmár volt, lehetett vele kereskedni, és ezt Meimaridisz értékelte. (A görög 1905-ben végleg Görögországba költözött).

„Master Kitty” - az angolok később így hívták - töretlenül haladt céljai felé. Kezdetben - puska nélkül - Moshitól csak egy kurjantásnyi távolságon belül gyűjtögetett, de amikor C. G. Shillingstől megvette a Mausert, már messzebbre elmerészkedett, sőt, 1903 decemberében a Moshitól ötnapi járóföldre fekvő Letima-hegység lábánál, a Daryama folyó partja mentén vert tanyát. Tulajdonképpen innen számolhatjuk tíz évet felölelő gyűjtő- és vadászútjait Kelet- Afrikában. (Nem tizenhatot, ahogy mindenhol olvasni...)

Kittenberger - a továbbiakban legyen néha: Kitty - 1904-ben, miután sebei begyógyultak s erőre kapott, megszervezte első gyűjtőútját. Nem kisebb célt tűzött maga elé, mint a Kilimandzsárót, a „Hideg és a Rossz szellemének hegyét”, annak madárvilágát felfedezni. Nem kívánt „Afrika tetejére” - így is nevezték - a közel hatezer méter magas lávapúpra felkapaszkodni. Az még gróf Teleki Samunak sem sikerült, pedig kétszer próbálkozott...

Teleki 1887-ben a hóhatárnál (5310 m) kénytelen volt visszafordulni, vér folyt az orrából és csillapíthatatlan álmoság tört rá. Kitty és három kísérője a magashegyi övezetig (3800 m) jutott.

(A „légyfogó” kiskölyök, Toto, is szeretett volna velük tartani, de az apja hazazavarta. Ő volt Kitty lelelkesebb munkatársa, ügyesen megfogott mindent, ami röpült. A férfiak megtagadták a legyek fogdosását, s csak annyi közülük volt a légyhez, amikor a lábuk szárán csapkodták. A három bennszülött között volt egy kótya öreg is, híres mézvadász és fakúszóborzburkoló. Az ő bőrszíne hamita-hamvasbarna volt, a másik kettő fekete, mint a kályhacső belülről. Kitty háromfős, szolid kis csapata ugyanazon az ösvényen haladt fölfelé, mint Teleki Sámuel).

Teleki 18 évvel korábban egy hadseregnyi bennszülöttet toborzott. Olykor 500 embere élén ballagott vagy szamaragolt a fennsík lejtőin, völgyek szűk ösvényén. Sorban mentek, mint a libák vagy vándorhangyák... Von Höhnél Lajos osztrák tengerészhadnagy és az aszkarik, jól megfizetett fegyveres rendőrök vigyáztak a seregre, a 17 tonna útimálhára, amelyek között csak a színes üveggyöngyök közel 3 mázsát nyomtak... Teleki utazásai Afrikában 130 ezer koronát emésztett fel, 40 kiló színarany árát, úgyhogy egyik birtokát el kellett adnia, s amikor belefáradt a bolyongásba, a 105 kilós gróf 68 kilóra lefogyott... Kittenberger Kálmán Telekihez képest szegénylegény volt. Hátán háza, kebelén kenyere. Lefogni sem tudott, mert nem volt miből. Tavakat, vulkánt nem neveztek el róla, viszont 300 ismeretlen állatfajt, főleg rovarokat fedezett fel, az entomológia tudósainak nagy öröme, s ezekből 40 a nevét viseli.

Kitty első három évében - 1903-1906 - többnyire gerincteleneket gyűjtött, mivel a múzeum azt kérte. Ezt az időt, a hosszú kórházi hónapok ellenére hasznosnak tartotta, megtanulta Afrika „eszperantó” nyelvét, a szuahélit és az angolt. Dehogyan volt akkor még oroszánvadász! Akkor is csak az őrangyala vigyázott rá, amikor 1904. június 11-én - ámbár leokádva, de élve - kimászott az oroszán alól. Nagyfogu elefántot sem lőtt az első években. Hamarabb otthagya volna a saját szemfogát, ha a csorda megfigyelése közben megfordul szél... Kitty mindig „vándor természetvizsgáló és gyűjtő”-nek vallotta magát, nem vadásznak. Kudarcai fölött napirendre tért, hiszen senki sem hívta Afrikába. Panteizmusába bőven belefért az a determinizmus is, amit moszlim hitű embereitől átvett: „Amri ya mungu”. „A sors megkerülhetetlen”.

Első három évét úgy lehet összefoglalni, ahogy azt ő mondta visszaemlékezései közben: „Megismertem Afrikát, s benne önmagamat”.

1906-ban Kittenberger visszatért Budapestre. Találkozott Herman Ottóval, aki a magyar tudományos életnek olyan tekintélyes tudósa volt, hogy Kitty még abban az évben újra Afrikába utazhatott - a Danakil-mélyföldre - hogy az ottani madárfaunát és a vándormadarak vonulását tanulmányozza. Kittenberger az első európaiak közé tartozott, aki abba a földi pokolba, a rémület földjére eljutott és élve is maradt. „Afrika szarva” - így nevezik azt az alig csonka-magyarországnyi területet, ahol a danakil (afar) nép él. Tulajdonképpen 120 méter mély, kiszáradt tengerfenék. Területét homok és só borítja. A sósóréteg 300 méter vastag. Ezen a mélyföldön a periódusos rendszer szinte minden eleme foryog, rotyog, gőzölög, oly’ színpompásan, ami bolygónkon páratlan. Ezt a gychennát vad alig lakja, elenyészően kevés fű nő. A mélyföld népe, az afarok, amikor Kittenberger ott járt, a föld alatt laktak. Vályogviskóikból ölnyi magas vályog a felszín fölé gömbölyödött: a viskó lakói azon át kukucsáltak kifelé, mint lőrésen a várkatonák... Az afar menyecskék a kecskéiket napkelte után föltették az ernyőakáciafára - legelni. Oda a sakál nem tudja követni, a petymeggel vagy a karakállal a kecske meg elbánik. Vagy ha nem, olyan hangosan mekeg, mint száz béka. Az afar férfiakat 1906-ban Afrika legveszélyesebb rablógyilkosainak tartották... Azok is voltak. Kittyt ez aggasztotta. A feladatát elvégezte: hírt adott a Danakil-mélyföld madárfaunájáról, s amikor az afarok főmuftija hirtelen kíváncsi lett a puskáira, rosszat sejtve jobbnak látta onnan hazatérnie...

Kittenbergert Budapesten már nem is a malária, hanem egyre inkább az „Afrika-kórság” kezdte kínozni. Visszavágyott oda, ahol megérintette a vadon varázsa: Afrikába. A lármás, füstös magyar fővárosban nem érezte jól magát, s volt hogy elagyabugyált egy úri ficsúrt, aki a kertvendéglőben, amíg ő a mosdóban volt, kicserélte a minyonját. „Master” Kittynek akkor már voltak befolyásos barátai, megismerte a Horthy-családot és a Telekieket, pletykák keringtek oroszánkalandjáról, úgyhogy 1908. végén újra elutazhatott álmainak földjére. Negyedik expedícióján a gyűjtőtanyáját már mint tapasztalt és jól felszerelt afrikander verte föl a Viktória-tavak keleti oldalán és a Ruwána-sztyeppén. Ott, pár év múlva, egy érdekes levéllel kereste meg Kovács Aladár. Azt írta, hogy az Állatkert hamarosan



átszervezik. A megnyitását 1912. májusra tervezik, s ő, mint az igazgatótanács tagja, felkéri őt, hogy az Állatkert részére gyűjtsön fiatal élőállatokat a „legkívánatosabb vadállatok birodalmában”. Kittynek már volt néhány szelídített vadja, szeretett velük „bíbelődni”. Ha talált elárvult szopós kisoroszlánt, hazavitte. Két foxija sokat birkózott a nagyon szerethető, buksifejű királyi macskakölkekkel. Üres whiskys-üvegbe töltött zebutejjel cuclizta. A zebut a közeli wagayáktól vásárolta, akik egy kafferbivaly kikészített bőréért két borjas zebutehenet adtak. Pajzsot varrtak belőle. Csak a borjas zebu ad tejet, úgyhogy Kitty étlapján gyakran szerepelt a natúr borjúszelet ugalival. Az ugali: puliszka. A kenyai hosszútávfutók varázserejű eledele. Kitty kikuju szakácsa, talán Barack Obama valamelyik felmenője, az ugalit kiválóan készítette el.

Kitty megtette az előkészületeket az élőállatok elhelyezésére. Gyűjtőtanyája félfalunyra nőtt. Éppen csak a déli harangszó hiányzott belőle. A gulyának cölöpös karámot, a befogott vadaknak istállót, ólakat húzott fel. Pajtája, cserzőműhelye már volt. Főembereinek erős kunyhókat építtetett.

Amikor összegyűjtött többszáz fiatal emlőst és madarat, a rengeteg, nem várt nehézség, a vihar, járvány, hivatali akadályoztatás ellenére állatseregletével, éppen időben! - megérkezett Budapestre. Kitty mindössze hétezer koronát kapott a 123 vadonélő afrikai állatért... Összehasonlításképpen: Kittenberger egy elárvult rinocéroszborjút kéthetes kora óta nevelt. Amikor megerősödött eladta egy maharadzának, aki a szelíd rinóért többet fizetett, mint az Állatkert a 123 vadért...

(Amikor a hindu hajója kifutott Mombasából a még mindig kölyök rinocérosszal, Kitty mester nem gondolta, hogy három év múlva, 34 éves korában őt is felrakják majd egy Indiába tartó hajóra...)

szél-járás

Fellinger Károly

Gyermekversek

Dilemma

Anyu, ha apu nem ad neki igazat,
lekiabálja, és azt mondja,
miatta nem jutunk
egyről a kettőre.
Anyu azt is az apu fejéhez vágja,
hogy kerékkötő,
bár nincs ki a négy kereke szegénynek.
Nem csoda, ha apu ilyenkor
kereket old,
veszi a sapiját,
sülttel visszafelé
csapja a fejére,
hogy ne tudják eldönteni,
jön-e, vagy megy-e.



Macipótló

Nagyovis kislány vagyok,
este csak a szőrös,
gombszemű macimmal
tudok elaludni.
Előtte még
jól átkarolom,
hogy ne fázzon, és álmodjon szépet.
Az anyu, mivel már felnőtt,
szégyenlené, ha egy
ilyen plüssállatkával
kellene ágyba bújni.
Szerencséjére, plüssmaci pótlónak
neki az apu is bőven megteszi.



Rák

Apu szerint a dédimama nagyon beteg,
meg fog halni szegény.
Azt is mondta, hogy rákja van.
Másnap tűvé tettem mindent a dédinél,
de nem találtam rákot
sem a házában, sem a kertjében,
de még az udvarán sem.
Biztosan előre küldte a mennyországba.

Világmegváltó

Apa nem egy világmegváltó zseni,
nem tudja megváltoztatni a világot
azzal,
ha virágot vesz
a szegény öregasszonytól,
ha segít anyunak
táskát cipelni,
nekem a matekot megoldani, de
az öregasszony és az anyu életét,
nem is beszélve az enyémről,
biztosan megváltoztatja.

Kép

Anyu, a ti szobátok
olyan lehangoló.
Nálatok mindig szomorú
vagyok azon a képen,
ami a falon lóg.
Rakjatok játékokat a szőnyegre,
engedjete be játszani,
hancúrozni, meglátjátok,
azonnal mosolyogni fogok,
még ha berámáztatok is.

Kotolácsi Mikóczy Ilona

Trianon száz év magánya



Reggel van, a család még alszik. Egyedül a kicsi volt ma ilyen korai órára felhúзва, gyorsan lehozom hát őt az emeletről, ne zajongjon, hadd aludjon a többi. Míg a kávémat engedem, fél füllel hallgatom a rádiót. *Die Regierung hat wieder neue Maßnahmen im Kampf gegen das Coronavirus...* blablabla... átkapcsolom inkább magyar adóra. *Járványügyi rendelkezések, csökken a fertőzöttek száma, jöhet a második hullám.* Na bumm, itt sem mondanak mást. Pszichológusok beszélgetnek a korona-idők mentális következményeiről, a bezártság utáni idők lehetséges mivoltáról. Minden rendezvény lemondva a nyárra, talán szeptembertől meg lehet tartani az ünnepeket, koncerteket.

Talán. Szabad téren. Maszkokban. Már megint túl sokat terveztünk előre, már megint túl sok találkozásnak örültünk előre. Hja, az a bizonyos medve a bőrével... nem baj, majd alakulunk, dűnyögöm, miközben próbálom valami reggeli-félével a kicsinek betömni a száját, s így nyerni még pár percet a reggeli eszmélésben.

Online koncertet, online színházat reklámoznak a következő percekben. A járványügyi rendelkezések első pár hetében még örültem is, hogy a New York-i MET-be járunk esténként... meg Szabadkára színházba... még ha virtuálisan is. Ma már inkább idegesítenek a mindenhol rám törő virtuális üzenetek. Hamisnak, mátrix-szerűnek érzem a képernyőre vetített világot. Unom, mert hiányzik a találkozás pezsgése, hiányzik az együtt megélt katarzis öröme. A kopogó cipők, suhanó ruhák, az összeölelkezések. Hangok, ízek, színek, érintések. Húsvét vasárnap kiöltöztettem szépen az egész családot, s úgy vonultunk a nappali karosszékeibe ünnepi szentmisére. Hogy legalább egy kicsit megadjuk a módját. Milyen furcsa is, hogy a rítusok, a szokások mennyire meghatározzák az embert. Alapvető mivoltunkat írja felül a járvány, pedig milyen jól elterveztem, hogy március közepén a brüsszeli barátainkat látom vendégül, rá két hétre pedig emberem spanyol kollégája jönne kongresszusra, na meg hozzánk. Kitaláltuk, hogy majd az idén végre elvisszük a gyerekeket a régen tervezett Erdély körútra - összekötve a Csíksomlyói búcsúval, elmagyarázom nekik, hogy ez az övük is, hogy ez valaha összetartozott, hogy az itt élők sorsa sokban hasonlít a mi családunkéhoz. Most viszont nem úgy néz ki, hogy a közeljövőben útra kelünk. Minden porcikám lázad a nem általam választott távolság, a korlátozások, a határok ellen.

Nem fog ártani a második kávé sem. Újabban megcsappantak az éjszakai alvással töltött óráim száma, valami furcsa nyugtalanság ül rajtunk. Valami láthatatlan, valami ismeretlen kényszerít minket bezárkózni. Azt hiszem a gyerekek is már kitörnének a karanténból, mehetnéünk van mindannyiunknak itthonról haza. Leülök a konyhaasztalhoz, megnyitom az üzeneteimet a telefonomon. Otthonról jött a hír: Nagymamám meghalt.

Katt-katt... katt-katt... Gondolataim cikáznak össze-vissza, kattognak, haza kell menni, haza kell menni... Anyámat tárcsázom, majd a húgomat. Haza menni, haza menni... Melegem van, s szaporábban veszem a levegőt... érzem, ahogy kontrasztként jeges félelem járja át a szívem. Haza kell menni... de hogy?!

Alig pár hete még fölényesen kioktattam az egyik rokont, aki számon kérte rajtam, hogy akkor a gyerekeink már osztrákoknak szocializálódnak itt?! Ugyan már! Hiszen mára olyan kicsi a világ!

Beülök a kocsiba, s alig pár óra vezetés után otthon is vagyok anyám konyhájában, a szülőföldön. Hiszen a magyar iskolát épp most szervezzük meg itt a diaszpórában is, jó-jó, talán nem fognak olyan jól helyesen írni a kölykök, talán raccsolni fogják az “R” hangot, de attól még ugyanúgy meg lesz a kötődésük... Hiszen az unión belül már itt is megélhetik bátran a nemzeti öntudatukat, ma már nincs üldöztetés, ma már nincs vasfüggöny, ma már nem kell annyira nyalogatni a kisebbségi magyar lét sebeit... Egyáltalán. Túl kellene lépni ezen az önsajnáló kisebbségi toporgáson. Régóta azt látom, hogy egyedül a politikusoknak létkérdés ez, azoknak, akik bizniszt csinálnak belőlünk, a fejünk fölött eladva egyrészt a sanyarú sorsot az Anyaország felé, másrészt kovácsolgatva a politikai tőkét a felvidéki magyarság hátán. A fiatalok között viszont rég nem téma Trianon, az elszakítotttság. Meg is nézhetik magukat a felvidéki magyar politikusok... Hiába adjuk az ország lakosságának majd 10 %-át, elvesztettük a régi lemezek és pártoskodások miatt a parlamenti képviselőtünket. Tanulnak belőle? Ugyan! Ne legyenek illúzióink!

Csak Nagyanyám szokta csendesen, konokul megjegyezni az ilyen méltatlankodásaimat hallgatva... hogy ez a mi múltunk, a mi sorsunk, az enyém, s a tiéd is... s a saját fészkünkbe... nem illik belerondítani.

Bújom az internetet, nézem a lehetőségeinket, hogy is tudnánk a temetésre haza jutni. Nincs kivétel, a végső búcsúzkodás most nem elégséges indok az utazásra. Karantén idők járnak, koronavírusos idők járnak. Hetekkel ezelőtt álmomban sem gondoltam volna, hogy határokat ilyen gyorsan fel lehet húzni, le lehet zárni. Hogy ez egyáltalán megtörténhet a 21. század Európájában. Merthogy a 20-ban nem egyszer megtörtént, azt tudjuk. De azt már azóta végérvényesen megha-ladtuk, nem?! Ma a csúcs-demokráciában, ahol népek, nemzetek a mindennapos kisebb bosszankodások ellenére is megtalálhatják a helyüket egymás mellett, s igazából békességben, vi-szonylagos megértésben éldegélik mindennapjaikat ez már nem lehet valóság. Most viszont hirtelen más időket élünk, s az eddig békésen egymás mellett lavírozó országok olyan retorikát pendítenek, amelyben újra a bezárkózás, a saját magunk kizárólagossága a fontos, egyfajta versenybe is belemenve, hogy lám-lám, mi mennyivel ügyesebben, jobban oldjuk a krízishelyzetet, mint szomszédaink. Hirtelen a más nyelvet beszélő újra ellenség, újra gyanús, de legalábbis sokkal valószínűbb, hogy vírushordozó, mint a mifajtánk. Hulljon hát a férgese!

Gyerekkorom alapélménye, hogy Nagyanyám mesél. Nem királylányosat, nem habos-babos tündérmeséket. Mesél régi udvarokról, szépleányokról, kacsmargó legényekről, kártyázó öregekről, tejeskocsiról, a nagykendőről. Mesél az iskoláról, ahol németül és franciául tanult, mesél arról, hogy ki a rongy ember, s ki az igaz. Életről mesél. Azt, hogy Dédapát bizony becsukták a börtönbe, mert magyar zászlókat varrt. Na meg beszólt a reszlovakizáló, szlovák zászlót cipelő szomszédnak, hogy jobban tenné, ha eldobná azt.

Mesél a templomról, ahol az apja kántorkodott és a Lourdes-i barlangot építtette, s kacagva emlegeti, hogy a kitelepítettek közül egy bizony visszaszökött. A Dunát úszta át, sokáig rejtegették, aztán persze csak kiderült... na így esett, hogy Jani bátya is ült a huncutságért pár évet. A házat, a kocsit, a lovakat, a jószágot persze elvették. Meg sajnós az iskolát is. Mondja, hogy a Jozsko meg az Anyicska csak úgy beköltöztek. A szülői házba. Amúgy nem voltak rossz népek, valahonnan fentről jöttek, magyarázta - talán Árvából... csak hát a rossz lelkiismeret miatt nem igazán tudtak a régiekkel szálát kötni. Azért csak ránk hívták a titkosokat, mikor egy születésnapra többen összejöttünk a kellenél. Gyülekeznek a magyarok... mindig gyanús.

Hallhattad, fekete-fehér... jó és rossz... válassz oldalt! Ezekkel az elvárásokkal szembesültem odahaza. Fizikailag éreztem fájdalmat, a nagy magyar dátumok körüli ünnepeken, a sallangok, a nagy szavak rámozdulásakor. Ezekben mindig mi voltunk a szegény elnyomottak, mindig keseregünk. Ma már senki nem kíváncsi a koszorúzásokra. Ma csak az menti meg a falusi rendezvényeket, hogy

fellépnek a gyerekek, s akkor az ügyeletes szülők ott vannak tapsolni a csemetének. Tényleg nem tudunk újat mondani, olyat, hogy az emberek önszántukból is jöjjenek ünnepelni vagy épp méltón emlékezni?

Gyerekként, tiniként sokáig azt gondoltam, hogy nincs a világon még egy olyan nép, akivel ennyire kiszúrtak, mint velünk magyarokkal. Nincs még egy ilyen hatalmas igazságtalanság! Meggyőződésemet aztán először Ivanka rázta meg. Majd tíz éve élünk külföldön, s vele, a szlovák lány-nyal az óvoda hozott össze. A lányaink szépen németül játszva, összebarátkoztak. Mi meg hónapokig gyanakodva néztük egymást. Ő a saját előítéleteivel, én az enyéimmal. Aztán lassan-lassan elkezdünk közeledni, s nekünk sikerült kibeszélni az ősöket, a mát, s egy kicsit a másik szemüvegén keresztül nézni Közép-Európát. Aztán Virginie jött, a fekete lány, akivel a templomban együtt önkénteskedtünk. Kérdezett, én válaszoltam. Őszintén érdeklődött, hogy mi honnan kerültünk ide, hogy van ez, hogy magyar vagyok, de szlovák az útlevelem. Mély átérzéssel meséltem neki a magyarok nagy fájdalomáról, a szétszakítottságunkról. Udvariasan én is visszakérdeztem, s megtudtam, hogy ő meg Ruandából menekült még anno kislánként. Ruandát valahogy elhelyeztem a belső térképemen, ködösen rémlett, hogy ott is volt valami csetepaté egykoron, de az állam akkor esett le igazán, mikor Virginie életéről a helyi jezsuiták mutattak be egy színdarabot. A darab célja, megtörni a közönyt a lelkünkben, felébreszteni az egymásra figyelés, egymáshoz fordulás képességét volt. Emlékszem a döbbenetre, a szégyenre amit éreztem. S én még a mi történelmi sérelmeimmel traktáltam ezt a lányt, aki két éven keresztül menekült a dzsungelen keresztül, miután a családját kiirtották. A szüleit, a testvéreit, a hazáját vesztette el. Tizenöt évesen. Megküzdött a démonokkal, de állítja, a túléléshez csak a megbocsátás által juthatott el.

Hirtelen madártávlatból láttam meg a világunkat, s egy másik nép szenvedésének megismerése kellett ahhoz, hogy ki tudjak lépni a mi sérelmi gondolkodásunkból. Rákaptam a témára, keresni, kutatni kezdtem népeink közös múltját, miközben olvasmányélményekkel fenntartottam azt a bizonyos felülről ránézős érzékenységet. A Musza dagh negyven napja például szintén a lelkembe égett.

Nagyanyámnak hiába beszéltem új felfedezéseimről, hogy nyitni kell a másik nézőpontja felé is, hogy nem lehet népeket egyértelmű címkékkel ellátni. Az ő generációja még a saját bőrén élte meg a szenvedést, a jogfosztottságot. Nem is vitatom, hogy mindenkinek joga van a saját fájdalomához. Sőt, ahhoz is jogunk lenne, hogy a fájdalomunkat elmondhassuk. De csak ezen a fájdalomon keresztül nem lehet jövőt tervezni, a nemzeti életképességet megtartani. Ma már túl kell ezen lépni, el kell indulni egymás felé. Mi van akkor viszont, ha mi mind elindulunk máshova a kiábrándultságunkban?

A rádióban közben Rúza Magdi énekl, hogy most élsz, most vigyázz, hogy jól csináld... Bennem pedig feljajdul az egykori gimnazista: mikor csinálom jól? Ha maradok a poros kisvárosban ahol születtem, ahonnan mindig is elvagyódtam? Meddig szárnyalhatnak az ember vágyai? Hol vannak a természetes határaink? Megbocsátjuk-e nagyjainknak, hogy beleszerettek Párizsba, Bécsbe, a nagyvilágba? S mi van akkor, ha mi kisemberek is mennénk? Áruló vagyok-e, ha valóban tovább lépek? Évek óta nem merült fel bennem, hogy gond lenne azzal, hogy a szülőföldemet, Felvidéket elhagytam. Ma viszont Nagyanyámra gondolok, s valahogy minden érzésem ellenére mégis fojtogat a lelkiismeretfurdalás - nem voltam ott vele.

Hányszor hagyták ezt a generációt magára? Hányszor volt süket csend a válasz a segélykérésükre? Évekig nem hallottak családtagokról, nem kaptak igaz szót, nem jött bátorítás, remény. Hányakat ítelt a jogfosztottság, a bűnösnek kikiáltás, a szomszédban sem lehet bízni métely árvaságra?! A rendszerváltás ébresztette csalfa remények sokadszorra csalatkoztatták meg a bizakodókat. Talán nekik volt a legnagyobb pofon a 2004. december 5-i népszavazás is. Már a magyaroknak sem kellünk... - szakadt ki akkor Nagyanyámból. Töprengésemben nem tudok elszakadni a képtől, hogy az öregasszony egyedül van a halálos ágyán, egy új hatalom ismét, a legvégén is magányra kárhoztatja.

Magyarázkodni próbálok, lelkemben vihar dúl. Komoly diplomával, ambícióval és ehhez passzoló munkatapasztalattal, több nyelvet beszélve természetes volt anno, hogy nyakamba veszem a világot. Mert ma már szabad, ma már mehetünk! Értem én, hogy 100 éve, mikor meghúzták az új térképet, akkor az mekkora sokk lehetett mindenkinek! Hogy ne érteném?! Kicsiben ezt éljük meg ma is a vírus regnálta világunkban, de amúgy, normális körülmények között ma már nem állítanak meg a határok! Igen, persze. Tervezzük, hogy hazatérünk majd, haza... Magyarországra. Talán majd akkor megszűnik ez az állandó hontalanság érzete is bennem, talán majd akkor tényleg otthon leszünk valahol. A gyerekek miatt is fontosnak tartom, hiszen akarom, hogy tudják kicsodák, s stabil identitást, igazán csak hazai közegben adhatok nekik... De tényleg hazai közeg lesz ez majd a csallóközi lelkemnek? Évek óta azzal biztatom magam, hogy ha a magyar nemzet ősi egységében gondolkodom, akkor ugyanolyan jogon választja egy szegedi vagy egy nyíregyházi ember Budapestet életterének, mint én is a Csallóközből. Nincs ebben semmi különös, természetes, hogy az értelmiséget vonzza a magyar főváros pezsgése, kulturális kínálata. Most viszont... mardos a kérdés. Túl messzire mentem, s még ha csak Budapestig jutottam volna is, Nagyanyám sírjához aktuálisan akkor sem tudnék hazafutni.

Hogy lesz hát az embernek így hazája? S miért olyan nagyon fontos, hogy legyen?

Nem először teszem fel ezeket a kérdéseket magamnak, zöld ágra vergődni velük viszont ma sem egyszerű. Mert minden megértés és nyitottság mellett is - valóban fel kell vállalni a másodrangúságot? Haza az, ahol a kisember száz éves viszonylatban nem kap igazságtételt? Haza az, ahol iskolák, pártok, az épp hatalommal bíró mindenféle csoportok hirdetik a felsőbbrendűség vélt igazságát a másoké felett? Ahol tollvonásokkal lehet családokat szétszakítani, anyanyelven szólni akarókat némaságra ítélni, s szorgos életek munkájának eredményét egyik percről a másikra elkobozni? Mert hiába mondják például, hogy a Benes dekrétumok ma már nem élő jogszabályok, mikor nagyon is elevenek, s Bosits Mihálynak épp most, az állam tekintélyének védelme érdekében akarják az erdőit elvenni azon az alapon, hogy az apja magyar volt!

Ülök a kávé mellett, tehetetlen vagyok és dühös. Dühít a korona-helyzet, s dühít a tehetetlenségem. Megdöbbenő, hogy milyen egyszerű ma is embereket elválasztani egymástól. Újra határokkal megálljt parancsolni a dolgukra igyekvőknek, az egymáshoz tartozóknak. Milyen törékeny is a harminc éve ránk szakadt szabadság, milyen nagy reményeket fűztünk hozzá, hogy megolvadtak bizony a jéghegyek, s a számunkra érdekes országaink többségének csatlakozása az unióhoz gyakorlatilag a megoldást kínálja a szétszakítottságra, megtöri a magyar átkot. Hamar kiderült persze, hogy a múlt sérelmeinek a szőnyeg alá söprése csak illúzióját eredményezi a békés együttélésnek. Jönnek sorban a Malina Hedvig ügyek, az acsarkodó politikai széttagoltság, szavazás Magyarországon a kettős állampolgárságról, a négy évenkénti etnikai kártya meglengetése a határon túli területek választásain, közigazgatási határok úgy húzása, hogy az véletlenül se kedvezzen a kisebbségben élő, amúgy tömbmagyarságnak. Mégis... én is, Te is... s mások is, annyira akartuk, annyira bízunk benne, hogy itt a megoldás. De nincs új a nap alatt. Régen a diktatúra, a kommunista propaganda tiltotta, hogy érezzük, hogy kibeszéljük az összetartozást, az igazságot. Ma meg a valóságshow-k világával zsibbasztja a média az agyakat. Így viszont nem várhatunk olvadást, így nem várhatunk továbblépést.

Mert a közöny, a zsibbadtság ideig - óráig lefullasztja az ember, illetve egy nép elemi óhaját. A lelkek mélyén viszont kavarog, forrong a jogos igény. S amíg az igazságot nem lehet kimondani, addig nincs valódi szabadság.

Hiszem, hogy születnek viszont ma is Esterházy Jánosok, Márton Áronok, Apor Vilmosok, akik életükkel bizonyítják, hogy nincs más út, csak a megbékélés útja. S itt vagyunk mi, az új generáció. Meg kell ragadni a lehetőséget hát a közeledésre. Hogyan? Itt az ideje komolyan venni magunkat, komolyan venni a civil kezdeményezésünket, s tolni a Megbékélési Mozgalom szekerét. Senki nem

teszi ezt meg helyettünk, fel kell rázni magunkat fásultságunkból, s hinni kell, hogy elegendő leszünk erre a 21. századi megoldásra.

Közben felkelt a család, indul a napi pörgés. Pár szóban egyeztetünk Gáborral, hogy nincs módja a hazamenetelnek. Lili lányom meg közli, hogy a virtuális történelem órájukon Magyarországról kellene bemutatót tartania. Hát akkor kezdjük el itt, próbáljuk ki milyen az, ha elmondjuk az igazságot.

A feladat végre felrázza a megsebzett lelkemet. Itt az idő, hogy az igazság hangozzék el a történelemórákon. Itt az idő, hogy betemessük a lövészárkokat. Talán épp ez a koronavírusos időszak fog majd minket magyarokat, románokat, szerbeket, szlovákokat, ukránokat tömegesen rádöbbszentesíteni, hogy szükségünk van egymásra, évszázadok természetes hömpölygése alatt tagadhatatlanul összenőttünk, s nem tehetünk mást, mint hogy az egymás ellenében lévő önmeghatározásainkat a tévedéseink tárházába helyezzük. Nincs más út, csak a megbékélés útja, s ez nem követhető ki mással, csakis az igazsággal, az egymás nézőpontjainak, érdemeinek el és megismerésével.

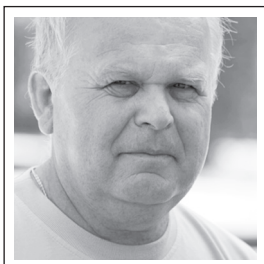
Száz év magány bőven elég volt mindannyiunknak. Isten veled, drága Nagyanyám!

Salzburg, 2020. május 28.

szél-járás

Száráz Pál

Egy ember új élete



John Haist állt a hídon – és furcsa arccal nézte a vizet, és néha bizony beleköpött. Tegnap estig John az állam vendége volt, igazán nem szívesen, mégpedig Wichita városban, az éjjel aztán elinált onnan és el se búcsúzott senkitől. Ezt azonban a körülötte nyüzsgő emberek nem tudták, és John őszinte öröme még csak nem is sejtette az, a talán két méter hosszú Donald sem, aki a híd túlsó végéről hivatásos érdeklődéssel nézte. John rosszkedvű volt – utálta ezt a sok vizet, ezt az egész Arkansast. Azután meg John-nak nem volt egy garasa sem. Egyszerre csak, az üldözött érzékeny ösztönével érezte, hogy valaki nézi élesen – mire igen óvatosan oldalt sandított. No, ne! Hogy vinné el az ördög!

Ott állt Herbert, a Szövetségi Nyomozóiroda felügyelője, - éppen ő, aki igen jól ismerte Johnt, hiszen ő szerezte meg neki az utolsó, hirtelen elhagyott búvóhelyét. Őt igazán érdekelt, hogy mit csinál most erre John. Lelkében felszállt a keserűség. John Haist – a régi jó tengerjáró „Lady Mercedes” hajdani első kormányosa - akit egy buta eset, egy leány miatt vetett ki a balsors rendes pályájából, most itt állt világos nappal az utcán, akár egy hajszolt ordas!... Pillantása végigsiklott azon a nagy darab Donaldon, kerek, elégedett arcával, ragyogóan tiszta formaruhájában, azután végignézett magán, hitvány rongyain, - de szeretett volna a rendőr helyében lenni. Előbb azonban mégiscsak jobb lesz innen hamarosan elszelelni. Látszatra közönyösen mendegélt végig a hosszú hídon, és volt esze, dehogy is nézett hátra, vajon a felügyelő követi-e. Hanem azért érezte, szinte égette a nyakát Herbert éles pillantása. Így jutott el majdnem a másik hídfőhöz - ott aztán elvegyülhet az emberek tömegében és eltűnhet.

Ekkor történt valami, és ő máris elfelejtette a menekülést és minden egyebet. A folyam partjáról felhallatszott egy női hang kétségbeesett sikító felkiáltása. Az egyik kikötött csónakban állt egy talán négyéves kislány, aki bizonyára elkerülte óvónője figyelmét és most gyermeki örömmel himbálózott, hintázott a ringó csónak orrán.

Amikor a dada rémült kiáltása belehasított John fülébe, látta, mint veszíti el a kislány az egyensúlyát és zuhan bele háttal a vízbe; mely nagyot loccsant. Másodpercek - és már jóval arrébb bukkant fel a kislány szőke haja.

John elhajította gyűrött rongytáskáját, letépte testéről nagyon elhasznált kabátját, és csak akkor tért tudatos cselekvésre, amikor érezte, mint csap össze feje fölött az Arkansas jéghideg vize. Erőtlen lökéssel rúgta fel magát és akár egy vizes puli, úgy rázta ki szeméből, füléből a vizet. Ott a szőke fecske a hullámokon - felpuffadt világos ruhácskája nem hagyja hirtelen elmerülni, - tehetetlenségében megható mozdulattal nyújtja ki két kis karját könyörgően a levegőbe... Hatalmas csapásokkal iramlott John a nyomába. Már kinyújtotta a karját, hogy elkapja, - ekkor merült el a szegényke a szomorúan tovaömpölygő vízben. Sok-sok hang ordított fel vadul a parton. John még csak nem is nézett oda. Teleszívta a tüdejét levegővel – azután lebukott a sötét mélységbe.

Nehéz a sötét vízben bármit is meglátni, - néhányszor végigkutatta a helyet – semmi. Tüzes karikák táncoltak már vadul a szeme előtt. Egy kibíratatlan nyomás mintha szétnyomná a fejét. Ekkor pillantott meg maga előtt valami világos foltocskát, - utolsó kétségbeesett erőfeszítéssel csapott le rá – és sikerült

elkapni a ruhácska egy csücskét. Villámgyorsan igyekezett feljutni, hörgő mély lélegzettel itta magába a levegőt. A szőke fejcskét, halálsápadt édes pofikájával gondosan fektette széles mellére. Hátán úszva igyekezett a partra. De jaj, milyen széles az Arkansas, amikor az ember a közepén vesződik! John már-már elbágyadt, két napja, hogy alig evett valamit.

Most suhogott mellette a víz. Egy pár kemény marok nyúlt óvatosan a félig már eszméletlen ember után, azután beemelte a csónakba először a gyermeket, majd az embert. John rögtön felocsúdott, - látta a csendőrök jól ismert formaruháját és ott volt köztük – Herbert felügyelő! Itt már nincsen mit tenni.

Furcsa gyöngesség lepte most el, - eltompult csodálkozással látta, hogyan hajlik Herbert kétségbeesett aggodalommal a megmentett gyermek fölé, hallotta fájdalommal teli felkiáltását: „Michelle, édes kislányom! Michelle, ébredj, ébredj!” – azután hallotta Buss őrmester mély hangját, aki örömtelin felkiáltott: „Él, felügyelő úr, a kislány él!” Aztán John végleg elvesztette eszméletét.

Amikor magához tért, egy kicsi világos kis szobában feküdt fehér ágyon. Mellette állt egy barátságosan mosolygó öregúr, orvosi köpenyben.

– Na, öreg, helyben vagyunk megint! Hát igen, az ilyen vén vízi patkányoknak néhány korty víz meg se kottyan!

És mögötte feltűnt Herbert felügyelő.

– Helló, felügyelő úr! – mondta John halvány mosollyal. – Eljött, hogy bevigyen – nem tesz semmit – újra elvesztettem a játékot. Mindjárt megyek is... nem csinálok semmi kellemetlenséget, szavamra mondom...!

Herbert kérőn nézett az orvosra, aki erre csöndesen kiment a szobából.

A felügyelő egy széket tett az ágyhoz és leült.

– A kezét John! – mondta, – Igaz, van még egy és más rendbe hozni valónk. De nem úgy, ahogyan maga gondolta. Vegyük tehát szépen sorra. Vichita már ne aggassza John. Az a matróz, akit megcsiklandozott a késével újra talpra állt, és már kutya baja. A büntetése hátralékát kegyelmi úton elengedték, másnap, hogy maga az éjjel megszökött, egészen fölösleges módon, vén cimbora!... És az a kislány, akit kihozott a folyó vizéből, az az én gyermekem, egyetlen drága kis napsugaram. És azért aztán azt csinálhat velem, amit akar, az öreg Herbert nem hálátlan.

John csak nézett és pislogott és olyan melege lett a szíve táján, mint talán még soha életében. Herbert nyelt egyet, majd így szólt.

– Ide figyeljen, John! A kerületemben éppen üresedésben van egy hely az olyan derék bátor fickónak, amilyen maga. Hát, ha úgy tetszik, vén cimbora – itt a kezem, csapjon fel! Így van jól, John! Ami azelőtt volt, azt elfelejtjük – holnap egy új élet kezdődik...

*Csáky Anna***Krisztus-fa**

Kietlen táj, fortogó sivatag,
homokot vihogva felkapó szél...
Öreg, magányos fa fenn a dombon,
ágai – csökött, ficamos tagok –
a tinta-kék egekbe merednek,
keresztet formázott velük a sors,
és a törzsbe Krisztust megfeszítve.



Az Idő kezdetén valahonnan
egy lét-teli csöpp mag idepottyant
e kőmarkú pokol bugyraiba,
s egy felsőbb akarat kényszerére
a mostoha talajban megfogant.
Gyökerei drót-keménnyé nőttek,
s mohó kínnal szívják ki a nedvet
a sovány talaj aszott réseiből.
Felette sugarak, nap-ragyogás
áramlik szét a gyér ágközökön,
koronát képezve a fej körül,
mely a hegekkel, csökökkel durva,
fekete kéregbe belevésve,
szelíden kissé oldalra hajlik.

Ó, micsoda kín, iszonyat, szépség,
üdvözült árvaság e kereszt ívű,
holt tájtól ölelt, kő-harapta fa!
Ki tudja, hány éve perzseli nap,
lelkét ekével szántja fájdalom,
bordáiba vájtak, s megrabolták
rémeiktől sikoltó, tolvaj szelek.

De benne Isten szent csöndje fészkel,
halk fohász zeng, száll az ágak között,
csillagok hullnak le rá a mennyből
s angyali szárnyakról szirompelyhek,
kigyúlnak felette égi tájak,
s puha köpennyel öleli az éj,
csonka hold ezüstjét beleszóve.

Minden gyötrelme, magánya örök
mementóként kiált a világba.

Josef Guggenmos

Egy pohár víz

Vasárnaponként Gugumér
az atlaszban kel hosszabb utakra;
de őt nem vonzza Velence híre,
a várost a tömegekre hagyja...

Nem, mert ő a térképet inkább
egy sivatag fölé lapozza,
hogy testi terhét szótlan túrve,
arra kalandozzon el hosszan.

Miközben ő a homokba tűnik,
mint távoli tevék: izzad teste
és aszalódik, – ezalatt tisztul,
fényesebb, áttetszőbb lesz lelke.

Végül, már a szikkadtság határán
oázist lát, az feléje integet.
És ekkor érti meg, hogy mit jelent
meginni egy pohár vizet.

Gugumér átsétál a tavon

Gugumér átsétál a tavon,
fejére hó hull lustán, gazdagon,
és néha-néha megroppan a jég.

Szél fújja, kuszálja szét a haját.
Hős huszárokról dúdolja dalát,
és néha-néha megroppan a jég.

Hogy a halak meghallják? Lehet,
de uszonyukkal csak legyintenek,
és néha-néha megroppan a jég.

Sűrű, mind sűrűbb a hózuhatag,
a messzi fények szertefoszlanak,
és néha-néha megroppan a jég.
Hol van most elől és hol van hátul?
Csak rajta, majd kiderül magától.
És néha-néha megroppan a jég.

A kerítésen

Gugumér egy hosszabbnál is hosszabb,
határba kihúzott palánkra ült le.
Egy sötét varjú csapkodott feléje
fenyegetve, - nem tűrte.

A furcsa madár így jelezte,
tisztán és világosan,
hogyan ahova Gugumér ült,
ott az ő törzshelye van!

Tudnak-e vajon a varjak magyarul?
Gugumér úgy döntött, azért odaszól;
egy *I am sorry*-val kínált helyet,
s udavariásan tovább araszolt.

Lengyel Ferenc fordításai (Egy készülő fordításkötetből.)

Josef Guggenmos (1922. július 2., Irsee – 2003, uo.) A német nyelvű gyermekirodalom egyik legnagyobb alkotója. Gyermekversei indították el a 20. századi német nyelvű gyermekirodalom megújulását, fennállását. Guggenmos Irsee-ben született (Allgäu) 1922-ben, és még szinte érintetlen természeti környezetben nőtt fel. Germanisztikát, művészettörténetet, régészetet és indológiát tanult. Eleinte könyvkiadói lektorként dolgozott, később műveiből élt.

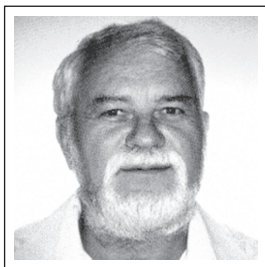
Első rövid kötetét 34 évesen jelentette meg Lustige Verse für kleine Leute címmel, 1956-ban. Hírnevét azonban máig legközismertebb versösszeállítása hozta meg, a Was denkt die Maus am Donnerstag? (szó szerint: Mit gondol a kisegér csütörtökön?, de Tandori Dezső jóvoltából a telitalálatos magyar fordítás címe: Mit gondol a kisegér szombaton?). Ez a verseskötet hozta meg számára egy éven belül az első komoly elismerést, a német ifjúsági irodalmi könyvdíjat (Deutscher Jugendbuchpreis, 1968).

Több, mint ezer gyermekversből álló életműve nyolcvanegynéhány kötetben jelent meg.

Egyetlen kimondottan felnőtteknek írt verssorozata a Gugummer-ciklus, egybegyűjtve a Gugummer átmegy a tavon (1966) kötetben. A kitalált név egyben karikázó önarckép, a hangulatkeltő szó a kitalált „verslány” kiváló jellemzője. még zsugorított önmagát is olykor lerövidített néven, Gu-nak szólítja meg.

Tuba László

A magyaróvári vár története



Mosonmagyaróvár északnyugati részén a Lajta fő ága és a Malom-ági Lajta között fekszik a város legjelentősebb műemléke, a magyaróvári vár szabálytalan ötszög alaprajzú kétemeletes épülete három lépcsőházzal és négy bástyaszerűen megerősített toronnyal. Ezek közül a déli homlokzaton lévő kettő saroktorony-szerűen kiemelkedik, s manzárdos lefedésű. Az északi saroktoronyok a XIX. század eleji építkezésnél beolvadtak az ekkor fölhúzott második emeletbe. A magyaróvári azon ritka magyarországi várak közül való, amelynek nem csupán a romjai láthatók, viszonylag épségben megmaradt. Több helytörténeti forrásban felbukkan, hogy az egykor itt lévő római táborra épült, mások szerint egy avar gyűrűvár vagy püspöki központ helyére, ismét más munkák szerint a honfoglalás utáni ispáni központ volt az elődje. Ezek egyike sem igazolható megnyugtató módon.

Középkori magját a Győr nembeli Konrád építette, akinek a XIII. század közepén volt Óváron valamiféle vára, de nem tudjuk, hogy ez önálló épület volt-e vagy egy nagyobb építmény része. Az 1250 körül épült kaputorony északi része alatt Pusztai Rezső múzeumigazgató, régész 1973-ban talált egy falszakaszt, ebből egy 10x6 méteres hatszögletű, az alapozásnál 3,5 méter vastag falazatú lakótornyot tételezett föl, ami szerinte Óvári Konrád lehetett. Konrád Óvár legendás ura volt, aki a tatárjárás utáni várépítési program keretében öröklött birtokán a Sár (ma Lajta) folyó hídjánál várat emelt, amely uradalmának központja lett. 1258-ban pohárnokmester volt, de amikor a német majd a cseh sereget – nyilván a birtokai megkímélése érdekében – átengedte a területén, elvesztette IV. Béla bizalmát. 1263-ban visszakapta elkobzott javait, köztük az óvári várat, amelynek ez az első okleveles említése. Később Konrád folyamatosan erősítette a várat, ehhez V. Istvántól és IV. (Kun) Lászlótól kapott jövedelmeket. Végül mégis kiszorult Moson vármegyéből és Baranya vármegyei birtokaira vonult vissza.

1271-ben II. Ottokár cseh király csapatai elfoglalták és földúlták Mosont és földvárát. Ezután a katonailag elavult mosoni vár szerepét a korszerű kővár, Óvár vette át a XIII. sz. utolsó harmadában, amelynek azonban az Árpád-kori részeiből csak a Pusztai Rezső által föltárt falszakasz maradt fenn. Konrád 1299. évi halála után fia, Jakab örökölte meg az óvári birtokot, s bár az apja által áhított mosoni ispáni tisztséget is megszerezte, hiányzott belőle az ő kitartása, nagyobbra törekvése. Az óvári vár a XIII–XIV. század fordulójától a Kőszegiek kezére került, majd királyi vár lett, várnagyai a mosoni ispánok voltak, s itt volt az óvári uradalom központja. I. Károly 1342-ben bekövetkezett halála után özvegye, a lengyel királyi családból származó Lokietek Erzsébet örökölte Óvárt, amelyet 1354-ben a királynéi városok rangjára emelt. Erzsébet birtokát rövid ideig Lackfi István nádor, majd Cillei Hermann, utána Vettani Smilo kapta meg, végül I. Lajos, majd a XV. sz. elején Luxemburgi Zsigmond a vöröskői Wolfurt családnak adta zálogba. Először Wolfurt Ulrik 1415. évi végrendelete említette a várban álló várat, amely a későbbi várkastély előzménye lehetett.

1441-ben Wolfurt Pál fiúsított özvegye férjhez ment Szentgyörgyi és Bazini György grófhhoz, s ezzel a grófi család szerezte meg a várat a hozzátartozó uradalommal együtt. A hatalmas birtokkal rendelkező, magas méltóságokat betöltő család itt rendezte be székhelyét. Kissé szabálytalan alakú, négy saroktornyos várkastélyt építettek előtte vizesárokkal és külső sánccal, amelyen a kaputorony nyílt. Itteni tevékenységük bizonyítéka a várkapu-folyosó mennyezetén ma is látható: a Szentgyörgyi és Bazini grófok faragott, csillag-domborműves címere. Ugyanezt tárták föl a 2019–2020-ban végzett

felújítási program keretében a várépületben. A Szentgyörgyi grófok főleg a Duna bal partján rendelkeztek nagy földbirtokkal, mégis az óvári várat választották lakhelyül, ahol a Lajta és a Mosoni-Duna mocsarai kellő védelmet nyújtottak. Itt élt a főúr családja, innen irányították a többi birtokot, s föltehetőleg a várkastélyban helyezték el a családi levéltárat és kincstárat is. 1441 után emeletet húztak a palota földszintjére és Szűz Mária tiszteletére kápolnát emeltek, amely 1473-ban már biztosan állt. Ma is látható maradványait Pusztai Rezső tárta föl az 1970-es években. A palota jelentős eseményeknek és jeles vendégeknek adott helyet. 1462-ben itt volt Szentgyörgyi Zsigmond gróf esküvője népes vendégsereggel, s 1506-ban a falai között folytak tárgyalások II. Ulászló és I. Miksa között. Megfordult a kastélyban a csecsemő V. László és Erzsébet királyné, VI. Albert osztrák herceg és Szapolyai István alsó-ausztriai főkapitány, későbbi nádor. Hunyadi Mátyás magyaróvári tartózkodásáról csak a hagyományok alapján készült helytörténeti munkák számolnak be. Eszerint az ifjú V. László 1457 nyarán Bécsen át Prágába menekülve a magával hurcolt 15 éves Mátyással a várban szállt meg, s a király foglyaként utazó Mátyás a már akkor kétszintes várépület délnyugati toronyszobájában lakott barátjával, Modrár Pállal együtt.



1517-ben fiágon kihalt a Szentgyörgyi és Bazini grófok Óvárt birtokló ága, s II. Lajos élve a háramlási joggal ismét királyi rendelkezés alá vonta a várat. A Szentgyörgyiek utolsó kapitánya Leo Rajczky 1521 elején adta át Dóci Ferenc királyi kapitánynak. II. Lajos 1522. február 2-án a házasságkötése alkalmával kiállított adománylevelében feleségének, Habsburg Máriának ajándékozta a hozzá tartozó uradalommal. Ezzel megkezdődött a Habsburgok 1945-ig tartó birtoklása Moson vármegyében. Ezt erősítette meg 1533 februárjában Magyaróváron az a tárgyalás, amelyben I. Ferdinánd és Szapolyai János békét kötöttek, s Szapolyai Magyaróvár váráról is lemondott.

Mária királyné a mohácsi csatavesztés után 1527–28-ban Magyaróváron lakott valószínűleg egy kényelmes városi házban. Gondos gazdája volt birtokának, s várkonyi Amadé László személyében új, becsületes várkapitányt nevezett ki, akinek meghagyta, hogy javítsák ki a várépületet. 1529-ben a Bécs ostromára induló Szulejmán hatalmas hadereje láttán az Amadét fölváltó német kapitány (Hauser) cseh katonáival együtt kivonult a várból, így az a várossal együtt a törökök szabad prédája lett. Ugyanez történt 1536-ban, amikor a 300 fős cseh őrség elvonulási feltétellel átadta az erősséget Szinán pasának. Magyarázatul hozzá kell tennünk, hogy a XVI. század elején Magyaróvár még nem bírt nagyobb katonai jelentőséggel, de a folytatódó török harcok idején többször is megerősítették. A későközépkorra a városfalon 6 nagy olaszbástyát, a belső várnál két kisebbet építettek. A munkálatok a XVI–XVII. században is folytak, de különösen akkor váltak sürgőssé, amikor 1594-ben a török elfoglalta Győrt, s Magyaróvár vára Pozsony és Bécs között az utolsó lett a Szigliget – Sárvár – Óvár vonalon szerveződött végvári rendszer részeként. Őrségét 1200–1300 főre növelték, új őrházakat emeltek mellé, hadiszertárat és postaállomást létesítettek benne.

1605-ben Bocskai hajdúi sikertelenül ostromolták, tíz év múlva azonban Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek sikerült bevennie, s egy rövid ideig itt rendezte be főhadiszállását is. 1621 után a várbirtok többször cserélt gazdát: II. Ferdinánd 1627-ben Harrach Károly grófnak, III. Ferdinánd Draskovich János nádornak adta bérbe illetve zálogosította el, 1715-ben III. Károly az udvari bankbizottságnak adta zálogba. 1666-ban Evlia Cselebi török világutazó meglehetősen hízelgően írta le Óvár várát: „A Duna folyótól csekély távolságra, magaslat nélküli, egyenes, tágas síkon, szép és erős építkezésű, emelkedett vár. Árkában és a város szélén a Lajta vize folyik... Ez a vár kicsiny ugyan, de igen erős. Egy kapuja van, mely déli oldalra nyílik.” (Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai 1664-1666. Bp., 1908. Magyar Tudományos Akadémia. 146–147. p.) Katonai szerepe 1711-ben szűnt meg, hadifelszerelését Pozsonyba szállították, s benne az uradalom tisztjei számára lakásokat, továbbá uradalmi börtönt és magtárakat rendeztek be. A hagyomány szerint 1712–14-ben a várkastély bejáratától balra lent lévő börtöncellában többször raboskodott az ítélkezésre ideszállított Korponay Jánosné Géczy Julianna, a lőcsei fehérasszony.

I. Ferenc császár 1763-ban ismét kiváltotta a császári és királyi Ministerialbank-Direktiontól az óvári uradalmat, amely két év múlva felesége, Mária Terézia birtokába került. Ő a következő évben legkedvesebb lányának, Mária Krisztina főhercegnőnek ajándékozta, amikor 1766. szeptember 3-án szerelmi házasságot kötött Albert Kázmér szász-tescheni herceggel, Magyarország helytartójával. Mária Krisztina 1798-ban bekövetkezett halála után - mivel egyetlen gyermekük meghalt - férjére szállt a birtok. Albert Kázmér soha nem nősült újra, tudomány- és művészetkedvelő tevékenységének köszönhetően megalapította a máig nevét viselő Albertinát, kora egyik legszínvonalasabb művészeti gyűjteményét Bécsben. Óvári birtoka a napóleoni háborúk alatt föllendült, s 1809-ben meghívta uradalmá jószágkormányzójának Wittmann Antalt. Az ő tanácsára alapította meg 1818. október 25-én Magyaróváron azt a gazdasági intézetet, amely szakembereket képzett a magyaróvári uradalom számára, s később az ország legrangosabb mezőgazdasági akadémiaja lett. Elhelyezésére az óvári vár szolgált, amelyet az 1810-es években a második emelet megépítésével bővítettek. Ekkor olvadtak be az új szintbe az északi saroktoronyok.

Az egykori reneszánsz palotából a későbbi átépítések során barokk külsőt kapott várépület azóta is a mezőgazdasági felsőoktatást szolgálja, jelenleg a Széchenyi István Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszer-tudományi Kara működik benne. 2019–20-ban a Nemzeti Kastélyprogram és a Nemzeti Várprogram keretében megvalósult a komplex műemléki felújítás a teljes földszinten, a belső udvaron, az épület homlokzatán, valamint környezetének egy részén. A munkálatok során eltávolították az utólag beépített, műemléki értékkel nem rendelkező válaszfalakat, vízesblokkokat, burkolatokat és egyéb infrastruktúrákat, s idegenforgalmi funkciót kapott (kiállítások, foglalkoztató, rendezvény helyszín stb.) a földszinti rész. A felújítás során értékes részletek kerültek elő a Szentgyörgyi grófok várkastélyából, de az Árpád-kori vár mélyen fekvő részletei további feltáró munkára és újabb tudományos feldolgozásra várnak.

Források:

Lakatos Kálmán – Kováts István: *Mosonmagyaróvár városképi és műemléki vizsgálata*. Bp., 1954. 208. p.; Aszt Ágnes: *Mosonmagyaróvár castrumai*. In: *Arrabona*. 44/2. 2006. 32-39. p.; Uzsoki András: *Mosonmagyaróvár. Sopron, 1958. 54-58. p.*; Csermelyi József: *Az óvári uradalom a Szentgyörgyi és Bazini grófok korában (1441-1521.)*. *Mosonmagyaróvár 2019*. 118 p.; Major Tamás: *Moson és Magyaróvár az államalapítástól 1526-ig. és Thullner István: Mohácsról a szabadságharc végéig*. In: *Mosonmagyaróvár*. Szerk.: Tuba László. *Feketeerdő, Mosonvármegye Kiadó, 2018. 56-85., 86-116. p.*

Fotók: A vár 1874 előtt, Kalmár Sándor: A vár két nyírfával.

Oros László

Egy felsőszeli fiatalember, aki meghódította a világot



Hihetetlenül gazdag életutat mutathat fel Pónya József, a Felsőszeliből elszármazott fiatalember, majd mérnök, aki később a paksi atomerőmű vezérigazgatója lett. Sőt, barátjának tudhatta többek között Teller Edét is, a világhírű atomtudóst...

De mit tudunk mi szeliek erről a remek emberről, aki falunk, de akár a felvidéki magyarság büszkesége lehetne. Úgyszólván semmit, vagy csak nagyon keveset. Ezért (is) született meg az alábbi írásom. Habár ez sem volt olyan egyszerű, hisz a járvány miatt személyesen nem találkozhattunk. Így aztán levélben, majd telefonon egyeztettük az írásomhoz szükséges adatokat.

Pónya József 1932. március 18-án született Felsőszeliben. A háború után az ő családja is részese lehetett a híres és hírhedt Beneš-dekrétumok hatásának, amikor Csehországba deportálták őket. Ezekről az eseményekről, illetve a gyermekkoráról kérdeztem őt. Levelében aztán ezzel kapcsolatban is sok mindent elárult magáról¹:

„Majdnem a falu végén, Alsókertalján laktunk és mint akkor mindegyik velem egyidős gyerek, nyáron klottgatyában futkároztunk a porban, télen pedig valamilyen saját találmányú szánkóval szánkáztunk. Mikor pedig a Vermek befagyott, ott korcsolyáztunk csavaros vagy fa korcsolyával.

A négy elemi Szeliben, az evangélikus iskolában végeztem el. Emlékszem, hogy egyszer ellátogatott az iskolába Horthy Miklós kormányzó felesége és kaptunk tőle egy bögre kakaót, meg fél zacskó cukrot... De egy Szálasi Ferenc látogatásra is emlékszem. Mint kivezényelt tanulók sorban álltunk a szövetkezet előtt és a mellettem álló gyerektől megkérdezte: nem nagy neked ez a kabát? A fiú meg azt válaszolta, hogy kettőjüknek van egy lajbija a testvérével.

Négy elemi elvégzése után a galántai Polgári Iskolába jártam. Minden nap hat órákor indultunk Főszeg végéről egy ponváglin², ami egy fabódéból állt és egy ló húzta – ha jól emlékszem Celler Miska bácsi fuvarozott minket.

A front közeledtével a negyedik osztály félbe maradt, amit én akkor nem is bántam. Nem érttem, hogy minek kell nekem tanulni, amikor én földműveléssel akarok foglalkozni. A szüleim azonban erőltettek, hogy tanuljak. Pedig nem tanultam jól, hisz elégséges eredménnyel csúsztam át a vizsgákra.

A háború után újra indult a Polgári iskola, most már szlovák nyelvű tanárokkal. Mi azonban egy kukkot sem tudtunk szlovákul, azt sem tudtuk, hogy éppen milyen óra van. Az év végén aztán mindenki elégségest kapott, és így végeztünk.

Ezután jött a deportálás. Minket is egy batyúval vittek el. A nővérem azonban nem jött velünk, átszökött Magyarországra... Majdnem két évig voltunk a szudéta területen, míg aztán a nővérem közbenjárására sikerült elintézni, hogy mi is átkerüljünk Magyarországra. Szob határállomáson várt minket. A magyar hatóságok akkor három



Pónya József vezérigazgató (1992)



Pongvágli és az utasai 1942-ben

lehetőséget kínáltak fel: a Baranya megyei Mágocsot, a Békés megyei Szarvast – nekem ez tetszett volna, de nem én döntöttem –, illetve a Fehér megyei Mátyás községet. Mivel ez volt a legközelebb Szelihez, hát ezt választották a szüleim.

Mátyás egyébként Bicske mellett van, csak harminc kilométerre Budapesttől. A környezete is nagyon szép. Mi egy százéves, romos házat kaptunk. Az összes élelmiszerünk pedig egy liter kacsaszőr volt, amit útközben Galántán egy rokonunk adott fel a vonatra.”

1948-ban tehát a család Magyarországra került. Az édesapa cipész volt és össze tudott szedni annyi szerszámot, hogy cipők javításából eltartsa a családot. József fia pedig egy időben napszámba járt a helyi gazdákhöz, amiért azonban nem pénzt, hanem terményt kapott. Utána ipari tanulóként vasesztergályosnak tanult Budapesten, majd 1952-ig a Székesfehérvári MÁV Járműjavító Vállalat esztergályosa. 1952 és 1957 között a Budapesti Műegyetem Villamosmérnöki Karának hallgatója volt. 1957-ben szerzett mérnöki diplomát és még abban az esztendőben munkába lépett a tatabányai Hőerőműnél.

Végigjárta ott a szakma minden fokozatát, míg aztán 1972-től ő irányította a céget. 1974-ben a Magyar Villamosművek Trösztjénél miniszteri megbízott-helyettes lett, 1976-79 között a Paksi Atomerőmű Vállalat műszaki igazgatóhelyettese, majd igazgatója, végül 1979 és 1992 között az **erőmű vezérigazgatója** lett.

Lényegében az ő vezetése alatt kezdték meg a termelést a paksi atomerőmű reaktorai. Vezérigazgatóként pedig sokat tett az erőmű nukleáris biztonságáért, a társadalmi elfogadottságáért – mert már akkor is egyesek veszélyesnek tartották az erőmű létét, és hát rendkívül fontosnak tartotta a magas szintű szakemberképzést is.



Teller Ede Pónya Józseffel az erőműben, 1990

Pónya József 1992. január 1-jén vonult nyugdíjba, azonban továbbra is kapcsolatban állt a vállalattal és a későbbiekben is sok fontos tanáccsal látta el őket.

Munkája elismeréseként számtalan kitüntetést kapott: Állami díjat (1985), Eötvös Loránd-díjat (1992), Wigner Jenő-díjat (2003), de 1996-ban Paks díszpolgárává is megválasztották.

Pónya József tehát mindenképpen gazdag szakmai életutat tud felmutatni. A fent említettek mellett van azonban egy olyan érdekesség is, amivel csak nagyon kevesen tudnak „dicsekedni”. Ez pedig a **Teller Edével**³ tartott kapcsolata, sőt barátsága!

De hogyan is alakult ki ez a kapcsolat. Előzményként talán annyit, hogy Teller Ede, a neves atomtudós 1998. január 15-én töltötte be a kilencvenedik évét. Erre az ünnepségre Magyarországról ketten kaptak meghívót: Marx György (1927–2002) akadémikus és Pónya József.

Hogy Marx mellett miért éppen ő kapta ezt a meghívást, azt Pónya József így mesélte el a fent említett levelében:

„A szocialista rendszer Teller Edét – finoman szólva – nemkívánatos személynek tekintette. Mi azt hallottuk róla, hogy nem szívesen barátkozik a magyarokkal. Amikor a Magyar Tudományos Akadémia meghívására először Magyarországra érkezett, leginkább az Atomerőművet kívánta meglátogatni.

Meglepett viszont, hogy engem akkor név szerint keresett. Ezt annak tulajdonítottam, hogy valószínűleg Amerikában érdeklődött utánam.

Ugyanis jó kapcsolatban voltunk az amerikai atomerőművekkel, hisz kölcsönösen szakembereket cseréltünk, sőt a nagy energiagépeket gyártókkal is kereskedtünk. Így aztán több alkalommal is meghívtak az amerikai erőművek éves értekezletére, egyedüli külföldiként.



Wigner Jenő Pónya József irodájában, 1987

Teller Edével történt első találkozásunkkor kicsit tartottam tőle – a híre miatt. Félttem, hisz a tudáskülönbség nagy volt köztünk – természetesen az ő javára. Meglepődtem azonban, hogy milyen tapintatosan és barátságosan viselkedett minden találkozásunk alkalmával. Nagyon érdekelte őt minden, talán főleg a szovjet típusú erőmű miatt is.

Beszélt vele a szakmán kívül más dolgokról is, mondjuk a politikáról?

Igen, több alkalmam volt vele négyszemközt is beszélgetni. Ilyenkor aztán nem a szakmáról, hanem a fiatal koráról meg a jelenről is beszélünk.

Nagy műveltségű ember volt, érezni lehetett ezt a nagyságot. Sok magyar tudóssal volt kapcsolatomban, de azokkal közel azonosnak éreztem magam – ők azt tudják, én meg ezt. De Teller más dimenzió volt.

Valamelyik találkozásunk alkalmával az egyik magyar akadémikus azt mondja nekem, hogy te miért nem tegezed a Tellert. Azt feleltem, hogy a tiszteletem nem engedi. Egyébként is ilyen szépen, hangsúlyozottan beszélni magyarul hatvan év után, mindenképpen példamutató. Adyt és Petőfit szavalt, jól zongorázott klasszikusokat. Többször tartottunk közös előadást a fizikatanároknak. Ő kért meg erre. Legutolsó amerikai ténykedése az volt, hogy Reagan amerikai elnököt meggyőzte a csillagháborúról. Ezt úgy mesélte, hogy ez vetett véget a hidegháborúnak.

Az egyik magánbeszélgetésünk alkalmával mondta, hogy amikor Gorbacsov látogatást tett Amerikában Reagan elnöknél, Reagan felsorakoztatta tanácsadóit, akik között Teller is ott volt. Az elnök név szerint bemutatta az embereit, Gorbacsov kezét fogott velük. Amikor Tellerhez ért, továbblépett anélkül, hogy kezét fogott volna vele. Reagan megjegyezte, hogy ő az a nagy Teller. Gorbacsov jelezte: tudom, de mégsem fogott vele kezét.

Tellert egyébként a „hidrogénbomba atyjának” nevezik. Amerikában, sokan háborús megszállottnak is tartják. Ő viszont erre azt szokta mondani, hogy az amerikaiaknak fogalmuk sincs, hogy mi az a háború. Azt igazán csak az európaiak tudják.

Az egyik egyetemi előadásán megkérdezték tőle, hogy mint fizikusnak, mi a véleménye: van-e Isten? Azt felelte, hogy pontosan tudja a választ: nem tudom!

Amikor a Magyar Állam kitüntette Tellert, Önt és Marx György atomfizikust bízta meg azzal, hogy vigyék el neki a kitüntetést. Ez hogyan is történt?

Igen, Teller Ede kilencvenedik születésnapja alkalmából Kaliforniai Állam ünnepséget rendezett. Ez adott lehetőséget számunkra, hogy a kitüntetést akkor adjuk át. Elsőnek az Állam kormányzója méltatta Tellert, megemlítve magyar származását is, majd hozzátette: jó, hogy Amerikába jött, mert akkor most a magyaroknak lenne hidrogén bombájuk! Ezután mi, magyarok következünk a köszöntéssel és a kitüntetés átadásával. Majd jöttek a többiek, végül díszvacsorával fejeződött be az ünnepség.

Elmondhatom még azt is, hogy többször voltunk a lakásán. Egy átlagos, egyszerű lakásban lakott. A feleségével magyarul beszélt, kivéve akkor, ha a gyerekeikkel voltak.

Még egy kérdés érdekelne: tudom, hogy 2003-ban megkapta a Wigner Jenő-díjat. Találkozott vele személyesen is?

Találkoztam Wigner Jenővel⁴, mert Pakson is járt. Egy aranyosan viselkedő bácsika volt. Mindenért bocsánatot kért, de nagyon odafigyelt a válaszokra és rögtön észrevette, ha valaki ellentmondásba került. Elvittük a budapesti Gundel étterembe vacsorázni. Este cigányzene volt. Elővett egy százforintost és mindenáron a hegedű vonójába akarta tenni, hogy elhúzassa a nótáját. Mi nem győztük lebeszélni. Mondtuk, hogy ezek jómódú zenészek és ma már ez nem szokás. De ő továbbra is azt hajtogatta, hogy ez így illik, ha valaki nótát rendel. Az igazság az volt, hogy legalább egy ezrest illett volna a vonóba tenni.

Egyébként Teller talán a legjobb barátja volt Wigner Jenőnek a kint élő magyar tudósok közül. Wigner és az olasz Enrico Fermi atomtudósok alkották meg az első atommáglyát, ami az atomerőmű elődje volt. Ő volt az első atommérnök a világon. Mindketten Nobel díjat kaptak.

Egyszer Teller azt mesélte, hogy Németországban együtt hallgatták Einstein előadását. Hazafelé azt mondja Teller: én nagyon buta vagyok, mert egy szót sem értettem az előadásból! Az is vagy! – mondta neki Wigner és mentek tovább.

Nos, ezzel az apró visszaemlékezéssel fejezem be Pónya József élettörténetét. Azét az emberét, aki bátor vezetője volt az erőműnek, de tetteit sohasem a népszerűség vezérelte, hanem a becsületes munka. Ezt pedig mindig szívvel-lélekkel végezte és bizony példaképe lehet nem csupán a felsőszelieknek, de a felvidéki magyarságnak is.

Végezetül még egy mondat a családjáról, amiről Pónya József eddig szerényen hallgatott:

„Hatvankét éve vagyunk házasok. A feleségem Németh Erzsébet. Két gyermekünk van – Zsolt és Mónika –, és mindkettőjüknél két-két lányunokánk van” – mondta Pónya úr, és mellékelte azt a lapot is, ahol nagyon sok szeretettel üdvözölte a szülőfaluját.

Én pedig továbbadom Önöknek ezt a történetet – nem csak a felsőszelieknek –, hanem a felvidéki magyarságnak! Azzal a megjegyzéssel, hogy Pónya József mérnök úr márciusban ünnepelte 89. születésnapját!

Nagyon jó egészséget, erőt és sok boldogságot kívánunk neki a szerető családjá körében!

Szülfalumnak és Oros Lászlónak

Talán mindenki számára kétszerezhetetlen a gyermekkor és a születés helye
Mit hoztam otthonról?
Egyszerűséget a föld szeretetét és a megélhetés feltételét.

Ma már a kiművelt emberfő többet ér mint valamikor pár hold föld.
Ezért azt ízelem a Felsőszeli fiataloknak hogy ha lehetősége van tanuljanak a jövőjük érdekében.

Szülfalumnak Baráti értekezéssel.

PAKS, 2021, febr.

Priya főzsef

¹ Levél Oros Lászlónak, Paks, 2021. január 30.

² Az Eisler-Szold cég által 1907-ben megépített kisvasutat nevezték ponváglinak, amely Porbokáról vezetett Szigeten, Körtvélyesen, Dögösön (Felsőszeli), Alsóréten, Taksonyon és Galántán keresztül Diószegre.

³ Teller Ede (1908–2003), budapesti születésű magyar-amerikai atomfizikus, a „hidrogénbomba atyja”

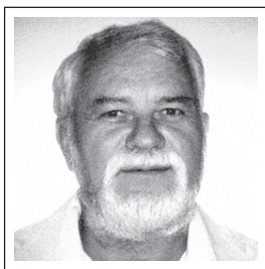
⁴ Wigner Jenő (1902–1995) budapesti születésű, Nobel-díjas (1963), magyar-amerikai fizikus

Tuba László

A mosonmagyaróvári piarista iskola története

Egyik korábbi számunkban (szél-járás 2020/3. sz.) Tuba László tollából már közöltük az iskola történetét feldolgozó tanulmányának első fejezetét, amely 1948-ig, az államosításig tárta fel Moson megye első iskolájának életét. Most folytatjuk az iskolatörténetet.

A keresztény iskola létrejötte



Magyarországon az 1980-as évek második felében egyre erősödő rendszerváltó mozgalom hatására már 1988 márciusában megalakult a Fiatal Demokraták Szövetsége, novemberben a Szabad Demokraták Szövetsége és a Kisgazdapárt, 1989 áprilisában a Kereszténydemokrata Néppárt. 1989. július 1-jével az Elnöki Tanács rendelete jogutód nélkül megszüntette az Állami Egyházügyi Hivatalt, de már előtte az egész országban sorra alakultak a keresztény egyesületek. Mosonban 1989 decemberében alakult meg a Magyar Művelt Keresztény Ifjúságért Egyesület, amelynek vezetősége azonnal megkereste a városi tanács vezetőit, s kifejezte szándékát keresztény iskola alapítására. 1990. január 13-án **Németh László** mosoni plébános, az egyesület ügyvezető elnöke írásban terjesztette elő a szülők és a pedagógusok kérelmét keresztény szellemű oktatás és nevelés megvalósítására Mosonmagyaróváron. Ekkor már folyamatban volt az igények fölmérése, amelynek hivatalossá tételéhez kérte a tanács segítségét.

1990. április 23-án tárgyalta Mosonmagyaróvár Város Tanácsának Végrehajtó Bizottsága a „Tájékoztató a keresztény szellemű oktatás kezdeményezéséről” című előterjesztést, amelyben már konkrétan tettek említést volt egyházi ingatlanokról (1. és 4. számú Óvoda, a volt piarista gimnázium és a szalézi szerzetesrend épülete), mint a megvalósítás helyszínéről. **Varga István** művelődésügyi osztályvezető lehetségesnek tartotta a megegyezést, de figyelmeztetett arra, hogy az eljárás nem lesz egyszerű. Már a felmérés során feszültségek keletkeztek a Széchenyi István Általános Iskolában, ahol 93 szülő igényelte a keresztény szellemű oktatást, a többiek azonban aggódtak a világi iskola léteért. Gondot okozott az is, hogy a keresztény iskolát kérelmező egyesület, mint jogi személy, az oktatási törvény szerint nem minősült egyházi hatóságnak, ezért a győri püspökségen keresztül kellett hivatalossá tenni az új intézmény alapítását. Egyesületi fenntartás esetén ugyanis a jogszabály csak 50%-os állami támogatást írt elő, míg egyházi hatóság által fenntartott iskolára 100%-ot. Egyes vb tagok aggályai ellenére az ülés kimondta, hogy támogatja keresztény iskola létesítését a városban, ehhez azonban további egyeztetések, tárgyalások kellenek, amelyek kimenetele alapján majd a tanácsülés dönti el, hogy indulhat-e a tanítás szeptemberben az új iskolában.

Varga István a vb 1990. május 14-ei ülésén arról tájékoztatta a testületet, hogy megérkezett a győri püspökség levele, amely rendezte az intézményalapítás jogi és személyi kérdéseit, és elvi hozzájárulását adta arra, hogy a mosoni egyházközség az egyházi iskola fenntartója legyen. Varga István fölvetette, hogy az egyház a teljes Széchenyi-iskolát vegye át gyermekekkel, pedagógusokkal együtt, **dr. Horváth Antal** a Magyar Művelt Keresztény Ifjúságért Egyesület jogi képviselője azonban kijelentette, hogy csak azokkal a tanulókkal indítják el az iskolát, akiknek a szülei már írásban jelezték, hogy keresztény



iskolába szeretnék járatni ősztől a gyermekeiket. Együttal tájékoztatta a testületet, hogy a piarista rendfőnöktől várják a pedagógusok pályázatához szükséges szempontokat. A **keresztény iskola** kezdeményezői ugyanis kifejezték azt a kívánságukat, hogy a leendő iskolát a piaristák alapítsák és később a fenntartását is vállalják. **Dr. Jelenits István** provinciális úr azonban csak a rend lelki támogatását tudta följánlani azzal a biztatással, hogy a rend megerősödésével ismét lesz a városban piarista iskola. Ezért az egykori piarista gimnázium épületét kérték a keresztény iskola épületéül, amelyben ekkor a Széchenyi István Általános Iskola működött.

Május 24-én a Kisalföld című napilap is foglalkozott az üggyel. Cikkében a szerző utalt rá, hogy egyre többször beszédtema lesz a városban, hogy indul-e ősszel a keresztény iskola. A mosoni plébániatemplomban kora tavasszal rendezett fórumon több pedagógus és szülő arról nyilatkozott, hogy a tanács művelődési osztálya akadályozza az iskola létrejöttét. Varga István az újságíró felvetésére válaszul közölte: kezdettől üdvözlötték a kezdeményezést, a fenntartások a nem kellő előkészítésnek szóltak, valamint annak, hogy a hatályos oktatási törvény alapján jogi akadálya lett volna az új iskola létesítésének. Azóta megszületett az új oktatási törvény, s a felmérések is lezajlottak, amely szerint a városban 79 óvodást és 248 általános iskolást szeretnének a szülők keresztény szellemű oktatásban részesíttetni. Ehhez a Széchenyi-iskolából 80 tanulót kell más iskolába irányítani, és 20 pedagógust kell áthelyezni. Megszólalt a cikkben Németh László plébános is, aki a sietséget azzal indokolta, hogy „... *amit ma megtehetünk, ne halasszuk holnapra.*” Elismerte, hogy a szervezőmunka feszültséget okozott a 10. sz. Széchenyi-iskolában, de senki állását nem kívánták megszüntetni azért, mert nem gyakoroló keresztény. Május 8-án értesítést kapott a piarista rendfőnöktől, ez alapján kiírhatják a pedagógus állásokra a pályázatokat.

1990. június 6-án a város tanácsának ülése tárgyalta a „Keresztény szellemű óvodai és általános iskolai képzés bevezetése” című napirendi témát. A művelődési osztály előterjesztése áttekintette az ügyben addig történeteket, s javasolta, hogy szeptember 1-jétől a korábban is egyházi fenntartású mosoni Ostermayer Óvodát (4. sz.) és az óvári 1. sz. Hildegard Óvodát jelöljék ki egyházi fenntartású óvodának 2-2 csoportszoba átengedésével, az iskola megindításához pedig a volt piarista gimnázium és rendház épületének egy részét jelöljék ki. Így mindhárom intézményben továbbra is lehetőség lesz a nem keresztény nevelést választó szülők gyermekeinek az oktatására.

A Széchenyi-iskolában 93 gyerek szülei kérték a keresztény nevelést, a többi marad a régi iskolájában. 80 tanulót, akik idegen körzetből jártak ide, más oktatási intézményben kell elhelyezni, őket helyhiány miatt a keresztény iskola nem tudja befogadni. Az új iskolát alapítók maguk szeretnék pályázat útján kiválasztani a pedagógusokat a város nevelői közül. A győri megyéspüspök 1990. április 28-án a tanácshoz intézett levelében hozzájárult, hogy a volt egyházi épületekben egyházi intézmények kezdjék meg működésüket, s a püspök a Mosonmagyaróvári II. Egyházközséget (Moson) bízta meg az intézmény alapítás és működtetés jogával. Az egyházi intézményekhez az állam az állami intézményekével azonos normatívát adott. Mivel a jelzett épületek tulajdonba adására szolgáló jogszabályi rendelkezés még nem készült el, 1990. szeptemberben csak ideiglenes és részleges átadás lesz lehetséges. Az érintett intézményekben a keresztény csoportok, osztályok elkülönülten működnek, az irányítást és a szakmai felügyeletet az egyházi hatóság látja el, az állami felügyeleti szerv csak a törvényességet felügyelheti. Az előterjesztés több alternatívát tartalmazott a keresztény iskolát illetően: 1. csak 1991. szeptember 1-jén induljon, 2. felmenő rendszerben épüljön ki, 1- 4. osztállyal kezdjen, 3. 1- 7. osztállyal 9 tanulócsoportban kezdődjék a tanítás.

Végül Mosonmagyaróvár Város Tanácsa utolsó ülésén 136 igennel és 1 tartózkodással azt a határozatot hozta, hogy 1990. szept. 1-jétől 2 óvodában 2-2 csoport ideiglenes használatát, a **Széchenyi-**



iskolában 9 tanulócsoporthat feltételeit biztosítja az egyház számára, s további segítségre, együttműködésre utasította a művelődési osztályt.

Augusztusban a pedagógus pályázatokkal kapcsolatban jelent meg tudósítás a Kisalföldben. Hamis információk alapján elterjedt, hogy házaspárok nem pályázhatnak a keresztény iskolába. Németh László mosoni plébános, mint a leendő iskolát alapító és fenntartó egyházközség vezetője közölte, hogy a félreértés abból származott, hogy egy jelentkező házaspár tagjai azonos tanári szakra nyújtották be kérelmüket, de csak az egyiküket tudják foglalkoztatni. A pályázatok elbírálásának alapját dr. Jelenits István piarista tartományfőnök levele tartalmazta. Eszerint a pályázóknak a családi körülményeket is magában foglaló életrajzot kellett benyújtani, kitérve benne az egyházzal való kapcsolatra és hitbeli képzettségre. A szakmai programnak tartalmaznia kellett, hogy a pedagógus mit ért keresztény nevelésen és milyen elképzelései vannak a kötelező foglalkozásokon túl a személyiség fejlesztésére. Röviden: hit és szakmai tudás szükségeltetett az álláshoz, amelynek pályázati elbírálását egy bíráló bizottság végezte a piarista rendfőnök, egy aktív iskolaigazgató, tanfelügyelő, egy szülő és a város 3 egyházközségének lelképásztora részvételével. Németh László keresztényi alázattal kért elnézést esetleges hibáiért, és a közös munkálkodásra, békességre ösztönzött a jó iskoláért. Végül a pályázati felhívásra 43 pedagógus jelentkezett, közülük 24-et választott ki a bizottság. Megkezdődött a tanulók beíratása és az iskola berendezése a mostani épület első emeletén. Ebben sokat segítettek a szülők, főleg a mosoniak vettek részt a meszelésben, takarításban, díszítésben. Az új iskola alapító igazgatója az oktatásügyben is jártas tanár, **dr. Thiesz Józsefné** lett, aki a rendszerváltás idején alakult Keresztény Értelmiségi Szövetség vezetőjeként is jelentős szerepet vállalt az új intézmény létesítésében.

1990. szeptember 1-jén (szombaton) a Szent László téren a magyaróvári plébániatemplom harangjai köszöntötték az óvodásokból, iskolásokból, szülőkből és hozzátartozókból álló népes hallgatóságot az ország első újjáalakult keresztény óvodáinak és iskolájának megnyitóján. **Dr. Cseh Sándor** az iskolaszék nevében köszöntötte az ünnepség résztvevőit, utalt a küzdelmes előző hónapokra, s bejelentette: „... sok reménykedés, majd sok áldozatos munka után Mosonmagyaróvár piarista hagyományait és szellemét magára vállaló keresztény iskola 320 diákot, a keresztény óvoda pedig 180 óvodást indít új útra.” (Kisalföld. 1990. szept. 3. 3. p.) Cseh Sándor üdvözölte az ünnepélyes tanévnyitó vendégeit: dr. Surján László népjóléti minisztert, Pálos Miklós egyházpolitikai államtitkárt, dr. Jelenits István piarista rendfőnököt, Makai József megbízott tanácselnököt, a város egyházi méltóságait és az oktatási intézmények vezetőit. „Az ünnepélyességet megalapozó nyitószavak után a mosoni plébános, Németh László atya a piarista költő szöveget, majd dr. Thiesz Józsefné iskolaigazgató... az értékek tiszteletben tartását hangsúlyozta tanévnyitó beszédében.” (Kisalföld. 1990. szept. 3. 3. p.) Dr. Grüner Györgyné szerkesztette az iskolások által előadott műsort, ami után Pálos Miklós Németh László atyának, dr. Thiesz Józsefnének és **Csorba Dezső** mosoni szülőnek köszönte meg az iskola megszervezésében végzett munkájukat. **Dr. Surján László** miniszter szerint most: „...Mosonmagyaróvárra figyel az egész ország... A keresztény iskolák létrehozásáért sok igyekezet volt országszerte, de a tenni akarást máshol mind letörték... Az egész ország számára jelentős és példaadó lehet a mosonmagyaróvári szülők és gyerekek akarása, kitartása és elszántsága.” (Kisalföld. 1990. szept. 3. 3. p.)

Az új iskola nevelési programjának alapját a Katolikus Nevelési Kongregáció „A katolikus iskola” című kiadványában leírtak képezték. Egy önálló intézmény azonban nem létezhetett sem elkülönített terek, sem önálló költségvetés nélkül. Mindezeket kezdetben biztosította a városi önkormányzat, de jogi garanciákra volt szükség a működés zavartalanlansága érdekében. Ennek megoldása az újonnan választott képviselő-testületre hárult, amely 1990. nov. 26-ai ülésén tárgyalta a **Keresztény Általános Iskola** és óvodák normatív költségvetési támogatásáról és gazdasági önállósításáról szóló előterjesztést. **Plutzer**



István polgármester a vitában kifejtette, hogy „... a Keresztény Általános Iskola különleges helyzetet élvez. Az épület, amelyben működik, a Magyar Állam tulajdonában van, kezelői joga az önkormányzaté. A mosoni Plébánia Hivatal gyakorolja a munkáltatói jogokat, biztosítja az intézmény fenntartását. A normatív támogatás a szakmai jellegű működéshez elegendő lenne, de nem elegendő az intézmény fenntartásához. Az iskola két irányban mozdulhat el. Önkormányzati iskola lesz, ahol keresztény szellemű oktatás folyik, és az önkormányzat biztosítja a költségeket. A másik lehetőség, hogy egyházi alapítású iskolává válik.” Varga István művelődési osztályvezető szerint, mivel az iskola működtetője az egyházközség, biztosítani kell, hogy önálló számláról gondoskodjon az intézményről. Szeptembertől csak a béralapot kapta meg az egyházközség, az üzemeltetési és fenntartási feladatokat az önkormányzat saját szerve látta el. Végül a képviselő-testület az alábbi határozatot hozta: „Mosonmagyaróvár Önkormányzati Képviselőtestülete a városban jelenleg működő egyházi gyermek- és oktatási intézmények részére, a beírt létszámok alapján biztosítja a vonatkozó törvények szerinti normatív állami támogatást a költségvetésből, vagy elkülönített pénzalapból.” 1992. február 17-ei ülésén a képviselő-testület arról határozott, hogy a Széchenyi István Általános Iskola az 1992/93. tanévtől ne iskolázzon be első osztályokat. Ez a döntés azt szolgálta, hogy a szűk térben működő két iskola közötti feszültségeket csökkentse, s lehetővé tegye a keresztény iskola tanulói számának növelését.

1990. augusztus 27-én a **Piarista Diákszövetség** júniusban alakult mosonmagyaróvári szervezete Kalazanci Szent József rendalapító ünnepén találkozót szervezett Mosonmagyaróváron. Hálaadó szentmisén vettek részt a magyaróvári plébániatemplomban, tisztelegtek a piarista tanárok sírhelyénél, találkozót szerveztek a piarista kápolnában, filmvetítésen ismerkedtek a piarista rend magyarországi gimnáziumairól, és baráti beszélgetésen elevenítették föl a diákkori emlékeket. Az öreg gimnazistákat a Kossuth Lajos Gimnázium is beengedte egykori iskolájukba, most azonban dr. Albert István rendfőnök

miséjén vehettek részt az óvári templomban, aki 58 évvel előbb, mint újonnan fölszentelt pap került a magyaróvári gimnáziumba, s hittanra és németre tanította a diákokat. Bár a piarista rend újra építkezett – a tanár utánpótlás érdekében 9 novicius tanult Vácon –, az utánpótlás csak annyira volt elég, hogy a budapesti és a kecskeméti iskola tanári karát ellássák tanerővel. Rövidtávon ezért sem törekedtek Mosonmagyaróváron a régi piarista gimnázium visszaállítására. Viszont a keresztény iskola számára sokat jelentettek a kezdeti években Németh László mosoni plébános, **Farkas István** piarista atya és dr. Jelenits István piarista tartományfőnök látogatásai, tanácsai, törődése és lelki támogatása. Ők a mostoha működési körülmények és az iskolát érő társadalmi gyanakvások, napi feszültségek leküzdésére bátorították a pedagógusokat, az iskola vezetőit és a szülőket.

1990 novemberében megoldódott a keresztény iskola gazdasági önállósítása, nem így a tevékenységek színtere. 1991. április 2-án tárgyalta a város képviselő-testülete a Keresztény Általános Iskola tanulócsoportjainak elhelyezéséről szóló előterjesztést, amelynek időpontjában még nem történt meg a két iskolába történő beiratkozás. Így a testület a várható létszámra tekintettel úgy határozott, hogy a közös épületben egy szolgálati lakás megszüntetése után a **Széchenyi István Általános Iskolában** 12, a Keresztény Általános Iskolában 14 tanulócsoporthoz biztosít helyet. Ez utóbbi iskola számára kijelölte a Fő út 4. sz. alatti épület teljes felső szintjét kizárólagos használatra, továbbá ideiglenes használatra a Széchenyi Étterem fölötti (ma banképület) két egykori lakás területét. Kovács Sándorné dr. Gaál Katalin önkormányzati képviselő a testületi ülésen hozzászólásában utalt a mostoha körülmények miatti feszültségre: *„Áldatlan állapot, hogy két iskola, két vezetés működik egy épületben. Ez helytelen, de a közös munka eredményét mindenképpen meg tudják teremteni.”* A lehetséges megegyezésre utalt dr. Thiesz Józsefné a keresztény iskola igazgatója is hozzászólásában: *„Áldatlan állapotok vannak, de meg tudunk férni, ez természetes dolog.”* Kérte a Széchenyi-iskola vezetőit, hogy ne indítsanak első osztályt, mert a kimenő rendszerű oktatással megoldhatók a keresztény iskola elhelyezési gondjai. Dr. Horváth Antal bizottsági tag információja szerint a piarista rend kérte egykori épületének tulajdonjogát, de Jelenits István tartományfőnök tervei szerint ez esetben sem kívánták azonnal megszüntetni a 10. sz. iskolát, hanem *„egészséges, kimenő”* rendszerben képzeltek el a fokozatos megszüntetést. Dr. Thiesz Józsefné jelezte, hogy a Széchenyi Étterem fölötti lakások jelenlegi állapotukban tanteremnek nem alkalmasak, de kiscsoportos foglalkozásokra használhatók. A keresztény iskolában első osztálytól német és angol nyelvet tanítottak, s 3. osztálytól a technika tantárgy helyett a számítástechnika rejtelmébe vezették be a tanulókat. Ez időben a piarista szerzetesek csak látogatóba érkeztek az iskolába, órákat vezettek s lelkigyakorlatokat tartottak.

1993-ban a keresztény iskola gimnáziumi osztállyal bővült, neve a dr. Pápai Lajos győri megyéspüspök által 1993. június 24-én kibocsátott Alapító okirat szerint **Keresztény Általános Iskola és Gimnázium** lett, közvetlen irányító szerve a Győr-egyházmegyei Katolikus Iskolai Főhatóság, fenntartója a Győri Egyházmegyei Hatóság lett. Az iskola tevékenységi körét és jellegét az Alapító okirat a katolikus és vallásos fiatalok keresztény szellemű nevelésében és oktatásában, működési területét pedig Mosonmagyaróvár város területében és vonzáskörzetében határozta meg.

1993 őszén újabb jelentős állomásához érkezett a keresztény iskola ügye, a képviselő-testület október 4-ei ülésén ugyanis megvitatásra került az *„... ingatlanátadás a Magyar Katolikus Egyház Kegyes Tanítórend részére”* című napirendi pont tárgyalása. A hosszúra nyúlt vitában a képviselők általában egyetértettek abban, hogy a két iskola által használt épületet teljes egészében át kellene adni a piarista rend tulajdonába, ezért igényeljen a városi önkormányzat az államtól akkora kárpótlási összeget, amelyből a Széchenyi-iskola további működését tudja biztosítani. Felszólalt az ülésen a piarista rend jogi képviselője és dr. Jelenits István tartományfőnök is. Jelenits tartományfőnök a békés, mindkét iskola érdekeire tekintettel lévő kompromisszum mellett foglalt állást. Egyértelművé



tette, hogy „A rendnek jelenlegi helyzete úgy alakul, hogy azon a ponton, amikor az iskola átlépi az általános iskola határait és gimnáziumi osztályt indít, - másfelől a tulajdoni helyzet emberi számítások szerint tisztázódik és az iskolaépület a rend tulajdona lesz, az iskolát rendi, piarista rendi iskolaként működteti tovább.” Négy lehetséges variáció megtárgyalása után a képviselő-testület úgy határozott, hogy a piarista rend birtokába adja a Fő út 4. sz. alatti és a Soós János utca 3. sz. alatti iskolaépületeket, amennyiben az önkormányzat 45 millió Ft kártalanítást kap. Ennek kézhezvételétől számított 2 éven belül a piarista rend birtokába adja az épületeket, s gondoskodik a Széchenyi-iskola tanulóiról és pedagógusairól a további működést illetően. Plutzer István polgármestert bízta meg a testület a birtokba adásról szóló további tárgyalásokkal és a szerződés megkötésével.

Már az eddigiekből is kiderült, hogy a piaristák kezdettől magukénak érezték a keresztény iskola ügyét, amint az alapító szülők és pedagógusok elképzelése is mindig az volt, hogy a piaristák térjenek vissza Mosonmagyaróvárra, s folytassák két évszázados oktató-nevelő munkájukat. Ezt szolgálta az 1992 júniusában a keresztény iskolában tartott ünnep, amelyet a piaristák magyarországi letelepedésének 350. évfordulója alkalmából tartottak. Dr. Thiesz Józsefné megnyitó beszédében áttekintette a rend 1642 óta végzett tevékenységét, amit forró hazafiság, kiemelkedő színvonalú nevelési és pedagógiai munka jellemzett. A piarista szellem második jellemzőjeként kiemelte: „Az egyszerűség érvényesül a tanításban, a nevelésben, a növendékekkel és másokkal való érintkezésben... Hozzá tartozik még a piarista szellemhez a rugalmasság. A korszerű követelményeknek, a nemzet, a társadalom, a tudomány új igényeinek gyors és természetes megérzése ... A rend alapító szavai: »Omnia ad maius pietatis incrementum!« (Mindent az Istentől élő bensőséges lélek térfoglalására.)” (Moson Megye . 1992. jún. 13. 2. p.)

Mosonmagyaróváron újjászületik a piarista iskola

A keresztény iskola átvétele, az első tanév

1950-ben a magyar állam és a püspöki kar megállapodása értelmében az engedélyezett négy szerzetesrend mindegyike 2-2 gimnáziumot tarthatott fenn. A Piarista Rend Magyar Tartománya a budapesti és a kecskeméti iskoláját kapta vissza, s a két rendházban csak korlátozott számú szerzetes maradhatott. A feloszlott rendházak piaristáinak egy része a rendi kereteken kívül lelkipásztori vagy civil munkakörben helyezkedett el, mások külföldre távoztak. Ennek következtében a piarista szerzetesek kis létszáma volt az oka annak, hogy kezdettől nem tudták működtetni a mosonmagyaróvári keresztény iskolát. Persze az elején kinyilvánították, hogy a rend megerősödése után szívesen folytatják Mosonmagyaróváron az 1948-ban kényszerűségből abbahagyott oktatást, s addig is személyes látogatásaik alkalmával tartották a lelket a keresztény iskola vezetőiben, pedagógusaiban. Hivatalosan 1994. július 1-jén vette át a mosonmagyaróvári Keresztény Általános Iskolát és Gimnáziumot a Győri Egyházmegye a Piarista Rend Magyar Tartománya. Augusztus elején a városba érkezett Kecskemétről a **Piarista Általános Iskola és Gimnázium** kinevezett első igazgatója **Pályi Gábor. Dr. Pápai Lajos** megyéspüspök újrászentelte az iskola kápolnáját, ahol már augusztus 25-én szentmisét tartottak a tanárok, diákok, szülők, öregdiákok és a városi hívek részvételével. Augusztus 28-án a résztvevők magas száma miatt az iskola udvarán volt az ünnepélyes *Veni Sancte*, s **Jelenits István** tartományfőnök végezte a harangszentelést. Részt vett az ünnepségen Ruppert József generálsi asszisztens, Németh László a keresztény iskola újraalapítója, Botos Gábor a megyei önkormányzat elnöke, Plutzer István polgármester, továbbá vendégek Budapestről és Kecskemétről. Ezután a piarista öregdiákok szervezésében megkoszorúzták a magyaróvári temetőben a piarista sírokat.

1994. aug. 29-én 10 évfolyamon 15 osztállyal és 344 tanulóval megkezdődött a tanítás. Szept. 2-án a tanévkezdő **rekollekció**n a 7 csoportba osztott tanulóifjúságnak Pályi Gábor igazgató, a hittanárok és két vendégpap segítségével folytak az elmélkedések. Ezen a napon csak három tanórát tartottak meg, a tanulók a gyóntatás után osztályonkénti beszélgetésen vettek részt az osztályfőnökökkel. A következő napon a kápolnát és az iskolát virágokkal szépítették, s a kápolnában folszerelték az öregdiákok által adományozott kerámia szenteltvíztartót. Ettől kezdve minden vasárnap szentmisét tartottak itt, s hétfőtől péntekig a reggeli évfolyammiséken 2-2 osztály vett részt. Mivel az iskolának nem volt ebédlője, az első és második osztályosok a Hildegard Óvodában, a felsőbb osztályosok az Éltés Mátyás Általános Iskola Diákotthonában étkeztek. Novemberben az őszi nevelési értekezlet után a pedagógusok fogadóórán tájékoztatták a szülőket gyermekük tanulmányi munkájáról. 1995. január közepére elkészült az iskolát bemutató tájékoztató füzet, s nyílt napot szerveztek a gimnáziumba jelentkezőknek.

Év végére az általános iskolába 279 beiratkozott tanuló száma 282-re emelkedett, a gimnázium I. és II. osztályában 67 tanuló fejezte be a tanévet. Minden tantárgy átlagát összevetve a 2-8. osztályosok 3,76-os, a gimnazisták 3,63-as eredményt értek el. Az elégtelen eredményt produkálók száma az általános iskolai osztályokban 26, a gimnáziumi osztályokban 19 volt. Tanév közben az alsó tagozatosok 80%-a vette igénybe a napközis ellátást, összesen 4 napközis és 1 tanulószobás csoportot szerveztek a kérelmezőknek. A tantárgyakhoz kapcsolódó szakkörökön kívül elsősegély nyújtási, numizmatikai, vasút modellezési ismereteket, a hímzés és bélyeggyűjtés tudnivalóit is elsajátíthatták a diákok. Több sportkör (kondicionáló, labdarúgó, kosárlabda, röplabda) tette lehetővé az iskolai testnevelés igény szerinti kiegészítését. Az iskola könyvtárának állománya az 1994/95-ös tanév végére 3090 kötet

könyv, 146 hangzó dokumentum és 1384 brosúra volt. A tanévben 982 kötet könyvvvel gazdagodott a gyűjtemény, ennek 80%-át ajándékba kapta, amit 386 tanári segédlet, 38 hangzó dokumentum és 53 videokazetta egészített ki, e két utóbbit a Nemzeti Kulturális Alap pályázatán nyerte a könyvtár. Kölcsönzési napokon összesen 1362 alkalommal 1254 könyvet kölcsönzött ki a 197 diák és 37 felnőtt beiratkozott olvasó. 1995-ben Kecskemétről egy használt másológépet kapott az iskola, s a rend központi könyvtárából duplumokat az iskolai könyvtár. 1995. május 24-én **dr. Kállay Emil** tartományfőnök látogatott el Mosonmagyaróvárra: a kápolnában misét celebrált, osztályt látogatott és találkozott a tantestület tagjaival. Konfráteri diplomát adott **Németh László** plébánosnak és **dr. Thiesz Józsefné** igazgatóhelyettesnek a generális úr adományaként, amellyel tiszteletbeli rendtaggá fogadta őket az iskola alapításában szerzett érdemeikért. 1995. június 10-én a 8. osztályosok ballagásával, az udvaron tartott ünnepséggel és **Te Deumm**al ért véget az újjászületett piarista iskola első tanéve. Osztályonként 4-16 tanuló részesült jutalomban jó eredményeiért. Ebben az évben jótékony támogatásokból jött létre a **Zsidanits István Alapítvány**, ide utalják támogatásukat és személyi jövedelemadójuk 1%-át azok, akik az alapítványon keresztül segítik az iskola nevelési-oktatási céljainak megvalósítását. Fontos dokumentum az első piarista tanévről „*A mosonmagyaróvári Piarista Általános Iskola és Gimnázium évkönyve 1994/95.*” című könyv, amely Pályi Gábor igazgató szerkesztésében az iskola kiadásában jelent meg. A régi gimnázium és az 1990-ben megalakult keresztény iskola történetének rövid összefoglalása után részletesen közölte az iskolai élet eseményeit, a nevelőtestület tagjait, a munkaközösségek, szakkörök, énekkar munkáját, a vallásos nevelés, cserkészlet, kirándulások, versenyek és túrák híreit, az év végi jutalmazottakat, továbbá a tanulók névjegyzékét és érdemjegyeit. Hű tükre ez a részletes beszámoló a piarista szellemiség megvalósulásának, a nehéz működési körülmények között végzett lelkes és kitartó munkának, s az ennek nyomán születő eredményeknek.

Másfél évtized piarista szellemben

1996-ban javulást hozott az intézmény életébe, hogy megkapta a szomszédos **Habsburg főhercegi kastélyt** a veszprémi piarista rendházaért cserébe. Értékes művekkel gyarapodott az iskola 1997-ben, amikor **Prokopp Péter** Rómában élő papfestő 41 festményét adományozta a Piarista Általános Iskola és Gimnázium részére, és személyesen irányította munkáinak elhelyezését a rendelkezésre álló térben. 1998-ban 12 évfolyamon 420 tanuló végezte tanulmányait az egyre népszerűbbé váló iskolában, ez jelentős haladást igazolt az 1990. évi 7 évfolyammal és 288 diákkal szemben. Két kötelező idegen nyelv tanulása szerepelt ekkor már az iskola tanrendjében. A gimnáziumi osztályokban, a nagyobb óraszámban tanult nyelvet heti 4-5 órában gyakorolhatták a diákok, akik szakkörre, nyelvvizsga előkészítőre is járhattak, hogy középfokú nyelvvizsgát tehessenek. 2000 aug. 29-én a 10. tanévet kezdte meg a Piarista Általános Iskola, Gimnázium és Diákotthon. Veni Sancte szentmisével kezdődött az ünnepség, amit **Pápai Lajos** megyéspüspök mutatott be. **Stípkovits Pál** polgármester köszöntőjében kiemelte, hogy az elmúlt évtized igazolta az iskola létjogosultságát, s köszönetet mondott a szervezőknek. **Dr. Kállay Emil** tartományfőnök megerősítette, hogy az iskola egyik legfőbb feladata hívő fiatalok indítása az életbe. Részt vett a tanévnitón **Szilágyiné dr. Szemkeő Judit** államtitkár és a 2800 tagot számláló Piarista Diákszövetség elnöke, **Szűcs Ervin**. 2001-ben a Habsburg kastélyban ismét megnyílt a **rendház**, amelynek vezetésére **Sárközi Sándor** piarista szerzetes érkezett a városba.

Pályi Gábortól 2002-ben **Farkas István** vette át az iskola vezetését, őt 2004-ben 2 évre **Sárközi Sándor** váltotta. 2002-ben padlócsere-t végeztek a piarista kápolnában, kifestették, s gyóntatószéket hoztak Burgenlandból. Később megújult a szentély, a székeket kárpitozottakra cserélték, és kegytárgypultot alakítottak ki becsületkasszával. A 20. évfordulóra írt visszaemlékezésében **Sárközi**

Sándor elképesztően mostoha körülményekről írt. Ő elsősorban nem az iskolai létszám növelésére törekedett, a fölvetelhez szigorúbb követelményeket támasztott. Emiatt vitái voltak Pályi Gáborral és dr. Thiesz József nével is, amelyeknek bizonyára köze lehetett abban, hogy 2006-ban elhelyezését kérte, Csíkszeredába távozott. Szerepe lehetett ebben annak is, hogy - mint írta -: „... az iskola nagy anyagi (bér) hiányokkal küzdött, ez létszámleépítésekre, anyagi megszorításokra, fizetéskorrekciókra kényszerített engem... Ez cseppet sem növelte népszerűségemet”. (A 20. évfordulóra tervezett évkönyv anyagában, Sárközi Sándor: Öt év.) Pedig a 2000-es évek első felében a Pályi Gábor és Farkas István által elindított munkálatok eredményeként kialakult a piarista rendház, 2002-2003-ban felújították az **iskolaépület** főhomlokzatát, megtörtént a vizesblokkok megújítása, az iskola udvar felöli vakolása, az iskolaudvar teljes burkolatcseréje, az udvaron díszkert és ivókút létesítése, a gimnázium földszinti ablakaira rácsok kerültek, a termekbe klímaberendezés. Fokozta viszont a gondokat a piarista iskola és a rendház műemléki jellegű besorolása, ezért minden munkát egyeztetni kellett az Országos Műemléki Felügyelőség szakembereivel. 2003 nyarán újraburkolták a kisudvart (alsós udvar) és később EU szabvány szerinti fa **játzóudvart** vettek ide a karácsonyi vásár bevételéből. A költségeket részben a piarista tartományfőnökség biztosította, továbbá a szakképzési hozzájárulás, az iskola költségvetése, saját bevételei, sőt időnként a rendtagok fizetése. **Sárközi Sándor** igazgató vezetésével további átalakítások történtek: a könnyebb megközelíthetőség érdekében a földszintre vitték a tanári szobát és az irodákat; az alsó termeket ikerteremmé alakították át, az egyik teremben folyt az oktatás, a másikban a mozgás és a játék lehetőségét biztosították a tanulóknak, hogy megkönnyítsék az óvodából az iskolába való átmenetet. Új bejárat kialakításával megtörtént a gimnázium és a tornaterem elkülönítése, és saját mikrobusz végezte a kisebb szállításokat. Fitus Tibor igazgatóhelyettes irányításával megújult a teljes informatikai rendszer. Három szerzetes tanár és a világi pedagógusok 330 gyereket oktattak 12 évfolyamon. Volt még szabad hely az osztályokban, így tanulmányi és emberi kvalitások alapján válogathatták meg a jelentkezőket.

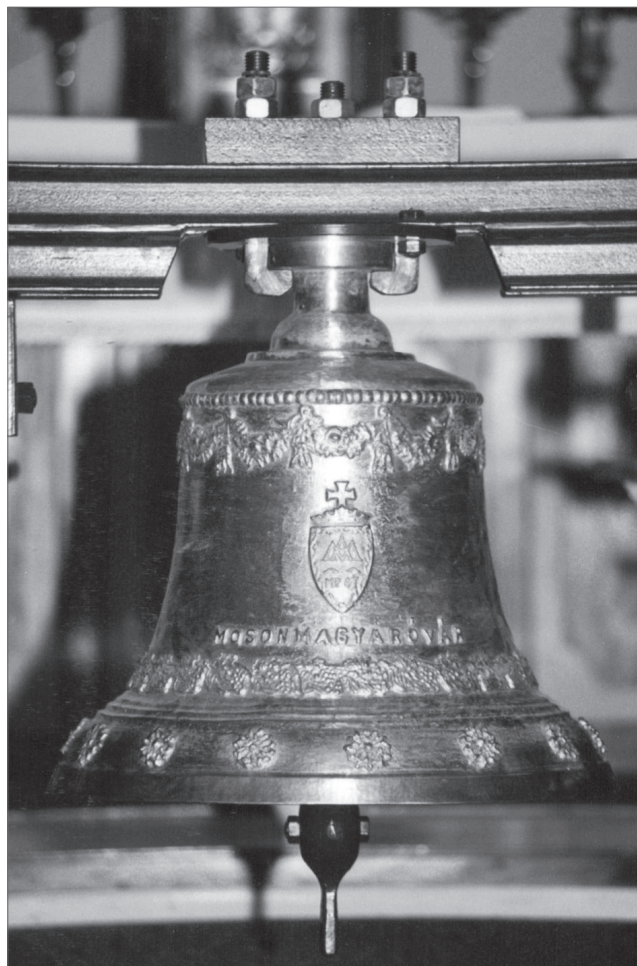
2003 nyarán Farkas István igazgató vezetésével elkészült a piarista iskola új pedagógiai programja. Ennek keretében érettségi után lévő alatt a diákok európai üzleti asszisztensi, logisztikai, külkereskedelmi ügyintézői vagy szoftverüzemeltetői szakvizsgát is tehettek. 2003. aug. 31-én vasárnap az ünnepélyes tanévkezdésen a Veni Sancte keretében megtörtént az udvar szentelése, majd a gyerekek műsora után **Lezsák Sándor** országgyűlési képviselő mondott köszöntőt. Az iskola elsősorban a katolikus családok gyermekeit várta, de más, a keresztény nevelést igénylő fiúk és lányok is jelentkezhetnek általános iskolai és gimnáziumi tanulóknak. Januárban nyílt napon személyesen is elbeszélgettek a gimnáziumba jelentkezőkkel és szüleikkel, akik lelkipásztori ajánlással támasztották alá, hogy igénylik a keresztény nevelést. Nemcsak városi, vidéki diákokat is várt az iskola. Akik nem vállalták a bejárást, kollégiumi elhelyezést kaphattak a **Piarista Diákotthonban**, ahol fiúk és lányok számára is biztosított volt a férőhely. Ezután nem sokkal érdeklődés hiányában a kollégium megszűnt. Áprilisban az általános iskola első osztályába jelentkezőknek ugyanúgy nyílt napon volt módjuk találkozni leendő nevelőikkel. Sokan érkeztek közülük a két egyházi óvodából. Az **általános iskola** általános tantervű 8 évfolyamos iskola volt, a negyedik évfolyamtól angol vagy német nyelvet tanítottak heti 1 órában, ez a későbbi évfolyamokon heti 3 órára emelkedhetett. Minden osztályban heti 2 órában tanultak hittant, és heti 2-2 órában rajzot és éneket, az informatika oktatását a felső tagozatban kezdték. Hangszeres zenét a tantárgyi szakkörökön kívül a Mosonyi Mihály Zeneiskolában lehetett tanulni. **Alsó tagozaton**, elutasítva a pedagógiai kísérletezést, nagy hangsúlyt fektettek az írás, olvasás és számolás alapos megtanítására, és a háztartási ismeretek mellett sok játékkal kedveskedtek a korosztálynak. 2008-tól az alsó tagozatosok számára néptáncot is tanítottak. **Felső tagozaton** az alsóban elkezdett idegen nyelvet heti 3 órában tanulták a diákok, s hozzá informatikát. **Gimnáziumba** saját diákjai mellett

a máshonnan érkezőket is beiskolázta az intézmény. Itt vezették be a második idegen nyelvet, de harmadikként latint és orosz is választhattak a jó nyelvérzékű tanulók. 2002-től új, korszerű **nyelvi labor** támogatta a nyelvi képzést, s a gimnáziumi évek végén középfokú nyelvvizsgát tehettek a rátermettek. A 11-12. osztályban a tovább tanulási és érdeklődési körnek megfelelően ekkor már minden tárgyból lehetett fakultációs órákat választani, angol, német és latin nyelvből nyelvvizsga előkészítőt szervezett az iskola. A tanulók művészeti többletképzésben részesültek, a gimnázium 9-10. osztályában választás alapján heti három órában a grafika különböző ágaival vagy kerámiával, esetleg művészettörténettel foglalkozhattak. A felsőfokú tanulmányokra készülőknek külön felkészítést biztosított az iskola. Ennek volt köszönhető, hogy a 9. évfolyamra kétszeres volt a jelentkezés.

Érdekes feladatokra vállalkozott 2002/3-ban a piarista iskola közössége. *Óvári sárkánykönyv* címmel a tanulók számára adtak ki benne helytörténeti és iskolatörténeti szemelvényeket, mesékkel, népmondákkal, s a hét főbűn köré szerkesztett elmélkedésekkel, tanácsokkal, történetekkel, receptekkel, versekkel és feladványokkal. Ugyancsak ekkor jelentette meg az iskola a **Fekete István: Kedves Rudi**

Bátyám! Levelek Láng Rudolf Rezső tanárhoz (1938-1969) című kötetet, amely a neves írónak a magyaróvári piarista gimnázium egykori tanárához írt leveleit tartalmazta. **Láng Rudolf** Sólyom néven jeles vadászíró volt. Három évtizeden át közölte a Nimród vadászújság a vadásatról, vadászetikáról szóló, magas színvonalat képviselő cikkeit. 2003-ban szép fotókkal illusztrált *falinaptáron* szerepeltek az iskola és a kápolna képei, s a naptár rész külön kiemelve tartalmazta az egyházi és piarista ünnepeket. *Óvári Piár* címmel színes leporelló ismertette a Piarista Általános Iskola, Gimnázium és Diákház rövid történetét, a keresztény nevelés elveit, a tanítás anyagát, a szórakozási, művelődési és sportolási lehetőségeket, valamint az iskolába jutás feltételeit és követelményeit.

Az 1996-ban a piarista rend tulajdonába került **Habsburg-kastély** elhanyagolt, rossz állapotú épületének hasznosítására a Phare - program turizmusfejlesztési pályázatán 2005-ben 70 millió Ft-ot nyert a piarista iskola, amely a tervezett beruházás 90%-át fedezte. Egy 25 férőhelyes vendégház, konferencia- és kiállító- terem, és az udvaron szabadtéri rendezvények megtartására szolgáló terület kialakítása szerepelt a beruházási tervekben. Indokolt volt az épülettel kezdeni valamit, mert egy része üresen állt, a másik felében tantermek szolgálták a délutáni oktatást. A felújítás megvalósulása után, 2006-ban a kastély emeletén kapott helyet a piarista rendház, s a megvalósult turisztikai beruházáson túl a másik szárnyban alakították ki az alsó tagozat tantermeit, az ebédlőt, konyhát, öltözőt, kazánházat,



műhelyt, szolgálati lakást, diákklubot és fejlesztő szobát. Sajnos az idegenforgalmi hasznosítás nem hozta meg a várt bevételt, ötévi működés után az iskola más célokra hasznosította a kialakított tereket. Annyi haszna mégis volt a beruházásnak, hogy a 13. évfolyamon OKJ-s képzésben résztvevő diákok ebben a hotelben gyakorolhattak.

Sárközi Sándor piarista atya távozása után ismét **Farkas István** vette át az iskola irányítását a 2006/7-es tanévtől. E tanévtől két új tagozatra jelentkezhettek 5. osztálytól az érdeklődő diákok. A humán –művészeti tagozaton emelt óraszámú ének- és rajztanítás mellett drámajátékok; néptánc-, népzene- és hangszeres zene, továbbá kerámia- és grafikaoktatás órák közül választhattak. Reál-informatika tagozaton az emelt óraszámú matematikai és informatikai képzésen túl versenyfelkészítést, ECDL-vizsgára való informatikai felkészítést, gépírás- és sakkoktatást, emelt óraszámú idegen nyelv (angol, német, latin, spanyol) tanulását, egészségvédelmi ismereteket és emelt óraszámú testnevelés órákat választhattak a jelentkezők. 2007-ben a nagy vitákat kiváltó iskolabezárások idején készített interjút Farkas István igazgatóval a megyei napilap. Ebben Farkas atya sajnálatát fejezte ki a kényszerű intézkedések miatt, s egyben leszögezte, hogy bár Mosonmagyaróvár iskolái nem fogadhatnak vidéki gyerekeket, a piarista iskola - mivel nem önkormányzati intézmény - szívesen fogadja őket, ha a szülők vallásos nevelésben akarják részesíteni gyermeküket. Anyagi akadály a nem lehet ennek, mert a piarista iskola - a tévhit ellenére - ingyenes, a tanulók a tankönyveket térítés nélkül kapják és étkezési támogatásban is részesülnek. (Kisalföld. 2007. febr. 1. 7. p.) 2007 tavaszán a **Piarista Általános Iskola és Középiskola** 9. évfolyamára meghirdetett 35 helyre 71 diák jelentkezett főleg Levél, Darnózseli, Dunasziget és Jánossomorja településekről. E növekedés oka elsősorban az egyházi iskolák anyagi biztonsága volt, ugyanis a Vatikáni Szerződés alapján a központi költségvetés biztosította a működési költségeket. A gimnáziumi felvételnél a diákok 5-8. osztályokban elért tanulmányi eredményét, a lelkesítő ajánlást és a szülőkkel és tanulókkal való elbeszélgetés benyomásait vette figyelembe az iskola vezetősége. Sok szülő kizárólagosan a piarista iskolát jelölte meg a továbbtanulás helyszínéül, amiben komoly szerepe volt a családok nevelési igényének. Farkas István igazgató 2007 végén a diáklétszám 44 fős emelkedését a piarista iskola szellemiségét kifejező „*Pietas et litterae*” jelmonddal magyarázta, amely szerint egyaránt fontos a lelkiület és az értelem művelése. Hangsúlyozta, hogy a mosonmagyaróvári piarista iskola nem hódolt be a pedagógiai divatoknak, s fontosnak tartotta a fokozatosságot és az életkori sajátosságok figyelembe vételét. Pedagógiai programjában kiemelte alsó tagozatban az alapkészségek megszilárdítását, ezért addig nem is tanítottak idegen nyelvet, amíg a tanulók el nem jutottak az értő olvasás szintjére. A tehetségesekkel később külön is foglalkoztak a tanárok, így 8. osztály végére a diákok többsége sikeresen tette le az alapfokú nyelvvizsgát. A 9. évfolyamon két csoportban heti 9 órában tanították az idegen nyelveket, s több tanuló tette le egy-egy tárgyból az előrehozott érettségét. A 2008/9. tanévben két kis létszámú első osztály, a 9. évfolyamon ugyancsak két osztály indítását tervezte az iskola. Gimnáziumba azokat is beiskolázták, akik érettségi után egy szakmát kívántak választani, míg a másik osztályba a legalább jó rendű, felsőoktatásba törekvő diákokat sorolták be. Természetesen indokolt esetben átjárhatóak voltak az osztályok.

2008. aug. 31-én **dr. Pálkás József**, az MTA elnöke, volt kecskeméti piarista diák ünnepi megnyitó beszédével indult az új tanév, amelynek folyamán Farkas István igazgató „*Kedves Szülők, Öregdiákok, Jótevőink!*” megszólítással felhívást tett közzé. Ebben örömet fejezte ki azért, hogy két párhuzamos osztály indult, de – mint írta – 348 diák kevés ahhoz, hogy mind a 12 évfolyamon párhuzamos osztály legyen. Pedig a Piarista Tartományfőnökség nagyvonalú fejlesztést ígért, ha ez megvalósul. Egyúttal a Zsidanits István Alapítvány támogatását kérte a jövedelemadó 1%-ának felajánlásával, mert az így összegyűlt pénzt a szegény diákok segítésére és a minőségi oktatás megvalósítására használja fel az iskola. Biztatta a vállalkozókat, hogy a szakképzési hozzájárulással támogassák az OKJ-s képzést.



Foglalkozott az iskoláról kialakult hamis képpel, téveszmékkal, amelyek szerint a jámborság a tanulás rovására megy, a szülőknek kötelező a vasárnapi misén való részvétel, s hogy túlzott a szigor, a tanítás csak átlagos, sőt alacsony színvonalú. Farkas atya érvei szerint az iskola légkörét jó kedély és derű jellemzi, a máshonnan idekerült diákok örömmel tapasztalták a fegyelmezettséget. 2008-ban az összes emelt szintű érettségi jeles eredménnyel zárult, és a felsőoktatásba felvettek megállták a helyüket. Jól szerepelt az iskola a különböző pályázatokon is, hiszen az előző tanévekben évente 13-19 nyertes pályázaton 1, 2 - 1,7 millió Ft-ot nyert. A 2000-es évek első felében a számítógépes termeket modern gépekkel látták el, az idegen nyelv tanulását korszerű nyelvi labor segítette, s az iskola könyvtára a 14 ezer kötet könyv mellett több száz oktató CD-vel és videofilmel támogatta az iskolai munkát.

2009/2010-ben kettős jubileumot ünnepelt a Piarista **Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola**. 1739. április 20-án írta alá VI. Károly az iskola alapító oklevelét, amely 270 évvel előbb lehetővé tette a magyarvári piarista gimnázium első tanévének elindítását. 2010. április 18-án a **Szent Gotthárd plébánia-templomban** ünnepi **Mozart-mise** keretében emlékeztek meg erről. Májusban Öregdiák találkozó, június 13-án az évzáró Te Deum adott alkalmat az ünneplésre. Augusztus 31-én a tanévnyitó díszvendége **Harrach Péter** országgyűlési képviselő, a Kereszténydemokrata Néppárt elnöke volt abból az alkalomból, hogy 1990 őszén itt indult újra az a keresztény iskola, amit a hagyomány folytatása jegyében 4 év múlva vettek át a piaristák. 2011. március 25-én zenekar, szolista és diákkórusok ismét Mozart-misét adtak elő a Piarista Rend Magyar Tartományának 1721. évi megalakulása 290. évfordulóján. Az agráregyetemi karral együttműködve a 2010/11-es tanévben szakközépiskolai képzés indult a szakmacsoportos mezőgazdasági technikus szakon és lovas turisztika német és angol nyelven. Három évfolyam végzett ebben az oktatási formában. Előrehozott érettségi vizsgát egyre többen tettek, különösen földrajzból, idegen nyelvből és informatikából. Általában a végzősök fele szerzett nyelvtudást bizonyító oklevelet, a 2011/12. évi 35 végzős közül nyolc már a félév előtt letette a vizsgát, s legalább tízen készültek rá. Egyre nyomasztóbbá váltak viszont az osztályok elhelyezésének gondjai, ezért a 2011/12. évi tanév elején a levéltár két termet adott át a gimnazista osztályok elhelyezésére. A 9-10-11. osztályból 22 tanuló jelentkezett önkéntes munka végzésére a Gyermek Átmeneti Otthonába, az Idősek Napközijébe és az Idősek Gondozóházába. Év elején

immár rendszeressé váltak a nagycsoportos óvodások körében az ún. **Suliváró** vagy Iskolanyitogató elnevezésű előkészítő foglalkozások, amelyekben több alkalommal játékos vetélkedőkkel és az iskola életét bemutató programokkal igyekeztek a 4. osztályos nevelők a sulival megbarátkoztatni a leendő első osztályosokat. 2013. június 20-án tartotta ünnepélyes tanévzáróját a mosonmagyaróvári piarista iskola, melynek vendége volt **Rétvári Bence** államtitkár. Farkas Istvánt **Vereb Zsolt** piarista atya váltotta az igazgatói székben, vele együtt már négy rendtag élt a városban. A nyugdíjba vonuló Lupus atya továbbra is tanított az intézményben, egyúttal ellátta a piarista közösség házfőnöki tisztét is. Óvári 11 éves szolgálatából 9 évig vezette az iskolát, két éven át a minisztériumban felügyelte az egyházi oktatást. Ő vezette be az ún. tipegős misét, amely a kicsik köréből az utánpótlást szolgálta.

2013/14-ben az új oktatási törvény értelmében a piarista iskola is kénytelen volt föladni a mezőgazdász és lovas turizmus szakközépiskolai képzéseit. Helyette a gimnáziumi 9. évfolyamon három tagozatos képzést hirdetett meg: emelt szintű angol vagy német nyelvi képzést emelt magyar, történelem óraszámmal; természettudományi képzést emelt matematika, fizika, biológia, kémia óraszámmal; informatikai képzést emelt matematika óraszámmal. Augusztusban pályázat keretében megvalósuló programban a pedagógusok 3 napos szakmai továbbképzésen és lelkigyakorlaton vettek részt. Pályázati támogatások tették lehetővé a diákok közösségi szolgálatra való felkészítését, a szigetközi ÖKO-centrumban, a 9. évfolyamosok gólyatáborát, 300 fő számára egészségnapi programokat, sportolási lehetőségeket, közel 100 fő számára a digitális táblák használatával kapcsolatos ismeretek fejlesztését, 9 csoport számára az iskolai agresszió kezelését, a gimnazistáknak angol és német nyelvi vetélkedők szervezését stb. 2015. szept. 24-én a piarista iskola a megyei levéltárral közösen szervezett tudományos konferenciát a piaristák Magyaróváron való letelepedésének, a gimnázium elindításának 275. és a piarista iskola újjászervezésének 25. évfordulójára.

A sikeres múlt áttekintése után Vereb Zsolt joggal állapíthatta meg: „*Mindez arra enged következtetni, hogy a mai iskola korszerűen viszi tovább a kalazanciusi pedagógiai szemléletet, jeleníti meg a piarista karizmat. Versenyeredményeink és beiskolázási – továbbtanulási statisztikánk az oktatás színvonalát és a tehetséggondozás eredményességét jelzik.*” (Piaristák MA. 2015. 2. sz. 20. p.)

A hédervári tagiskolával bővült a piarista iskola

Új feladat vállalására kérte föl a piarista rendet és a mosonmagyaróvári iskolát **Hédervár** lakossága és önkormányzata, mert a hédervári diákok számának csökkenése már a község iskolájának létét fenyegette a mecséri és lipóti gyerekek távozása miatt. Ekkor megoldásként az 1984-ben épült, 240 férőhelyes, korszerűsített iskola a darnózseli iskola tagintézménye lett. 2016-ra a hetedik és nyolcadik osztálya megszűnt, az alsó tagozatban 1-2. és 3-4. összevont évfolyamon tanultak a gyerekek. Gyengült az oktatás színvonala, a szaktanárokat nem tudta megtartani a település. A szülői munkaközösség aláírásokat gyűjtött, és elsőként a mosonmagyaróvári piaristáknál érdeklődtek az iskola átvételéről. **Vereb Zsolt** igazgató után **Labancz Zsolt** tartományfőnök is ellátogatott a faluba, s az összefogást látva tárgyalásokat kezdtek az iskola átvételéről. Ennek eredményeként 2016. aug. 1-jén Szabóné Németh Ágnes polgármester és a falu lakosságának szinte teljes támogatásával a piarista rend átvette a község iskoláját és óvodáját, amelyek a mosonmagyaróvári **Piarista Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda Timaffy László Tagiskolájaként és Napsugár Óvodájaként** működtek tovább a 2016/17-es tanévtől. A tagiskola vezetője az óvári iskola volt igazgatóhelyettese, **Kiszelka Mariann** lett, az oktatást Mosonmagyaróvárról kijáró tantestületi tagok és óraadók segítségével sikerült megoldani. Ettől kezdve a hédervári tagiskola bekapcsolódott a piarista központi iskola nagy rendezvényeibe, az oktatás mindennapi menetébe és a tanórán kívüli versenyekbe, táborokba, programokba. Az óvári

iskolába, valamint a két tagintézménybe járó gyerekek létszáma 665 lett. 2016. szept. 1-jén a hédervári iskola udvarán tartott ünnepélyes tanévnyitón (Veni Sancte) részt vett Labancz Zsolt tartományfőnök, Galla Gábor hédervári plébános, Vereb Zsolt iskolaigazgató, Farkas István házfőnök, Varga Zoltán, Adamát Lajos és Bozók Ferenc piarista atya. 2017-ben a hédervári tanulók osztálykeretben hittanórán és hétközi miséken készültek a húsvétra. Hamvazószerdán a hédervári Szent Mihály templomban szentmisén vettek részt, amelyben Vereb Zsolt megáldotta az iskolába és óvodába kerülő keresztekét. 2017-ben Magyarországra utazott Miguel Girardez a piarista rend európai rendtartományaiért felelős generális asszisztense, aki január 20-án Mosonmagyaróvárra és Hédervárra is ellátogatott. Óváron szentmise keretében szólt a gimnazistákhoz, szavait Labancz Zsolt tartományfőnök tolmácsolta.

Aki ma ellátogat a <https://movar.piarista.hu> honlapra gazdag tartalomra bukkan a piarista iskola történetével, működésével, rendezvényeivel, eredményeivel, szervezeti életével, házirendjével, pedagógiai programjával, a tanév vallási és oktatási eseményeivel kapcsolatban. Minden gyermeket várnak, aki nyitott a piarista értékrendre. Évek óta a tanév során az iskolába meghívott nagycsoportos óvodásoknak hat alkalommal **iskola-előkészítő** foglalkozásokat szerveznek. Ilyen volt például 2020. február 14-én is, amelynek témájául a farsangot választották tánccal, kézműves foglalkozással, mesével, közös teázással és fánkevéssel. Hagyományos nyolc osztályos képzést nyújt az általános tantervű **általános iskola**. A **gimnázium** országos beiskolázású 4 és 8 évfolyamos középiskola, amelyben az általános 4 évfolyamos képzés mellett emelt óraszámú (5+2) működő német és angol tagozat várja a diákokat. A nyelvi tagozatos diákok tanulási kedvét és eredményességét külföldi diákcsera programok segítik. Tág tere van az egyéni érdeklődés kielégítésének a sportolásban és a művészetek művelésében. A központi írásbeli eredménye mellett az általános iskolai 7-8. osztály teljesítménye számít a felvételi döntésnél, amit segítenek a 9. évfolyamra jelentkező tanulókkal és szüleikkel folytatott szóbeli tájékoztató beszélgetések. A piarista pedagógiát a lélek és a szellem kiegyensúlyozott művelése, a keresztény hit és erkölcs határozza meg, de minden diák számára biztosított a lelkiismereti és vallásszabadság. Fontos sajátossága a piarista nevelésnek a gyerekek központi szerepe, a tanulók egyéni támogatása, a szegények melletti elköteleződés, az evangélium hirdetése és a társadalom megújítására való törekvés. A **nyílt napokon** a gimnáziumba készülőknek bemutatják az iskolát, meghallgathatják a jelenlegi és a végzett diákok élménybeszámolóit, és megismerkedhetnek a tanórán kívüli programokkal (szakkörök, fakultációk, szabadidős programok, kirándulások, túrák). A **kétszintű érettségi** bevezetése óta egyre nagyobb népszerűsége tesz szert a végzősök körében az **előrehozott érettségi**. Sikeres érettségi után az ország bármely felsőfokú intézményébe, papi szemináriumokba, szerzetesrendekbe is lehet jelentkezni. 2019-ben az emelt szintű érettségi eredmények jó színvonalú munkát tükröztek: magyar nyelv és irodalom 93%, matematika 94%, biológia 88%, kémia 79%. Állami ösztöndíjas felsőfokú képzésre vették föl az érettségizettek 86%-át, nyolcvan százalékuk elsőként megjelölt intézménybe került. Az eredmények eléréséhez a pedagógusok lelkiismeretes munkája mellett hozzájárul az iskola 30 000 dokumentummal rendelkező Sík Sándor nevét viselő könyvtára, amely 2012-ben a Habsburg kastélyban a volt vendégház recepcióján kapott helyet. Kiválóan felszerelt és szélessávú internettel rendelkezik az informatika terem, amelyben minden tanuló számára biztosított a külön munkaállomás. A 2002-ben átadott korszerű nyelvi labor az idegen nyelvek elsajátítását segíti. A fizika, kémia és biológia órákat színesítik a helyi egyetemi kar laboratóriumaiban, valamint a saját szaktantermekben elvégzett kísérletek.

Nagyon röviden meg kell említenünk egy nagyszabású tervet, amely néhány év múlva teljesíti a mosonmagyaróvári piarista iskola több évszázados vágyát, hogy végre hivatásához méltó épülethez jusson. Néhány elhelyezési javaslat mérlegelése után végül az Ipartelepre esett a választás, ahol a **jövő iskolája** fölépül. Itt a leégett egykori tiszti kaszinó, később államvédelmisek laktanyája helyére



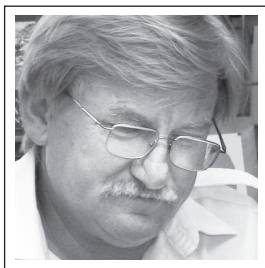
és a mellette lévő 3 hektáros telekre épül föl több milliárdos állami támogatással a piaristák iskolája, amelynek funkcióit, építési programját a legmodernebb kutatási eredmények és a majdani használók (tanárok, diákok, szülők) elképzelései alapján állapították meg. Ezek szerint egy közösségi térként funkcionáló nagy udvar köré épülne az általános iskola és a gimnázium kétszintes épülete. Az alsósoknak játszózugokat alakítanak ki, a felsősök és a gimnazisták tantermei szabálytalan négyszög alakúak lesznek, nyitható falakkal, alakítható térrel. Ez az iskola nagyban növeli az Ipartelep élhetőségét, mert bizonyos terei (játzó- és sétatér, sportudvar, könyvtár, rendezvényterem, kápolna) a tanítási időn kívül a helyi városlakók számára is használhatók lesznek. Hozzájárul a városrész fejlődéséhez, megújulásához is a szükséges infrastrukturális fejlesztések révén. Mivel az oktatási intézmény az 1956. okt. 26-ai gyászos sortűz helyszínén épül föl, a forradalom és a tragédia emlékének ápolását is felvállalja. Zsódi Viktor igazgató a vele készült interjúban reményét fejezte ki, hogy öt éven belül birtokba vehetik Közép-Európa legmodernebb piarista iskolaépületét. (Kisalföld. 2020. jan. 18. 8. p.)

(A befejező rész a következő számban olvasható! A korabeli felvételek Thiesz Aletta gyűjteményéből valók.)

szél-járás

Böröndi Lajos

Elsüllyedt történelem – Austerlitz –



Harmincöt éve vezettem először autót a Pozsonyt Prágával összekötő autópályán. Hosszú, zötyögős út volt ez akkoriban is, de a világmárka Skoda 105-os nem jól bírta. Cottbusig hat óra volt az út, ha gyakran nem állt meg az ember. De megállt, mert a farmotoros autóban fel-felforr a víz, pihentetni kellett a drágát.

Aztán a rendszerváltást követően az öreg nyugati autók (Mazda kezdetben majd Peugeot) már éreztették, hogy ez nem az a sztráda, amire őket tervezték. Közben országok süllyedtek el, s újak emelkedtek a történelemben, az NDK szétesett – 1989 őszén többször is megnéztük ezt a látványosságot), Csehszlovákia kettévált, mint a Vörös tenger, de az autópálya maradt. Olyan állapotban, ahogyan azt megálmodták annak idején. A Morva folyó határ lett, s a két, korábban testvéri nép olyan messze rakta egymástól a frissen tákolt határbódékat, hogy még véletlenül se lássanak egymásra. Az édes ölelés így vált mérgezett barátsággá.







Már 1987-ben föltűnt Brünn előtt Austerlitz neve, iskolázott emberek lévén, föl-földerengett valami a hajdnai történelemórák anyagából. Nemeth Mária néni történelemórája a győri textiliskolából, feleségemnek a Hó apóról elnevezett egri főiskola tananyagából. Morvaországban jártunk – s eddig nem azonosítottuk be, hogy Napóleon dicső győzelmének helyszíne itt van. Meg is beszéltük, hogy egyszer majd megállunk, lekanyarodunk, s megnézzük a történelmi emlékhelyet.

Harmincöt évig nem kanyarodtunk le. Az utóbbi évtizedben az autópálya átépítése okán sem, hisz az építkezés alatt „zavartalanul” folyó közlekedés, lekötötte figyelmünket. A gödrökkel tarkított pálya nem kis kihívás volt.

Aztán a koronavírus ezt is elhozta nekünk, 2020 júniusának egyik napján, éppen Olmützbe tartva felvidéki barátainkkal, hogy Esterházy Jánosra emlékezzünk, hirtelen ötlettől vezérelve lekanyarodtunk.

A hely megvárt bennünket, s a Pandémia első hulláma éppen lecsengett, így egyedül voltunk a kora délelőtti verőfényben.

215 évvel kellett visszamennünk az időben. Nem volt nehéz. Igaz, akkor december volt, s a táj is változott azóta, de ráláttunk a valahai csatamezőre.

1805. december 2-án zajlott le a “három császár csatája”, az Oroszország és Ausztria ellen indított 1805-ös napóleoni hadjárat döntő ütközete, amely Bonaparte Napóleon legnagyobb győzelmét hozta.

A 73 ezres francia haderő 250 ágyú tüzérségi támogatásával, meglepetésszerű támadással verte szét egy nap alatt a szintén 250 ágyúval rendelkező, 86 ezer fős orosz-osztrák haderőt, amely Mihail Kutuzov orosz tábornok főparancsnoksága alatt állt.

Pozsonyban aztán 1805. december 26-án aláírták az úgynevezett pozsonyi békeszerződést, s Franciaország – Napóleon - Trieszt kivételével minden itáliai birtokától megfosztotta Ausztriát.



Ezzel Bécs elvesztette döntő befolyását a német államokra, ami azután a Német-Római Birodalom felbomlásához vezetett. Aztán majd az 1814-15-ös bécsi kongresszus hatálytalanítja a pozsonyi békét. Napóleon oroszországi katasztrófája után Ausztria megint csak a győztes szövetségesek között foglalt helyet. Az orosz sereg maradványai 1805 végétől megkezdték visszavonulásukat Morvaországból.

Austerlitz neve ma Slavkov u Brna, a csehországi Brno-tól keletre fekszik. A csatában a szétszórt orosz-osztrák hadsereg 15 ezer embert veszített, 11 ezer katona került francia hadifogságba. A harctéren kilencezer francia katona esett el.

Az emlékmű végül zavarba is ejtheti a látogatót, egyrészt azért, mert felállításának az ötlete még az Osztrák-Magyar Monarchia idejéből származik, egy brünni tanár, bizonyos Alois Slovák gondolta a huszadik század elején úgy, hogy a csatát meg kell örökíteni.

Persze a hely sem Austerlitz, illetve a megjelölt domb. Innét észak felé tekintve (ahol a csata nagyja folyt) csak szántóföldet fogunk látni. Slavkov u Brna (Austerlitz) és e hely között két falu is van még a mai napig. A küzdelem csak azért vette fel az Austerlitz nevet, mert ez volt az

egyetlen komolyan vehető település itt.

Az emlékmű 1910-12 között épült, egy prágai építész, Josef Fanta tervei alapján, de csak 1923-ban avatták fel.

Sarkain négy pajzsos női alak áll (Cenek Vosmík művei), ezek jelképezik a következő nemzeteket: franciákat, osztrákokat, oroszokat és – meglepő módon – a morvákat. Ez utóbbiak úgy kerültek ide, hogy ők voltak a három hadsereg vonulásának az elszenvedői. Van a közepén, a 26 m magas, az egymásba fonódó nyúlványok mélyén egy kis, díztelen kápolna csontkamrával. Itt csontokat nem látunk, csak sárga falakat; a csata után összeszedett maradványok a padló alá kerültek.

Az emlékmű egyébként nem Napóleonnak állít emléket, hisz az osztrákok állították végső soron fel, hanem a békének, a megbékélésnek. Hivatalos neve „Památník Mohyla míru”.

Slavkov u Brna központjában megnézhetjük a csata múzeumát is. Mi ezt nem tettük meg. Állítólag ebben csupán egyenruhák, fegyverek láthatók.

Azért az egy órányi bámészkodás mégsem volt hiábavaló. Az iskolában tanultak így válnak valósággá, tapinthatóvá. S nézelődés közben szippanthattunk egy keveset a történelem levegőjéből, elfeledkezve az előttünk álló miséről Olmützben, ahol már maszkban szívhattuk a dóm ódon levegőjét.

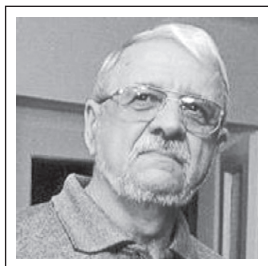
Görföl Jenő fotói



Gál Sándor

Elment Nagy János

Emlékek és események ötven évről



Most illene visszalapoznom egy fél évszázadot, azokhoz az első találkozásokhoz, mozdulatokhoz, gondolatokhoz, amelyek soha ki-nem mondott, de megélt változások gyökér-rendszerét táplálták.

Magányos kísérleteket, közelítvén az első közös vállalkozáshoz, az I. Szenczi Molnár Albert Napok programjának világra-segítéséhez.

Néhány hónapos munkával – akkor – sikerült elérni Polák Imre kollégám révén, hogy az akkori „vezető szervek” jóváhagyták a rendezvény megvalósítását. Hozzáálltunk tehát a műsor összeállításához.

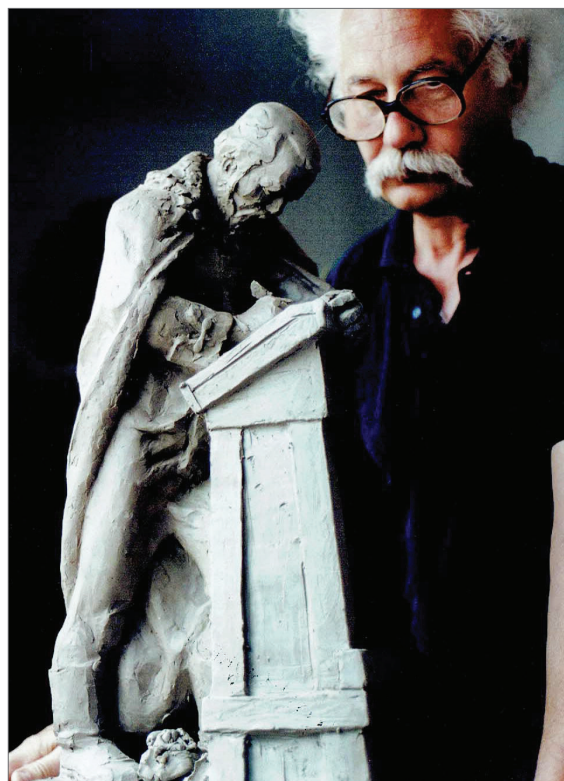
A rendezvényt egy egész estét betöltő műsorral szándékoztuk zárni. S ha lúd, hát legyen kövér: ez alkalommal a magyar alapiskola és a katolikus templom előtti teret szándékunkban volt Szenczi Molnár Albert térré keresztelni. A tér szélén lévő kisded parkban pedig vélekedésünk szerint jól mutatott volna Szenczi Molnár Albert mellszobra.

Mivel a műsorral kapcsolatos döntés szerint a rendezvényt Nagy János szobrászművész kisleptikáinak bemutatásával nyitjuk meg, rám hárult a feladat, hogy utazzak Komáromba mindezt megbeszélni Nagy Jánossal. Továbbá azt is, hogy készítsen Szenczi Molnár Albertről egy domborművet a rendezvény megnyitására, nemkülönben, hogy az általunk kiszemelt parkot méltó helynek találja-e egy mellszobor fölállítására. Nagy János elfogadta a rendezvényre való meghívást, a dombormű elkészítését, meg a parki szemlét is.

Így történhetett meg az, hogy ennek az első rendezvénynek, és Nagy János első, önálló tárlatának megnyitása, az én feladatom lett.

Úgy vélem az akkori gondolatok az egykori nyitást felelevenítve a búcsúzás méltóságát is keretezi. Mert az anyagot, amely önmagáért és önmagában örök ellenállás, kényszeríti Nagy János engedelmességre. Az anyag erejét legyőző ember hatalmával és józanságával uralkodik felette, s a tapadó, omló anyagból az ember számára érthető gondolatokat formál. A létezés első mozzanatait ragadja meg, s idézi fel minden alakban, az ős-elsőt, az ős-kezdetet, a tökéletest, a zárt egységet, amelyet csak a természet volt képes megalkotni, lehámozva a durva éleket, szögleteket, mindennek gyönyörű kerekseget adva.

Mert a szögletek és élek már az ember alkotásai.





A mindenség folyómedrében elszóródnak a tárgyak, zúzódnak, ütődnek, töredeznek, bomlanak, és újra összeállnak saját törvényeik szerint mindegyik más és mindegyik mégis ugyanaz, tökéletes önmaga. Mozgása, alakulása összefonódik minden más mozgással és alakulással. Van benne nyugalom és van benne lázadás. Szerelem és gyűlölet, magasba törés és mélybe zuhanás, jóság és kegyetlenség, derű, öröm és szomorúság. Az anyag, amíg életre kel a művész keze nyomán az elképzelések lázas percei alatt, minden lehet. Példa, jel szimbólum, védekezés, emlékezés, történelmi vétő, minden lehet, ami emberi, ami embertől való, s ami az emberért van.

Nagy János vállalkozása, s e vállalkozás első megvalósult jelei ezek a körülöttünk lévő alkotások. Mindenív, minden idom az ember nagyságát és fenségét tükrözi. Alkotójuk a mélységből hozza elénk a nép nagyságát, küzdeni tudását és erejét. Ez egyben törvénye is Nagy János művészetének.

Sokat álltam tűnődve ezek előtt a szobrok és domborművek előtt, Veres Péter derűs paraszti arca megnyugtató, a Kő-Vénusz folyó-csiszolt idomai pericekig némaságra kényszerítettek, mert a tisztaság előtt csak némán állhat az ember.

S itt van Jókai és Kodály bronzba öntve, már maga az anyag is fenséges, s az anyagba formált emberi arcok keménységén átsüt az emberség mindennél gyönyörűbb fénye.



Az alkotás idő is egyben!

Az akkori rendezvény megnyitóján azt kívántam Nagy Jánosnak Szencen, mindannyiunk nevében, hogy adassék meg számára az idő, valóra váltani azokat a terveket amelyeket maga elé tűzött.

Azonban amikor lehetőség mutatkozott egy „második” magyar színház megalapítására, gondolkodás nélkül elfogadtam Beke Sándor ajánlatát – így lettem a későbbi Kassai Thália Színház dramaturga, s Kassáról már alig is volt lehetséges a szenci vállalatok folytatására. Az azonban megmaradt, hogy a későbbiek során is a rendezvényt képzőművészeink kiállításával nyitották meg.

Így eshetett meg, hogy a huszadik Szenci Molnár Albert Napokra – lévén jubileumi rendezvény – ismét Nagy János munkái kerültek a megnyitóra, azzal hogy a rendezvényt én nyitnám meg. A meghívást örömmel elfogadtam, s az alábbiakkal üdvözöltem Nagy Jánost, nemkülönben a közönséget: „Nem kis meghatottsággal, s nem kevés belső bizonytalansággal állok Önök előtt, hogy több, mint húsz év után itt Szencen, a Szenci Molnár Albert Napok 20. rendezvénysorozatának első mozzanataként megnyissam Nagy János szobrászművész kiállítását. Azt hiszem, ebben az esetben a meghatódottság és a bizonytalanság érthető, hiszen az első rendezvényt még a régi könyvtár egyik kiállító-teremmé átrendezett helyiségében, hasonlóan, mint ma, szintén Nagy János kisplasztikáinak bemutatásával nyitottuk meg, s akkor is, mint ma, az a megtiszteltetés hárult rám, hogy néhány szóval megnyissam a tárlatot.

Azóta több, mint két évtized suhogott át rajtunk, s e két évtized küzdelmeinek, sikereinek és kudarcainak hordaléka rakódott ránk és belénk – alig építve, de inkább rombolva, pusztítva erőinket.

Hogy a pusztítások, rombolásokat egyénenként ki-ki miként vészelte át és oldotta fel megában, azt felmutatni ma és itt aligha is lehet. Am azt, hogy az alkotóművész Nagy János miként élte meg azt a földre-szorítottságot, arról munkái sugárzóan és teljesértékűen beszélnek. Mert aki az anyag elkötelezettje, aki az anyag megvallatója, aki az anyagban lévő formák meglátója, kibontója és értelmezője, az olyan nyelven beszél, amely túl van a politikai frázislocspocs partjain. Túl van, mert népről, nemzetről – ma és itt azt is mondhatjuk: nemzetiségről – fogalmaz meg olyan gondolatokat, amelyek az emberiség egyetemességének szimbólum-rendszerével adnak hírt arról a korról amelyben az alkotó él és dolgozik. Mert az a művészet, amely Nagy János alkotásaira általánosan jellemző, mély történelmi vonulatokat tükröz. Ha jól értem e jelbeszédet, akkor azt látom és hallom is! igazának fényei, annak gyökérrendszere a legtávolabbi magyar mítoszokig nyúlik vissza, s a bartóki tiszta forrás irányát jelzi. S e két gyökérrendszer elágazásai a magyarság szétszórt részei felé is kinyúlnak a zene, a népköltészet az irodalom, s nem utolsósorban a történelmi sorskérdések felismerése által.”

Ahogy fogyatkozott az előttünk lévő idő, az utóbbi években már ritkábban ugyan, de a Magyar Művészeti Akadémia tanácskozásain, rendezvényen találkoztunk. Öröömre Nagy János alkotásai folyamatosan gyarapodtak. Szülőfalumban Búcsón egy kicsi emlékparkban Bulcsú vezér életnagyságú bronz lovas-szobra indulóban van a messzi csillagok-mennyek birodalma felé.

Nem akármilyen kísértőként! S oda képzelem mellé társnak Szenci Molnár Albert emlékművét is, együtt a magyar zsoltárok csodálatos nyelvével egyetemben.

Én pedig János, mivel esteledik, ami a versírás ideje, ezzel az esteli töredékkel búcsúzom tőled: „mintha minden / önmagától távolodna / s benne a sötétség nőne / hangtalanná / egy lehetséges pillanat / amelyben szertefoszlik a / létezés fedetlen arca”.

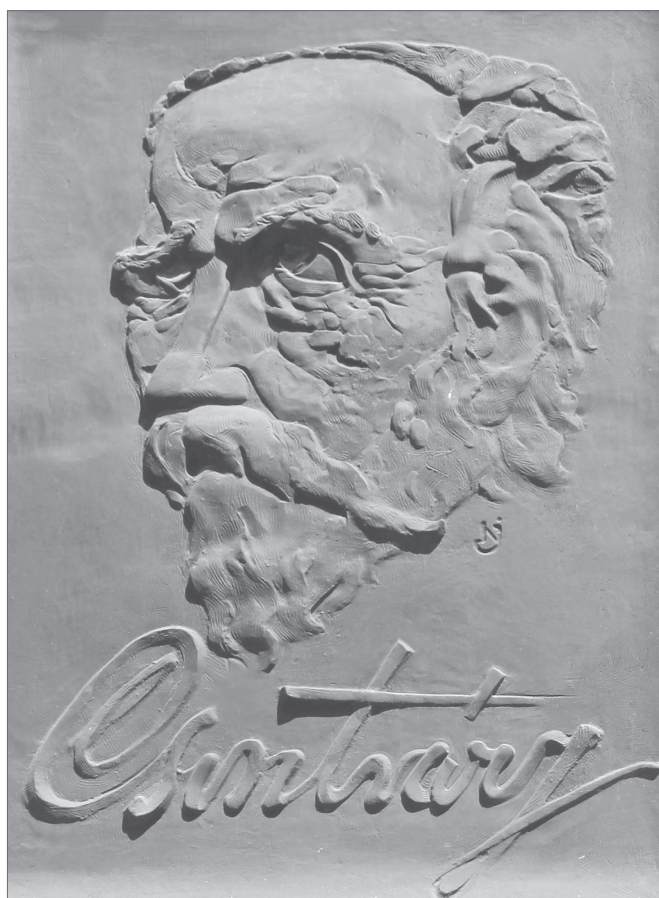
Nagy János 1935–2021

Nagy János 1935. június 17-én született Rákosszentmihályon. Gimnáziumba Révkomáromban járt. A pozsonyi Képzőművészeti Főiskola elvégzése után a besztercebányai, majd a nyitrai tanárképző főiskolán tanított. A szobrászat minden ágában aktívan tevékenykedő művész volt. Monumentális kompozíciók, közepméretű kiállítási plasztikák, kisplasztikák, érmek és plakettek egyaránt készültek műhelyében.

Motívumkincseit a keresztény vallásosságból, a magyar történelemből és saját identitáskereséséből, illetve annak vállalásából merítette. Művei megtalálhatók a Felvidék számos településén, de a Kárpát-medence további régióiban is. Emléket állított Esterházy Jánosnak, Szent Istvánnak, Szent Imrének, Balassi Bálintnak, Kodály Zoltánnak, Bartók Bélának, Liszt Ferencnek, Jókai Mórnak, Ady Endrének, Bulcsú vezérnek, Szobieszky Jánosnak, Illyés Gyulának, Szenczi Molnár Albertnek, Csontvárynak, Széchenyi Istvánnak, Egressy Béninek.

Munkájával kiérdemelte többek között az Esterházy János-díjat, a Magyar Köztársaság elnökének aranyérmét, a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét is. Nagy Jánost 2018-ban az MKP, illetve annak elődpártjai által alapított Pro Probitate – a Helytállásért díjjal is kitüntették. Történt ez a 25. díjátadón, amelyen szintén az ő alkotásával méltatták a kitüntetetteket. Bárdos Gyula Csemadok-elnök akkori laudációjában rámutatott: „Nagy János egész életműve annak tanúságtétele, hogy egyrészt megmutassa egy számbeli kisebbségben élő közösség nagyságát, másrészt pedig megmutassa: ennek a nagyszerű európai nemzetnek, a magyarnak a kultúrája egy és oszthatatlan”.

A neves szobrászművész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja életének 86. évében elhunyt el Tatán.



(Kisszeben, Csontváry)

Neszméri Tünde

Menyhei hagyományok a Szőlősgazdák Házában



Zoboralja a Kárpát-medence legészakibb összefüggő magyar nyelvterülete, a Nyitra környéki magyar falvak szigetként őrzik a magyarság északi határát, védőbástyaként őrizték meg az itt élők az archaikus népi kultúrát is, népdalokat és viseleteket, melyek egyediek, és szinte településenként változnak, bár hordoznak közös jegyeket.

Borovszky Samu a Magyarország vármegyéi és városai című monográfiában így ír a zoboralji Menyhéről, amely ún. hegymegi település, hiszen a Tribecs-hegység északnyugati felén található, a hegy mögött. „Menyhe, tiszta magyar község a Zobor északi oldalán. Lakosainak száma 413, vallásuk r. kath. Postája Szalakusz, táviró-hivatala Nagy-Appony, vasúti állomása Szomorfalu. Kath. temploma e század közepén épült. „Meczina” név alatt már a XII. század elején a zobori apátság birtoka volt. Későbbi földesura 1491-ben az Elefánthy család volt, mely az elefánti pálosoknak akkoriban földet és malmot adományozott. A XVII. század közepén a Keresztury család, azután a Bartakovich, Majthényi és gróf Sermage család.”

Menyhe tehát egykor önálló falu volt, majd az 1960-es községegyesítéskor Menyhét, Bédet és Szalakuszt egyesítették Podhorany néven. Az akkori népszámlálási adatok szerint Menyhén és Bédén többségében magyarok éltek, míg Szalakuszon szlovákok, bár a község honlapján az áll, valamikor ez is magyar település volt.

Menyhén nemrégiben rekonstruálták a Szőlősgazdák Házát, abban tájházat rendeztek be, az épület végre megérte jobb sorsát, ugyanis korábban a régi, több mint százéves épület az óvodához tartozott szenes és faskamra ill. a gyerekek mosdói voltak itt. Szerencsére önkéntes munkával a helyiek felújították azt és csodálatos tájházat rendeztek itt be. A tájház a falu fennállásának 900-ik évfordulójára készült el, amit 2013-ban ünnepeltek, és megnyílt az érdeklődők, valamint a szőlősgazdák számára.

Dobiás Mária és Dobiás Mihály szeretettel fogadtak, és meséltek, mutatták meg az összegyűjtött értékeket, textíliákat. Meséltek a felújításról, ebből megtudtam, hogy önkéntesek dolgoztak és sokan alapanyaggal is hozzájárultak a közös sikerhez. A tájház így közösségi munkában készült el, még jobban összekovácsolta az itteni közösséget a munka és a közös élmények. A tájházban nagyon sok népviseletet látni, a Menyhére jellemző csodálatos díszes hímzésekkel, és gyönygydíszítéssel.

A tájházról a Zoboralja Kollégium című könyvben így írnak: mikor 2013-ban kialakították a tájházat, először Lisy Gabriella hozta el az összes otthon található népviseleti ruhadarabot, törülközőket, ágyneműt, abroszokat, amit nagymamájától örökölt. Nagymamája egy gazdag családból származott, ezért sok ruhája, bőséges kelengyéje volt. A tájházba más személyek is hoztak bútorokat, tűzhelyet, edényeket, ruhaneműt, amiről úgy gondolták, hogy az oda való. Ezek mind meg is találhatóak a házban.

A menyhei népviselet legszebb darabja a gyöngyökkel gazdagon hímzett főköttő, a Zoboralja összes településén egyedi, színes főköttőket használtak, de a leggazdagabban díszített talán éppen a menyhei menyasszonyi főköttő.

Lisy Gabriella fokozatosan megtanulta a népviseleti ruhák varrását és a főkötők hímzését is. Gyakran varr felkérésre, ha valakinek szüksége van valamire, esetleg hímez. Babaruhákat is varr – olvasható a Zoboralji Kollégium című kötetben. A tájházban egy polcon sorakoznak a menyhei népviseletbe öltöztetett babák, ezek jól szimbolizálják és szépen bemutatják az itteni ősi viseletet.

Dobiáš Mária és férje Mihály arról is beszámoltak látogatásomkor, hogy egy időben a tájházban tartotta próbáit a Menyhei Éneklőcsoport is, ami négy évvel ezelőtt alakult meg, és elsősorban a helyi népdalokat adják elő, valamint temetéseken és templomban énekelnek, szlovákul és magyarul is. Marika szeretettel mesélt a régi szokásokról, hogy a régi népdalokat a csoport elkezdte betanulni, sajnos az ő munkájukat is félbeszakította a járvány, de lelkesek és bíznak a mihamarabbi folytatás lehetőségében. Abban is bíznak, hogy a tájháznak sok látogatója lesz, hiszen egyedi, ősi népviseletükre és lakástextíliákra büszkék, szívesen mutatnák azt meg a nagyközönségnek.

A Menyhei Éneklőcsoport többször fellépett a Csemadok által szervezett Ág Tibor Napokon és az Ahai Bakanóta Fesztiválon is vendégeskedtek.

Amikor ott jártam, arra is rákérdeztem, nagyjából hányan értenek és beszélnek még magyarul Menyhén, Dobiáš Marika szerint a község lakosságának negyede tud magyarul, ami nagyjából száz fő lehet, a vasárnapi magyar szentmiséken hetvenen vesznek részt rendszeresen. Amíg járt a vonat Gímesre, addig elérhető volt a magyar oktatás, hiszen az ottani alapiskola magyar tagozatát látogathatták a gyerekek, de sajnos a vonatjárat megszűnt, a község, ahol 50 éve még zömében magyarok laktak pedig már csak hagyományaiban tartja magyarságát, énekelni még összejárnak, a tájházat is zömében magyar emberek újítták fel, de hogy mi lesz a menyhei magyar jövő, abba jobb nem belegondolni.





szél-járás

Varga Gabriella

Megújult az európai magyar katolikusok lapja



Eddig nem volt weboldala, most már van. Eddig nem lehetett digitálisan olvasni, most már lehet. Eddig nem volt közösségi oldala, immár indult az is. Eddig nem volt YouTube-csatornája, most már tizenegy videóval büszkélkedik. Eddig nem volt az Országos Széchényi Könyvtárban EPA-archívuma, most már létrejött az is. Ezeken kívül hírlevél, webshop és projektek halmaza szegélyezi a 2020 januárjától új gazdára talált és korábban az online térben semmilyen formában jelen nem lévő nagy múltú kiadvány, az európai magyar katolikusok egyetlen nyomtatott lapja, az 53. évfolyamában járó *Életünk* haviújság útját. Vessünk egy pillantást a távolabbi és közelebbi múltra – és természetesen a jelenre is.

A kezdet és az azt követő 51 év

A nyugat-európai országokban addig megjelent nyolc magyar katolikus hitbuzgalmi lap – *Pannonia Sacra* (Németország), *Az Út* (Bécs, Ausztria), *Hírnök* (Linz, Ausztria), *Hiszek* (Svájc), *Magyar Ház* (Belgium), *Sorsunk* (Franciaország), *A Kereszt Népe* (Hollandia) és az *Új Értesítő* (Skandinávia) – 1968. december 31-ével megszüntette önálló megjelenését, hogy a továbbiakban egyesülten, egy



minden szempontból nagyobb formátumú és terjedelmű, nyomdailag is mutatós közös kiadványban jelenhessen meg. Így jött létre és jelent meg 1969 januárjában először az *Életünk* újság, amelynek célját Ádám György, a kastli magyar gimnázium alapítója, a nyugati magyar papok főlelkésze akkoriban így fogalmazta meg: „*Anyaszentegyházunk hangját akarjuk elvinni a szétszórtságban élő magyarokhoz, nemcsak magyar nyelven, hanem a magyar lelkiség törvényeinek és az európai magyarság problémáinak megfelelően. [...] Az Életünk iránya sem nem haladó, sem nem maradi, hanem egyházunkhoz és magyarságunkhoz hűségesen ragaszkodik.*”

A lapot kezdetben Svájcban adták ki és szerkesztették, és már akkor is havonként jelentették meg, nem kevesebb, mint tizenötezer példányban. A szerkesztőségnek számos országban voltak tagjai, így Ausztriában, Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában, Németországban és Svájcban. 1977 őszétől Harangozó Ferenc, a kastli magyar gimnázium akkori igazgatója vette át a lap szerkesztését a Müncheni Magyar Főlelkészségen, de az újságot továbbra is Svájcban, St. Gallenben nyomtatták.

1978. január 18-án elhunyt Ádám György főlelkész; az *Életünk* szerkesztősége, kiadóhivatala és a nyomtatás ekkor került át Münchenbe. A felelős kiadó a Magyar Katolikus Főlelkészség és személy szerint Harangozó Ferenc lett. 1986. május 1-jén a 76 éves Harangozó Ferenc felelős szerkesztő visszavonult; utóda Fejős Ottó, a főszerkesztő P. Szőke János lett. Ekkor már Münchenben szolgált Cserháti Ferenc jelenlegi esztergom-budapesti segédpüspök, aki attól kezdve, hogy a Müncheni Magyar Katolikus Misszió vezetője lett (1984), aktívan bekapcsolódott a lapkészítés munkálataiba is.

Miután P. Szőke János főszerkesztő hazaköltözött Magyarországra, 1996. október 7-én Miklósházy Attila, a külföldi magyarok püspöke kinevezte Cserháti Ferenc müncheni magyar plébánost személyes képviselőjének (delegátusának) a nyugat-európai magyar katolikusok felé és röviddel később az *Életünk* főszerkesztését is rá bízta. Cserháti Ferenc az ezredforduló táján az újságról így vallott: „*Az Életünk Nyugaton a legnagyobb példányszámban megjelenő magyar kiadvány, a nyugat-európai magyar katolikus sajtóapostolkodás és magyarságszolgálat egyik legjelentősebb, szinte egyedüli eszköze, amely odakívánczik minden keresztény család asztalára. Eljut Európa valamennyi országába, az Egyesült Államokba, Magyarországra és az egész Kárpát-medencébe. Tudósít és tájékoztat az otthoni és a nyugati magyarság életéről. Összekötő az idegenben, ahol szorosabbra fűzi testvéri és honfitársi kapcsolatainkat, egyengeti utunkat a magyar közösség és a magyar templom felé. Útjelző Isten felé. Védi és ápolja őseink szellemi és kulturális örökségét, egyetemes keresztény és nemzeti értékeinket, elsősorban katolikus hitünket, magyar öntudatunkat és édes anyanyelvünket. Magyarságszolgálat révén ez az ökumenikus szellemű újság már rég túlmutat hitbuzgalmi jellegét. Nagy megőrző erő és óriási lehetőség mindannyiunk számára, ha megszeretjük és bánni tudunk vele. [...] a magyar papokon és a magyar híveken múlik a jövője. Ha magukénak tartják, befogadják és olvassák az Életünket, akkor valóban egyetemes keresztény és nemzeti értékeink legfőbb szolgáltatója lehet, valamennyiünk közös magyarságszolgálat az idegenben.*”

2002 januárjában Fejős Ottó, az *Életünk* felelős szerkesztője nyugdíjba vonult és helyébe Cserháti Ferenc lépett, akit a Német Püspöki Konferencia 2002. január 1-jétől kinevezett németországi főlelkésznek. Müncheni magyar plébánosi, németországi magyar főlelkészi és számos más tisztséget magában foglaló éve alatt Cserháti Ferenc szerkesztette az *Életünket* és látta el annak valamennyi teendőjét.

2007-ben Cserháti Ferencet XVI. Benedek pápa kinevezte centuriai címzetes püspökké és esztergom-budapesti segédpüspökké; 2007. augusztus 15-én szentelték az esztergomi bazilikában. A püspök atya egy ideig még Münchenből látta el feladatait, köztük az *Életünk* újság szerkesztését. Ezt Budapestre költözését követően is folytatta, egyúttal megosztotta azt a Szent Maximilian Kiadóval. Czoborczy Bence kiadóvezetővel és munkaközösségével 2019 decemberéig folytatták ezt a tevékenységet – ettől kezdve ezt nem vállalták tovább.

Mért csökken az olvasók száma?

Ahhoz képest, amit a több mint félévszázaddal korábbi időkben láttunk – hogy tudniillik a meglévő lapok egyesültek – napjainkban egészen más médiamozgások figyelhetők meg az egyházi életben is. Ma pontosan az ellenkezője történik: a plébániáknak – a diaszpórában éppúgy, mint a Kárpát-medencében – megvannak a saját nyomtatott hírleveleik, egyházközségi értesítőik, sőt weboldalaik és más internetes felületeik is keletkeztek időközben. A közösségi életüket érintő híreiket, információikat, beszámolóikat a lelkeszségek és a missziók ma elsősorban a saját médiafelületeiken helyezik el. Ha pedig a nagyobb eseményeikről mégiscsak szeretnék a világ szélesebb rétegeit is értesíteni, arra ott vannak a nagy központi hírportálok. Ennyire élesen eltérő ilyen szempontból az ötven évvel ezelőtti és a mostani helyzet.

Másodszorban a régóta hűséges törzsolvasók jellemzően az idősebb korosztály tagjai, akiknek a száma viszont fogyatkozik – és harmadik tényezőként tegyük hozzá gyorsan azt a tényt is, hogy jelen korunkban a nyomtatott sajtó mindinkább hátrányba kerül az online médiával szembeni versenyhelyzetben. Ezekkel az okokkal mágyarázható az elmúlt évtizedek során az *Életünk* újság esetében is bekövetkezett példányszámcsökkenés.

Erőfeszítések a lap megmentéséért

„Ugye nem szűnik meg a lap?”, „Mondja, hogy nem szűnik meg a lap!” „Egyet tudok csak: amíg élek, szeretném kapni az újságot!” „Ez az egy újság jár nekem. Ez az egyetlen kapocs számomra a magyarsággal.” „Harminc éve megrendelem. Ragaszkodom hozzá.” „Mi lesz velem, ha nem kapom meg? Hozzátartozik az ünnepeimhez.” „Fontos, hogy fenn tudjanak maradni.” „Összetartja a világban szétszóródott magyar katolikusokat.” „Magyarul olvashatom benne az aktuális híreket.” „Sikeres munkát kívánok Önöknek, remélem, megmarad az újság!” Ez csupán néhány a hozzánk érkezett olvasói levelekből, telefonhívásokból, amelyekből jól látszik, hogy akik az elmúlt évek-évtizedek alatt „összenőttek” a lappal, azoknak szükségük van rá. És ameddig a diaszpórában több száz ilyen magyar ember van, akinek ennyire fontos az *Életünk*, mindent el kell követni, hogy hozzájuthassanak, hogy megkaphassák.

2020-ban, a Nemzeti Összetartozás Évében és az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus (NEK) tervezett esztendejében egyébként is felettébb kellemetlenül hangzott volna egy ilyen nagy múltú újság megszűnésének a híre. Az *Életünk*nek okvetlenül meg kellett maradnia.

Új utakra lépett az *Életünk*

Az 52. évfolyamába lépett havilap, az európai magyar katolikusok egyetlen újságkiadványa 2020 januárjától a Misszió Média egyéni vállalkozás, 2020 februárjától pedig a Misszió Média Lap- és Könyvkiadó Kft., személy szerint Varga Gabriella újságíró gondozásában jelenik meg.

Mindenekelőtt meg kellett teremteni a működéshez szükséges jogi kereteket és anyagi feltételeket. Az éves előfizetési díj 12 év óta változatlan, 20 EUR összege a legalapvetőbb kiadást, a postaköltséget sem fedezte. Fontos megjegyezni, hogy a kiadóhivatal és a szerkesztőség 2020. évi működtetésére anyagi támogatást kizárólag a Magyar Kormánytól és azon belül a Nemzetpolitikai Államtitkárságtól kaptunk a Bethlen Gábor Alapon keresztül.

Következő lépésként megújítottuk a szerkesztőség személyi összetételét, ami azt jelenti, hogy a korábbi állandó szerzők mellé újak is csatlakoztak. Ft. Vencser László igazgató, szakosztályvezető (idegen nyelvű pasztoráció, Bécs, Linz) felelős szerkesztőként vesz részt a megújult szerkesztőség munkájában, és ezt szakmai tanácsadásával Ft. Varga János rektor (Pázmáneum, Bécs), Ft. Sajgó Szabolcs SJ igazgató (Párbeszéd Háza, Budapest), Ft. Szócs Csaba igazgató (Verbum Kiadó, Kolozsvár) és Ft. Vértessaljai László SJ rádiós szerkesztőségvezető (Vatikáni Rádió) is segíti. Az addigi rovatok

ÉLETÜNK

LIII. évf. 5. szám

Az európai magyar katolikusok lapja

2021. május

RÓMA VÁLASZA: NEM

Van-e hatalma az Egyháznak arra, hogy áldást adjon az azonos nemű személyek élettársi kapcsolatára? Nincs. Ez a Hittani Kongregációnak a Szentek sajtóterme által 2021. március 15-én nyilvánosságra hozott válasza az egyenlő párok együttélésének egyházi megítélését illetően.

Maga a szentszéki szöveg is tudomásul veszi, hogy nemcsak egy elméleti kérdésről van szó, hanem az egyházi élet liturgikus gyakorlatának módosítását célzó törekvésekről, amelynek több pap és püspök hangot adott a közelmúltban. A vatikáni dokumentum a hagyományos egyházi tanítást ismerteti a kérdés kapcsán: miközben a homoszexuális hajlamúakat is megértéssel kell kezelni és lelkipásztori gondozásban kell részesíteni, a homoszexuális gyakorlatra és annak megvalósítására azonban nem mondhat igent az egyház. Ime a Hittani Kongregáció szóban forgó dokumentumában álló indoklás magyar fordításban.

Bizonyos egyházi körökben azonos neműek élettársi kapcsolatának megvalósítására irányuló tervek és javaslatok vannak terjedőben. Ezeket a terveket nemritkán az az őszinte szándék vezeti, hogy befogadják és kiserjék a homoszexuális személyeket, akiknek felkínálják a hitben való növekedés útjait, hogy „azok, akik homoszexuális hajlamot mutatnak, megkapassák a szükséges segítséget ahhoz, hogy megértsék és maradéktalanul megvalósítsák Isten akaratát életükben”.

Ezek az utakon Isten szavának hallgatása, az ima, az egyházi liturgikus cselekvéseken való részvétel és a szeretet gyakorlása fontos szerepet játszat abban, hogy támogassa az ember azon igyekezeit, hogy megértse saját történetét, s hogy szabadon és felelősen elfogadja saját keresetségi meghívását, hiszen „Isten minden embert szeret, és az Egyház is ezt teszi”, elutasítja minden igazságtalan megkülönböztetést.

Az Egyház liturgikus cselekvései között egyedülálló jelentőségűek a szentelmények, amelyek olyan „szent jelek, amelyek a szentségekhez némileg hasonlóan elsősorban lelki hatásokat jeleznek és az Egyház eszékeltetésére eredményeznek. Előkészítik az embereket a szentségek sajátos hatásának befogadására és megszentelik az élet különféle helyzetit”. A Katolikus Egyház katekizmusában árnyaltabb megfogalmazást is találunk: „a szentelmények nem úgy adják a Szentlélek kegyelmét, mint a szentségek; hanem az Egyház imája által előkészítik a kegyelem befogadását és felkészítik a vele való együttműködésre” (1670).

A szentelmények kategóriájához tartoznak az áldások, amelyekkel az Egyház „az embereket Isten dicsőítésére hívja, biztatja őket oltalmának kísértésére, buzdítja őket Isten irgalmának életszentéssel való kiérdemlésére”. Továbbá „az áldások, amelyek az Egyház a szentségek minijára rendelt, mindig és elsősorban bizonyos lelki hatásokat jeleznek, amelyek az Egyház eszékeltetésére nyerne el”.

(folytatás a 2. oldalon)



Somogyi Imre PÜNKÖSD NAPJA

Aki nem tud a hit szárnyán a magasba szállni, nem is tud a Megváltónak Szentlékére válni.

Ó, emberek! Krisztus nélkül mit ér ünneplés? Nincs ott pünkösöd, nincs ott áldás, ahol nincs Szentlélek.

Azért tehát Őt várjátok, Őt várjátok! – éljé Hittel égő lelketekbe, Mint a nyári szellő...

Eljön Krisztus szeretettel, eljön Szentlékével, ha várjátok s imádjátok pünkösdi reménytel!

Megtelik a szív és lélek nemes indulattal, ha bevonul oda Krisztus teljes diadalra.

Csak úgy lehet pünkösdi napja áldás, öröm, béke – a győzelmes, igaz hitnek gyönyörű pecsétje!



Benedek Elek PÜNKÖSDI HARANGOK

Olyan szépen cseng a harang, Mintha nem is harang volna, hanem ezer harangvirág Imádságos szava szólna.

Piros pünkösdi vasárnapján Piros róza nyíl a kertben, Kis szívünkben tiszta öröm Imádsága enekeljen.

Piros pünkösdi vasárnapján Szálljon reánk a Szentlélek, S térdre hullva mondjunk hálát A mindenség Istenének.

A LÉLEK MA IS ÁJTÁRJA AZ EGYHÁZAT

Írta: Sebestyén Péter

Az Apostolok Cselekedeteinek nyolcadik fejezete a pünkösdi írásokban az örömről számol be, amely eltölti az újdonsült keresztyényeket, és az a figyelmes nyitottság, amellyel csüngenek az apostolok szaván, jelzi, hogy a Lélek megújítja az egyházat. Sőt megszüli az egyházat. Megfáradt keresztyénységünkben gyakran ez az örömteli életkedv, ez a nyitottság és tüzes lelkiület hiányzik, ezért kell újra és újra kérnünk a Lélek.

A Lélek ma is átjárja az egyházat. A hit gyakorlásához hozzátartoznak a hitismeretek is. Az Úr Jézus az utolsó vacsorán azt mondta: *elküldöm a Szentleket és az eszettekbe juttat mindent.* A hit ismereteit a Szentlélek juttatja eszünkbe. Feltéve, ha megtanultuk, ha figyeltünk rá. A lelki életet élő hívó em-

ber nem elégedhet meg pusztán a vasárnapi prédikációval vagy az alkalomszerű bibliaolvasással, rendszeres tanulásra, lelki továbbképzésre van szüksége Isten igéjéből is. Tamást parafrazálva, azért vagyunk keresztyények, hogy Istenben otthon legyünk. Az igehirdetés felelőssége ugyan a lelkipásztorokra hárul, de az öntudatos keresztyén ember nem érheti be azzal, amit vasárnap hall a templomban. Szembesülnie kell hite igazságait illetően a kor kihívásaival, az értelem, a logika törvényeivel, rendszeresen újra kell fogalmaznia, el kell mélyítenie hitét, és állandóan rákérdeznie: mit kíván tőlem Isten itt és most? Erre szolgálunk a szentek életrajzai, a szemléltető ima, a lelkiolvasmányok.

(folytatás a 2. oldalon)

PÜSPÖKKÉ SZENTELTÉK BERTA TIBORT

Április 10-én ünnepi szentmise keretében a Katonai Ordinárius püspökévé szentelték Berta Tibor dandártábornokot a budapesti Szent István-bazilikában. A főszentelő Erdő Péter bíboros, prímás, érsek, a társzentelők Michael August Blume SVD alessanói címzetes érsek, Magyarország apostoli nunciusa és Varga László kaposvári megyéspüspök voltak.

Zárt ajtók mögött és szigorú létszámkorlátozás mellett ünnepelték Berta Tibor püspökké szentelését és székfoglalását, a hívek online közvetítésben követhették a szertartást. A szentelésen részt vett Veres András győri megyéspüspök, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke és a püspöki testület csaknem valamennyi tagja, akik a járványhelyzet miatti korlátozásokra tekintettel a hívek pad-soraiban, egymástól az előirt távolságot tartva foglaltak helyet. Jelen volt Kövér László, az Országgyűlés elnöke, Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes, Boross Péter volt miniszterelnök, Benkő Tibor honvédelmi miniszter, Németh Szilárd, a Honvédelmi Minisztérium parlamenti államtitkára, miniszterhelyettes, Soltész Miklós egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkár, Korom Ferenc vezérőrnagy, a Magyar Honvédség parancsnoka, Jákob János dandártábornok, protestáns tábori püspök, Kun Szabó István vezérőrnagy, a Köztársasági Elnöki Hivatal honvédelmi irodavezetője. Berta Tibor 80 éves édesanyja is jelen volt, akinek a szentmise végén a felszentelt püspök fehér rózsacsokrot adott át. Az eseményen a Magyar Honvédség Légierő Zenekar Veszprém is közreműködött.

Orbán Viktor levélben köszöntötte az új püspököt. A Semjén Zsolt által tolmácsolott üzenetben a miniszterelnök hangsúlyozta: sokak szemében különösen tünhet, hogy egyházi személy szentelése katonai tiszteletadással párosul, de egy több mint ezer éves, keresztyén gyökerekkel rendelkező, Szent Mária oltalmába ajánlott, történelme során pedig hite és kultúrája védelmében megannyi harcot megvívott ország esetében teljesen természetes dolog, hogy az Egyházat és a Magyar Honvédséget szoros kötelék fűzi össze. „A magyar történelem a ránk zúduló túlerővel szembeni helytállás krónikája, amelyhez katonáinkat nemcsak tényleges, hanem lelki fegyverzetrel is fel kellett vértünk, a látható ellen-

séggel szemben éppígy, mint a láthatatlanokkal” – tette hozzá a kormányfő. Szólt arról is, hogy Berta Tibor neve a hadseregben végzett több mint negyedszázados szolgálatainak köszönhetően szinte egybeforrt a tábori lelkesi munkával, valamint azzal a figyelemmel és gondoskodással, amellyel a kötelekbe tartozó katonák életét végigkísérté, mindennapjait segítette a kereszteletől a házasságkötésen át a földi életből való eltávozásig.



„Ez az első alkalom a tábori lelkesi szolgálat több mint negyedszázados újjászervezése óta, hogy az ordinárius saját papja lehet részese tábori püspöki kinevezésnek” – hangsúlyozta Benkő Tibor honvédelmi miniszter. A tárcavezető emlékeztetett: Berta Tibor dandártábornok, Magyarország, a Magyar Katolikus Egyház, a magyar katonák és családtagjaik mindennapi áldozatos szolgálatainak köszönhetően érdemelte ki a katonák tiszteletét és elismerését. „Arra körök, így folytatás tovább” – mondta a honvédelmi miniszter.

Korom Ferenc vezérőrnagy köszöntőjében úgy fogalmazott: Berta Tibor életpályájának mostani állomása újabb misszió, amely a hatalmas felelősség mellett hihetetlen lehetőségeket is kínál, hiszen az ideig tartó úton szerzett tapasztalatokat a szolgálati ág vezetőjeként kamatoztathatja, szemléletével a felnövekvő új generációnak pedig továbbra is irányt mutathat.

(folytatás a 3. oldalon)

megtartása mellett újakat is indítottunk, és megrendelésösztönző akciókat hirdettünk, amelyeknek 2020-ban százötven új előfizetőt köszönhattunk. Év elején közönségtalálkozókat, lapbemutató esteket is tartottunk, hogy személyesen ismertessük terveinket az olvasókkal, de csak Ausztriáig jutottunk, utunk folytatását megakadályozta a világjárvány.

A lap megmentése azonban az anyagi források előteremtése és a tartalmi megújulás mellett korszerűsödés nélkül nem lett volna lehetséges. Ezt felismerve, rögtön az elején elkezdtünk dolgozni azon, hogy az 51 éven keresztül kizárólag nyomtatott formában létező *Életünk* újság elfoglalja helyét az online térben is. Elsőként a lap közösségi oldala jött létre – facebook.com/eletunkujsag –, majd tavasz folyamán megszületett a honlapunk, az eletunk.net és megnyitottuk a YouTube-csatornáinkat is. Mindezeket persze nem volt elég megnyitni, illet napról napra újabb és újabb tartalmakkal megtölteni, amire ugyancsak törekedtünk. Az újság történetében szintén először megteremtettük az online olvasás lehetőségét is, amire már sokan nagyon vártak. Tevékenységünkhöz sajtó- és médiakampányt is társítottunk, mert fontosnak tartottuk, hogy az újdonságokról, eredményeinkről tájékoztassuk a nyilvánosságon keresztül az érdeklődőket. Az év folyamán több mint harminc alkalommal volt jelen az *Életünk* újság a sajtóban, a médiában Székelyföldtől Kanadáig.

A világban szétszóródott magyar katolikusok lapja vagyunk, már csak ezért sem mehettünk el szó nélkül a trianoni szétszakításunkra feleletül adott Nemzeti Összetartozás Évének az üzenete mellett. A Magyarság Házával kötött együttműködési megállapodás keretében megvalósítottuk *Nemzeti Összetartozás Éve az online térben* című programcsomagunkat, amely tíz programelemet – fejlesztéseket, rendezvényeket, alkotómunkákat – tartalmazott. Létrehoztuk honlapunkon a *Magyar lelkeszségek, közösségek és szentmisék a diaszpórában*, (eletunk.net/miserend); a *Magyar katolikus televízió- és rádióműsorok, -csatornák világszerte* (eletunk.net/magyar-katolikus-televizio-es-radiomusorok), valamint az *Országos és regionális nyomtatott magyar katolikus kiadványok* (eletunk.net/magyar-katolikus-kiadvanyok-2) című adatbázisokat. A költő születésének 130. évfordulója alkalmából *Reményik Sándor 130*; a néhai erdélyi püspök halálának 80. évfordulójához kapcsolódóan *Majláth Gusztáv Károly 80* és a Nemzeti Összetartozás Éve jegyében *Összetartozunk 100* címmel alkotói pályázatokat hirdettünk. A három felhívásra hét országból hatvan pályamunka érkezett és minden jelentkezést ajándécsomaggal köszöntünk meg a kiosztott díjak mellett. *Száz év, száz gondolat* címmel létrehoztunk egy száz pozitív üzenetet tartalmazó üzenetláncot, amelyben a világ különböző tájain élő művészek, egyházi és közéleti személyiségek fogalmazták meg röviden gondolataikat az összetartozásunkról (eletunk.net/szaz-ev-szaz-gondolat). A gyűjtemény az év folyamán honlapunk leglátogatottabb tartalmai közé tartozott.

A Magyarság Házával kötött együttműködésünk tette lehetővé azt is, hogy a 2020. szeptember–december között megjelent négy lapszámunkat ajándékképpen eljuttassuk az erdélyi, partiumi, bánáti, délvidéki, kárpátaljai és felvidéki magyar katolikus plébániáknak. A Nemzeti Összetartozás Évében ezzel is összekapcsoltuk a diaszpórát a Kárpát-medencével. Médiapartnerei voltunk a *Küzde és bízva – Jakab Antal püspök életútja* című dokumentumfilmnek és társszervezői a hajdúnánási *X. Székely Menekültek Emléknepje* című rendezvénynek. Jelenleg is közreműködünk Baricz Lajos marosszentgyörgyi plébános, költő utóbbi két kötetének terjesztésében, amelyekkel a szerző a *NEK* és *Trianon 100* évéhez kapcsolódóan minél több külhoni magyar plébániaközösséget szeretne megajándékozni.

2020. szeptember 17-én a Magyarság Háza *Szabadegyetem* című előadássorozatának részeként, felvételtől, 32 perces előadást mutathattunk be online az *Életünk* újság múltjáról és jelenéről. A videót a Magyarság Háza Facebook-oldalán azóta több mint 27 ezren tekintették meg.

Nyolchónapnyi előkészítőmunka nyomán létrejött az Országos Széchényi Könyvtárban az *Életünk* újság Elektronikus Periodika (EPA) Archívuma (www.epa.oszk.hu/04000/04031), így most egyetlen helyen, digitalizált változatban elérhető a lap összes eddig megjelent példánya.

A 2020-as év mérlegéhez hozzátartozik még, hogy kérdőív segítségével felmértük az olvasói elégedettséget, hogy a kapott válaszokat a lap továbbformálásánál figyelembe vehessük. Remélhetőleg a sok pozitív visszajelzés és építő észrevétel még jobbra, igényesebbé és színvonalasabbá teszi a jövőben a lap tartalmát.

Misszióink a média

A lap kiadására alapított vállalkozásnak a Misszió Média Lap- és Könyvkiadó Kft. nevet adtuk, nem véletlenül. E sorok írója egyrészt küldetésének (missziójának) tekinti a „sajtóapostolkodást”, másrészt szeretnénk több lenni, mint pusztán egy újságszerkesztőség: szeretnénk a diaszpórai magyar katolikus misszióknak (lelkészségeknek, közösségeknek) egyfajta *médiaszolgálat*a lenni. Régi gyakorlatunk, hogy más anyaországi és Kárpát-medencei sajtóorgánumban is rendszeresen elhelyezünk a diaszpórai magyar katolikusságot érintő tartalmakat, továbbá ezt a törekvésünket igazolja az a tény is, hogy fiatal kiadóhivatalunk első könyvkiadványa, az *Együtt a nyelvházában – A kanadai Kaleidoszkóp folyóirat versválogatása | Belonging Through Language – A collection of poems published in Canadian Kaleidoscope Magazine* című kétnyelvű versantológia is diaszpórából érkező megbízás alapján jött létre. A 416 oldalas exkluzív kötetbe kerülő klasszikus és kortárs magyar költeményeket a Torontóban élő Dancs Rózsa író, lapkiadó-főszerkesztő válogatta.

Fontos a 2021-es esztendő

Az idei évben kiemelt hangsúlyt kap az *Életünk* életében a Ferenc pápa által a 2020. december 8. és 2021. december 8. közötti időtartamra meghirdetett Szent József-, valamint a 2021. március 19-étől 2022. június 22-ig tartó család-szentév. Folytatjuk a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus (NEK) Titkárságával kialakított együttműködésünket is. Tisztában vagyunk azzal, hogy a világkongresszus nem Budapest és nem Magyarország, hanem a teljes összmagyarság és a világ egész katolikusságának ügye, amelynek az előkészítésében nekünk mint magyar katolikus lapnak kötelességünk részt venni. Lehetőségeinkhez mérten szeretnénk kapcsolódni a Nemzetpolitikai Államtikárság által meghirdetett Nemzeti Újrakezdés Évéhez, valamint a Magyarság Háza tízéves jubileumához is.

Jelenleg 17 országba jut el a nyomtatott és az online kiadásunk – és hogy eljuthat, ezt hűséges olvasóinknak, valamint a Bethlen Gábor Alapnak köszönhetjük.

Aki szeretné közelebbről is megismerni lapunkat és tevékenységünket, keresse fel weboldalunkat ezen a címen: www.életunk.net. Hátha megkedveli, amit ott talál, és az Ön életének is része lesz az *Életünk*...

Stirber Lajos

110 éves a Jókai Közművelődési- és Múzeum Egyesület

„Vallom: minden nemzedéknek nyomot kell hagynia maga után.” (Dr. Szénássy Zoltán)



„Városunk kulturális életének maradandó emlékű napja marad 1911. március 5. Vármegyénk és városunk intelligens közönségének, közéletünk és társadalmunk vezető férfiainak jelenlétében e napon alakult meg a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület, mely a közművelődés nemes céljainak hűséges szolgálatát tűzte ki feladatul maga elé. (...) Az alakulásnak különös jelentőséget kölcsönzött az a felette kedvező körülmény, hogy az egyesület ezen első ülésén az alapvető munkában magyar nemzeti irodalmunk egyik kimagasló nagy alakja, Beöthy Zsolt miniszteri tanácsos, a Kisfaludy Társaság elnöke s a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke is részt vett, aki az alakuló ülést vezette, s az elnöki tisztet töltötte be. Az ő kiváló egyénisége garancia arra, hogy a megalakult egyesület hasznos és eredményes munkát fog végezni. (...) Komárom halhatatlan nagy fiának, Jókainak nevével indul el útjára az új egyesület, az ő ragyogó neve, fényes szelleme legyen vezérlő csillaga mindazoknak, kik a sokra hivatott egyesület kulturális munkájában részt vesznek” – írta anno a Komáromi Lapok.

Az első – az alakuló – közgyűlésre 1912. október 20-án került sor a Vármegyeháza nagytermében. A közgyűlés az egyesület elnökévé egyhangúlag Beöthy Zsoltot választotta meg. Álljon itt néhány gondolat az elnök székfoglaló beszédéből: „Jó akaratomban, buzgóságomban nem lesz hiány. Hiszen az eszme, melynek képviseletére alakultunk, pályámhoz és szívemhez van növe... A mi célunk és jelszavunk a közművelődés, a magyar közművelődés egész teljességében és egyetemességében, a legmélyebb rétegekig s a legtávolabbi határokig terjedő erejével. Igen, ez az egyetemes cél vezeti a mi vidéki egyesületünket... Amint Jókai az ő komáromi nyelvvel újjáteremtette az egész magyar prózát, amint az ő magyar szelleme kincsekkel ajándékozta meg az egész művelt emberiséget: úgy törekszünk mi a mi komáromi munkásságunkkal szolgálni a nemzeti, s ezzel az emberi haladást.”

Beöthy Zsolt dr. mellé társelnököket és alelnököket is választottak. Az alelnökök egyike Mórocz Emilián, gimnáziumunk akkori igazgatója volt. Dr. Alapy Gyula főtitkár már itt jelentést tett az egyesület székháza felépítésének és a Jókai szobor felállításának „ügyéről”.

Az egyesület székháza – a Kultúrpalota – bámulatos gyorsasággal épült fel: 1913 márciusában indult meg az építkezés, és már november 29-én sor került a felavató ünnepségre. Erről Alapy Gyula így számolt be: „Az ünnepi hangverseny műsorát a 83. gyalogezred szimfonikus nagyzenekara nyitotta meg Erkel Hunyadi László operája (nyitánya, Sz. Z. megj.) előadásával, s a terem nagyszerű akusztikája fényesen beigazolódott a 42 tagú zenekar páratlan összjátékában.” A zenekart Feifer Gusztáv vezényelte; a Komáromi Dalegyesület Molecz Tivadar vezényletével a Himnusz énekelte. Majd az ünnepi beszédek következtek. Benedek Sándor államtitkár többek között a következőket mondta: „Hisszük, akarjuk és fogadjuk is a magunk nevében, s erre ez ünnepélyes pillanatban utódainkat is kötelezzük, hogy soha e falak között semmi más, mint ami hazafias, nemes, szép és hasznos ne áradjon ki, és maradjon ez



mindig annak, aminek szántuk: a nemzeti közművelődés sziklája és fényes világítótornya.” Benedek Sándor kultuszminiszteri államtitkár beszédének elhangzása után az egyesület elnöke, Beöthy Zsolt tartotta meg avatóbeszédét; hangsúlyozva: „E pompás palota munkája, hatása, eredményei bizonyára méltók lesznek ahhoz a régi művelődési munkához, mely a komáromi alacsony paplakokban, szűk utcákban, ósdi iskolákban, mestergerendás falusi szobákban századokon át százados dicsőséggel folyt, akik itt összegyülekeztünk, akik csak valaha meg fogunk fordulni akár mint előadók, akár mint szemlélők, akár mint hallgatók: egyikünknek sem szabad megfélekednünk arról, hogy ez a ház nemzeti művelődésünknek, s ebben nemzeti erőnknek vára. Nemcsak a múltnak, hanem a jövőnek, nemcsak közös emlékeinknek, hanem közös reményeinknek háza.”

Délben a Duna-parton, a Magyar Király Szálloda nagytermében ünnepi ebéd volt. Este a Kultúrpalota – városi és vármegyei előkelőségekkel zsúfolt – dísztermében nagyszabású hangversenyt rendeztek a Jókai-szobor javára. Felléptek: Lázár Olga, a Magyar Színház tagja, Farkas Márta hegedűművész, Jászai Mari, a Nemzeti Színház örökös tagja, a Komáromi Dalárda és a helyi katonazenekar.

Arad és Marosvásárhely után – Hüttl Dezső tervei alapján – Komáromban épült fel az ország harmadik kultúrpalotája.

Azonban 1914 őszén az egyesület Komárom című értesítőjében már a következők olvashatóak: „Csendes kulturális munkánkat a világ nyugalma megrázó esemény zavarta meg. (...) A lelkesedés első lázas napjaiban még nem tudtuk, hogy a háború megpróbáltatásaiból mennyi jut osztályrészül. (...) Komárom minden középülete kórházzá változott... Egyesületünk elnöksége is felajánlotta a Kultúrházat hadikórházi célra...”



„1919. január 9. – írja Szénássy Zoltán – Komárom történetének egyik mérföldköve. Ugyanis ezen a napon vonultak be a városba a csehszlovák csapatok. Megszűnt az ezeréves magyar államiség, és egy új impérium, a Csehszlovák Köztársaság vette kezdetét. (...) Hogy milyen traumával járhattak ezek az események és majd az ezután következő májusi vérfürdő az Erzsébet-szigeten, és a város ostroma június folyamán, annak eldöntését rábízom a patrióta gondolkodású komáromi polgártársaimra. (...) Csak nagyon lassan oldódtak a görcsök.” Ráadásul: „A fegyvertelen Magyarországra ráütötték a pecsétet a Párizs melletti Trianon palotában 1920. június 4-én. Ez a döntés érvényesítette az 1919 elejére kialakult demarkációs vonalat – mint államhatárt.” Vagyis véglegesen eldőlt: Komáromnak a Duna bal partjára eső része Csehszlovákiához fog tartozni.

„Mindazt – írja Szénássy Zoltán – amit a nagyhatalmi döntés elvett Komárom népétől, a kultúra terén próbálta pótolni. (...) Megszámlálhatatlan kiállítás, előadás, tudományos értekezés, zenei koncert jelzi a húszas és harmincas évek tevékenységét. A Jókai Egyesület, ill. székháza, a Kultúrpalota volt minden társadalmi megmozdulásnak a fókusz, amely Komáromban e két évtized alatt végbement.” Azonban „...1945-től – minekután ismét Csehszlovákiához csatoltatott a Felvidék déli része – új korszak vette kezdetét az itteni magyarság, s vele együtt a Jókai Egyesület életében; megfosztva állampolgárságától és minden emberi jogától. (...) A Szlovák Nemzeti Tanács a következő határozatot

hozta: 1. § A Magyarországról visszatért területen valamennyi egyesület feloszlattatik. (...) Sokan úgy vélték, hogy a Jókai Egyesület hírét, nevét elmosta a történelem.”

Mindezek ellenére 2000. június 9-én – dr. Szénássy Zoltán kitartó szorgalmazása által – összeült a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület előkészítő bizottsága. Határozatát a helyi Dunatáj című hetilapunk így adta közre: „...az 1911-ben alakult, 1945-ben egyetlen tollvonással megszüntetett Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (...) több mint fél évszázados tetszhalálából éled újjá szeptember 2-án (...) a Jókai Színház kamaratermében.”

És 21. század, láss csodát(!): a tetszhalálból újjáéledt Jókai Egyesület mindmáig él. Él, mert elvhű éltetői – az olyan kiválóságok, mint: Alapy Gyula, Szíjj Ferenc, Baranyai József, Fülöp Zsigmond, Tuba János, Berecz Gyula, Beöthy Zsolt, Szombathy Viktor, Szénássy Zoltán, Szénássy Árpád és sokan mások – nyomdokain haladva az (új) Alapítólevélben tett fogadalmukat – „Hűek és méltóak kívánunk lenni apáink és eleink szellemi hagyományaihoz, akik 1911. március 5-én megalapították e nemes kulturális fórumot...” – megtartva, mindmáig becsületesen, példaértékűen teszik a dolgukat.

A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület tevékenységének jelenlegi irányítói – szervezői: Dr. Keszeg Margit elnök, Török Ágota ügyvezető alelnök, Kustyán Ilona titkár, Jobbágy Zsuzsanna pénztáros. Az ellenőrző bizottság tagjai: Steffek Eleonóra, dr. Skuta Attila. Az egyesület irodalmi szekcióját dr. Farkas Adrianna, zenei szekcióját Stirber Lajos vezeti.

Az újjáéledt egyesület 20 éves tevékenységéről a közeljövőben ünnepi kiadvány jelenik meg.

(Az összeállítás dr. Szénássy Zoltán *A Jókai Egyesület száz éve – Kiadta a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület* – című könyve nyomán készült.)

szél-járás

Kovács László

A népdalgyűjtő Bartók a népek barátságáért

Bartók Béla születésének 140. évfordulóján

*„Életem legboldogabb napjai azok voltak, melyeket
falvakban, parasztok között töltöttem.”*



Kodály Zoltán mellett kétségtelenül Bartók Béla volt az, aki a legtöbbet tett a magyar nép zenei kincsének összegyűjtéséért, a magyar népzene megismertetéséért. Már nagyon korán, zeneszerzői pályájának kezdetén eljutott a népdalhoz. Rendszeres gyűjtéshez 1906-ban kezdett. A legmostohább körülmények között, távol a városoktól, minden közlekedési eszköz híján, porosan, csizmásan, gyalog és rozzant szekéren, fonográffal a kezében rótt az országutakat, jutott el az ország legeldugottabb településeibe, s gyűjtötte a népdalok ezreit. Joggal tehetjük föl a kérdést, mint ahogy föl is tették sokan és sokszor, tulajdonképpen mi készítette Bartókot arra, hogy a világ fényes hangversenypódiumait fölcserélje a poros országutakkal? A rendkívül sok tényező közül egyet hadd emeljek ki, mégpedig azt, hogy hogyan is tekintett Bartók a népdalra: „...népi dallamaink mindegyike valóságos mintaképe a legmagasabb rendű művészi tökéletességnek. Kicsinyben ugyanolyan mesterműnek tekintem, mint a nagyobb formák világában egy Bach-fúgát vagy Mozart-szonátát. Az ilyen dallam klasszikus példája egy zenei gondolat páratlanul tömör, minden felesleget elkerülő kifejezésnek.”



Célja viszont a népzene megismerésével kettős volt: egyrészt a népdalok tudományos rendszerezése, másrészt „beépítése” zeneműveibe. Életművében ugyanis a népzene nem múló divat, nem is pusztá nyersanyag, hanem a zenei gondolkodás alapvető elve. Még a népdallal közvetlen kapcsolatban lévő művei, népdalfeldolgozásai is ezt az elvet érvényesítik. A Magyar népdalok című, Kodállal együtt írt művében ezt olvashatjuk: „*A népdalra úgy kell szabni a köntöst, hogy el ne akassza lélekzetét, a kíséret mindig csak az elveszett mezőt és falut igyekezzon pótolni.*”

„Lement a vacsoracsillag”

Bartók Béla 1910-es nagymegyeri gyűjtése egyik dallamának címe ez: *Lement a vacsoracsillag*. Mikor a rendszeres népdalgyűjtést Bartók és Kodály elkezdték, megegyeztek abban, hogy a Felvidéken elsősorban Kodály fog gyűjteni. Ezért Bartók itt kezdetben csak szlovák népdalokat gyűjtött, így Nyitra-darázsban 1906-ban. Később Ipolyságon elsősorban magyar kanászdalokat gyűjtött, erről Móra Ferenc a Honti igricek című elbeszélésében számolt be.

Mivel Kodály gyűjtése nem terjedt ki a Csallóközre (Ezt a területet nem tekintették a Felvidék részének, s ma is csak azért mert Szlovákiához tartozik.), Bartók ezt a fehér foltot is fel akarta számolni. Nagymegyerre valószínűleg azért esett a választása, mert édesanyja Pozsonyban élt (Bartók egyébként itt érettségizett). Nagymegyer Pozsony és Budapest között megállóhelyként szerepelhetett. Először 1910 márciusának végén, a húsvéti ünnepek alatt ismerkedett az itteni népzenei hagyománnyal. Második látogatására 1910 novemberének elején került sor. November 11-én egy szegedi képeslapon ezt írta ismerősének: „*Múlt vasárnap Csallóközben, most itt, jövő vasárnap Ipolyságon, dudások, kanászok társaságában, hej, haj ez ám az élet!*”

A Nagymegyeren akkor gyűjtött 94 dallam, a magyar népdalkincs legszebb darabjai. Az 1924-ben megjelent „*Magyar népdal*” című tudományos összefoglaló kötetében ebből 18 példa értékű dallamot tartott érdemesnek közölni. Ág Tibor a Nagymegyeren gyűjtött dallamokat két alkalommal is megjelentette „*Lement a vacsoracsillag*” címen.

„Az én igazi vezéreszmém: a népek testvérré válásának eszméje.”

Bartókot a népdal iránti érdeklődése csakhamar tovább vezette szomszédaink népzenejéhez. 1906-tól kezdve szlovák népzene is gyűjtött, s 1911-ben már négyszáz darabból álló gyűjteményét ajánlhatta fel kiadásra a Túrócszentmártoni Könyvnyomda RT-nek: „*Tavaly júniusban ajánlottam fel Önöknek kb. 400 darabból álló kéziratos tót népdalgyűjteményemet, mely a Slovenské Spevy sorozat folytatása lenne. A Slovenské Spevy kiadása oly gyönyörű kulturális vállalkozás, hogy az mindenki részéről a legnagyobb támogatást igényelheti. Ép ezért én közlés céljából ingyen engedem át egész gyűjteményemet.*” Az erdélyi románság népzenejét 1909-ben kezdte tanulmányozni, s gyűjtötte kisebb megszakításokkal egészen 1918-ig, különösen Biharban, Hunyadban és Máramarosban. A gyűjtőmunka hatalmas eredményeit néhány számadat is szemlélteti: 1904 és 1918 között 2721 magyar, 2600 szlovák és 2546 román dallamot gyűjtött. Kiegészíti ezt a számot kisebb arab és török gyűjtése. Végző számukat Szabolcsi Bence mintegy 8000-re teszi.

A sikeres népdalgyűjtés érdekében nyelvismeretét is állandóan bővítette. Nem csak szlovákul és románul tanult meg, hanem – Kodály híradása szerint – egy csuvas-tatár gyűjtőútra készülődve az orosz nyelvhez is hozzákezdett. Ennek, a szomszéd népek körében folytatott népzene-gyűjtő munkájának legfontosabb tanulságát így foglalta össze, a mindkét irányból megnyilvánuló sovíniszta támadásokra reagálva: „*A parasztok közt békesség uralkodik, gyűlölködést másfajtajúak ellen csak*

felsőbb körök árasztanak.’ A mottóul választott gondolat befejezéseként ezt írja: „Ezt az eszmét (a népek testvérré válásának eszméjét) igyekszem szolgálni zenémbem, ezért nem vonom ki magam semmiféle hatás alól, eredjen az szlovák, román, arab vagy bármiféle más forrásból. Csak tiszta, friss és egészséges legyen az a forrás.”

Népzene tudományi munkássága akkor is óriási jelentőségű lett volna, ha a kelet-európai népek népzenejét csak külön-külön dolgozta volna fel monográfiáiban. De őt az egyes népzene feldolgozásában is mindig az összehasonlító szempont vezette, s a nemzetközi együttműködésnek volt fáradhatatlan harcosa az 1910-es évektől haláláig. A népek testvérré válásának eszméje lett volna az alapja annak a három részből álló kantáta sorozatnak (román, szlovák és magyar népi szövegre), melyből sajnos csak az első mű: a román balladára írt Cantata profana készült el. De Bartók egyik levelében fennmaradt a kantáta-trilógia terve, ill. szövegének egy része, ennek a világhírű zeneszerzőnek internacionalista hitvallásaként:

„Vetekedik vala háromféle világ,
Háromféle világ, háromféle ország.
Az egyiknek neve: napkelet országa,
Másodiknak neve: napnyugat országa,
Harmadiknak neve: fényes dél országa.
Meg is megszólala elsőféle ország,
Elsőféle ország, napkelet országa:
— Szebb vagyok, jobb vagyok annyiival náladnál,
Jobban szeret engem még a fényes nap is,
Még a fényes nap is hozzám jön először
Hozzám jön először, jobban szeret engem.
Szóval felfelele második szép ország,
Második szép ország, napnyugat országa:
— Szebb vagyok, jobb vagyok annyiival náladnál,
Jobban szeret engem még a fényes nap is,
Még a fényes nap is nálam van legtovább,
Nálam van legtovább, jobban kedvel engem.
Szóval felfelele harmadik szép ország,
Harmadik szép ország, fényes dél országa:
— Szebb vagyok, jobb vagyok annyiival náladnál,
Jobban szeret engem még a fényes nap is.
Még a fényes nap is melegebben süt rám,
Melegebben süt rám, jobban kedvel engem.
S egyre csak vetekszik mind e három ország:
Napkelet, napnyugat, fényes dél országa.
Meg is meghallja ezt minden ország ura,
Mindен ország ura, a teremтő Isten:
— Sose vetekedj te háromféle ország
Hiú vetekedés semmit sem bizonyít,
 semmire se való.
(Sem mire se való, senkinek se használ.)

*Csak mutasd meg, mutasd meg háromféle ország
Mutasd meg, mutasd meg, mit tudsz teremteni.
Aki szebbet teremt, elsőség is azé,
Elsőség is azé, azt választom én is.
Összetanakodik háromféle ország,
Összetanakodik, mérkőzésre készül...*



*Bartók Béla szobra
Nagymegyeren, a gyűjtés
emlékére
(Fotó Görföl)*

Emléktábla Esterházy Jánosnak Szímőn

Szentmisével vette kezdetét az az emléktábla avatás, amelyet Szímőn tartottak a Csemadok alapszervezetének szervezésében május 15-én, a Helytállás napján.

A szentmisén Siekel István plébános emlékeztetett, Esterházy János boldoggá avatási pere elkezdődött, de mi már ma is úgy imádkozunk hozzá és kérjük közbenjárását, mintha szent lenne, mert számunkra már azzá vált. Az atya Esterházy János sorait is idézte: „*Ha szenvednünk kell magyarságunkért, panasz és zokszó nélkül tesszük ezt, mert mentül szilárdabban állunk ilyen körülmények között, Isten adta jogaink alapján annál értékesebb tagjai leszünk a nagy magyar közösségnek és annál eredményesebben tudjuk majd szolgálni Isten segítségével örök magyar céljainkat.*”

A szentmise után Kantár Éva, a Csemadok nevében üdvözölte a jelenlévőket. Elmondta, május 15-e a Helytállás napja, annak tiszteletére, hogy Esterházy János 1942. május 15-én a 68/1942-es alkotmányos törvény szavazásakor egyedülként nem támogatta a zsidó törvények elfogadását. Kantár Éva köszönetet mondott mindazoknak, akik hozzájárultak az emléktábla felavatásához, Salgó Tibornak, a



Az ünnepi beszédet Istenes József mondta, aki ismertette Esterházy János életútját, kiemelve magyarságát és vallásosságát szüleitől örökölte. Esterházy János tiszteletére, születésének 120. évfordulójának évét, 2021-et Esterházy János emlékévvé nyilvánították. A boldoggá avatási pert még 2019. március 25-én Marek Jêdraszewski, a krakkói főegyházmegye érseke indította el. Esterházy János 1957. március 8-án halt meg a mírovi börtönben. Jelenleg Alsóbodokon nyugszanak hanvai, a Szent Kereszt Felmagasztalása kápolnában, ahol évente több ezer zárándok teszi tiszteletét.

Istenes József, az Esterházy János Emlékbizottság tagja beszédében kiemelte: „Nem kétséges, hogy ott a helye a boldoggá avatásra várók sorában, mert példája és áldozatvállalása Isten akaratából megtörtént, valóságként élhet bennünk tovább. Ha minél többen leszünk olyan magyarok, lengyelek, szlovákok és csehek, akiknek Esterházy példája befogadása nyomán jobba, értékesebbé válik az élete, az nem csak elmélyíti bennünk az Istenhez és hazához való hűséget, hanem összetartozásunkat is megerősíti úgy, mintha Esterházy János ma is itt lenne közöttünk.”

Neszméri Tünde

[illegible]

Füri Ferenc a Felvidékiek Klubjának vezetője köszöntötte a megjelenteket, majd Kárpátiné Kovács Zita galántai leszármazott emlékezett meg a 74 évvel ezelőtti tragédiáról.

Kárpátiné Kovács Zita (Fotó: Kárpáti András)

A mártír lelkészre emlékeztek Levélen

Gulyás Lajos újratemetésének 30. évfordulójára emlékeztek Levélen május 11-én. Simon Zsuzsa, mosonmagyaróvári tanár, '56-os emlékőrző beszédének szerkesztett változatát ebből az alkalomból közöljük.

„És ne féljete azoktól, akik a testet ölik meg, a lelket pedig meg nem ölhetik.” Ezt az evangéliumi idézetet választotta Gulyás Lajos református lelkész, 1956-os mártír exhumálás utáni temetésére három gyermeke, Dr. Gulyás Ildikó, Gulyás Csilla és Gulyás Anikó. És valóban. Évtizedeken át, a családfő elvesztése mellett, állták édesanyjukkal együtt a további csapásokat, de sohasem adták fel édesapjuk ártatlanságába vetett hitüket. Az 1957. december 31-én végrehajtott halálos ítélet után 34 évvel később, 1991. május 11-én, itt Levélen, az utolsó szolgálati helyen, végre sor kerülhetett a méltó búcsúztatásra!



Elképzelhetetlen fájdalom és szomorúság, hogy Gulyás Lajost, az igazság megszállottját, az ártatlanul kivégzettet, a három kislányt, feleséget árvává tevő Kádár- rendszer még a temetői gyászolás lehetőségétől is megfosztotta, s a veszteséget magában hordozó, sokat szenvedett anyja, Puskás Gabriella nem érthette meg férje holttestének fellelését, ítéletének semmissé tételét, csontjai örök nyugalomba helyezését.

Ma is megtört szívvel és fájdalmas lélekkel állunk sírjánál, a mosonmagyaróvári Németh Alajos faragta kopjafájánál, s gyűjtjük össze a múlt tükörcserepeit, hogy felragyogtathassuk ennek a kivételes embernek az alakját, akinek 1951-ben, Levélen a 33. születésnapján kívánsága az, hogy „Istenem, adj lehetőséget a népemért való szolgálatra!”! Mintha addig nem tett volna eleget balatonszepezdi, korábbi hat évnyi szolgálati ideje alatt embertársaiért, híveiért, a magyar népért! Bár, ő ezt magyar református papi kötelességének tartotta. Németh Ferenc szepezdi helytörténész kivételes falutörténeti munkájában külön megemlékezik Gulyás Lajosról, aki ugyan 1948-ban eltávozott a faluból, de a reformátusok sose feledték el őt és követték tanítását, mi szerint „Közeledjete Istenhez és Ő is közeledik hozzátok!”

A Levélre áthelyezett lelkésznek hazafias szolgálata azonban még nem érkezett el a tetőpontjára. S, ha családjának az ötvenes évek közepén sikerült volna visszatérnie Kisújfalu-Deáki szülőhelyére, vallva, hogy „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít engem.”, akkor lehet, hogy a Felvidék, Nyitra vármegye magyarjainak lesz a lelkipásztora. De a jelentős anyagi megterheléssel is járó, bonyolult és hosszadalmas ügyintézése áttelepülésének, végül hiábavaló volt. A család Magyarországon maradt.

S maradt akkor is, amikor az 1956-os forradalom és szabadságharc megtorlása során százezrek a menekülést választották, mert Gulyás Lajos úgy vélte, hogy ő egyházának és nemzetének hű fia, s ő különben sem tett az 1956. október 26-ai mosonmagyaróvári sortüzet követően semmi olyat, ami bűn volna, sőt, ha ő és a hozzá hasonló emberek nem igyekeztek volna csendesíteni a tömeget, az események még rosszabbul alakultak volna. Hisz, a leadott sortűz után nagy volt a tömeg elkeseredése.

De Gulyás Lajos a bosszú célkeresztjébe került, mint klerikális ellenforradalmár, akin elégtételt kell venni a magyaróvári népharag három ávós halála miatt. 1956 decemberében már házkutatást tartottak nála, majd januárban Kisalföld c. megyei napilapban jelent meg róla egy súlyosan rágalmazó, valótlan állításokat tartalmazó, fenyegető hangú írás. Végül 1957. február 5-én a 39. születésnapjának ünneplése közben, otthonából hurcolják el. Családjától elbúcsúzik, gyermekei ekkor látják utoljára. Ezzel elérkezett korábbi üldöztetési útjának utolsó állomására. A maga ügyeit Isten kezébe helyezte, s azt mondta, hogy semmi sem történik az Ő akarata nélkül, ugyanakkor reménykedett a szabadságában. Azt mondta többször is: Itt valami félreértés lehet.

De itt nem volt semmi félreértés. Ma már, legrészletesebben Jobbágyi Gábor jogász professzor, 1998-as, Ez itt a vértanúk vére, az 1956 utáni megtorlási eljárások című könyvéből tudjuk, hogy koncepciós per kezdődik ellene és másik tizennyolc vádlott társa ellen. Ő a III. rendű vádlottja lesz az 1957. május 23-án induló győri pernek. Néhány hét és június 10-én az ügyész halálbüntetés kiszabását kéri rá a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalom vezetése, valamint kétrendbeli gyilkosságra való felbujtás büntette miatt. Ekkor már öt hónapja börtönben szenved, de úgy tartja, hogy „legyen meg az Isten akarata! Hazámért kész vagyok az életemet áldozni.”

Felmerül a kérdés, hogy történt-e ügyvédje bátor, becsületes, szakszerű képviselői munkáján kívül, egyéb, esetleges megmentői próbálkozás az elsőfokú ítélet fellebbezésétől a másodfokú ítélet meghozataláig illetve annak végrehajtásáig?

A legújabb történészi kutatások szerint egyházában voltak, akik lelkiismereti kötelességüknek érezték felhívni felettesük figyelmét Gulyás Lajos súlyos és életveszélyes helyzetére, kérve őket a cselekvésre. De végül mind a magánszemélyes, mind a magyar és külföldi református kegyelmi kérvények hatástalanok maradtak. Az Állami Egyházügyi Hivatal felé benyújtott kérvények pedig kezdettől fogva elutasítottak voltak, mondván, hogy „ez bűnügy, s bele szólni nem lehet.”

Az 1957. december 16-ai zártkörű, katonai tanács előtt zajló budapesti másodfokú tárgyaláson Gulyás Lajos ügyvédje azt ugyan eléri, hogy védencét a gyilkosságra való felbujtás vádja alól felmentsék, de helyette hazaárulással vádolták meg. A december 21-ei ítéletet nem kerülhette el. Jogerősen halálra és teljes vagyonelkobzásra ítélték. Hiába volt ígérvény az Elnöki Tanács elnökétől, „nem engedem, hogy egy református papot kivégezzenek”, Dobi István azonban sem felette, sem egyetlen halálraítélt felett nem gyakorolta kegyelmi jogát.

Az ítéletet 1957. december 31-én éjjel, három másik elítélt társával együtt Győrben végrehajtották. A per további három halálra ítéltjét pedig január 15-én végezték ki.

Felesége, ügyvédjük kézzel írt január 2-ai keltezésű levele által értesül a tragédia végső fázisáról. A teljes vagyonelkobzás már az új lakóhelyükön, Lébényben éri utol a családot, 1958. február 24-én. A fennmaradt jegyzőkönyvből kiderül, hogy az elkobzások mellett további 100 Ft bűnügyi költséggel és 5 Ft behajtói költséggel is megterhelték a gyászolókat. Halotti anyakönyvet majd csak 1958. október 28-án állítanak ki az elhaltról.

De mindez még mindig nem volt elég Kádár rendszerének! A család megbélyegzése, a gyerekek továbbtanulásánál is folyamatosan érvényesült, akár állami, akár egyházi iskolai beíratásról volt szó. Mindenütt falakba, elutasításba ütköztek, s ha mégis megvolt a nehezen elért középiskolából a kitűnő tanulmányi eredmény, s annak köszönhetően a felvétel a felsőoktatásba, akkor pedig azt vonatták

vissza az egyetemmel, vagy helyből küldték ki a felvételiző Gulyás lányt a teremből. A párt kegyetlen, embertelen képviselőinek keze mindenhova elért. ...

A diktatúra utáni rehabilitáció az 1989-es 36. törvény első cikkelye alapján kezdődött, mely semmisnek ítélte az 56-os koncepciós perek ítéleteit. Nyughelye felderítésének ügyét pedig az 1989. június 15-ei sopronkőhidai gyászmegemlékezés mozdította elő, melyről a soproni ellenzékiek derítették ki, hogy a fegyház rabtemetőjében földeltek el kilenc 56-os mártírt. A Gulyás család és a többi mártír családja egyenként is, de kicsit később már összefogva kérték, követelték a sírok exhumálását, melyet először nem kívántak engedélyezni a Történelmi Igazságtétel Bizottság és az Igazságügy Minisztérium részéről, mondván lett emlékhelyük Sopronkőhidán, elégedjenek meg ezzel! De a hozzátartozók az igaz ügyért elszenvedett mártírhalált haltak részére történő méltó végtisztesség adásáról nem mondtak le! A családok egységes, állhatatos fellépésének lett eredménye, hogy részvételükkel az 1990. áprilistól- októberig zajló, hosszabb-rövidebb ideig tartó régészeti és antropológiai munkák, azonosítások befejeztével sor kerülhetek a temetésekre.

Tihanyi Árpádtól Győrben, 1990. október 30-án, Weintrager Lászlótól, Kiss Antaltól, Czifrik Lajostól Mosonmagyaróváron, Zsigmond Imrétől Dunaszigeten 1991. március 23-án, Szigethy Attilától 1991. március 24-én Kapuváron, Török Istvántól 1991. április 12-én Sárváron, Földes Gábortól 1991. május 29-én Budapesten vettek méltó búcsút. Gulyás Lajos exhumálás utáni temetésére a család kérésére Levélen, 1991. május 11-én 14 órától került sor, a község lakossága, vezetése, a reformátusok, a Mosonmagyaróváról és a távolabbról érkezett magán – és közéleti személyek nagy részvétele mellett. A temetésre szóló értesítéseket is a család küldte el a megjelent meghívottaknak.

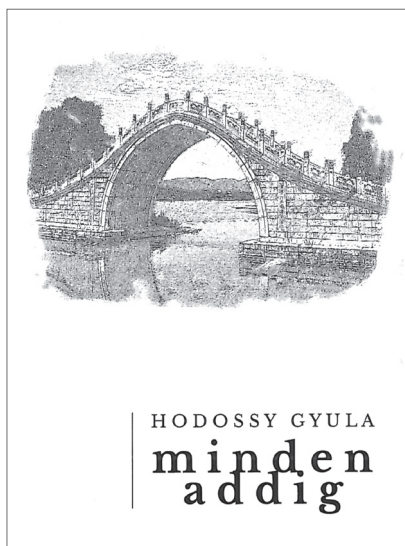
A református lelkészek végig közös csoportot alkotva a ravatalnál is egyesével búcsúztak lelkéstartáruktól. Fejet hajtottak Balatonszepezdről, Kisújfaluról, Levélről, Pápáról. Megkövették, megsiratták Őt, akit igaz hitéért, magyarságáért némítottak el. S kívánták örök nyugalomát itt a levéli hívek körében.

Világi megemlékező beszédet Dr. Borbély József soproni tanár, Gulyás Lajos halálos igazsága címmel mondott, majd felolvasta az országgyűlés elnökének üzenetét.

Igen tisztelt Honfitársaim!

A család, a hajdani hívek és Gulyás Lajos tisztelői emlékünnepeükön érezzék azt, hogy a Magyar országgyűlés kegyelettel hajt fejet a vértanú-halált halt levéli református lelkész emléke előtt. Gulyás Lajos egyike volt azoknak, akik magukénak tekintették 1956 forradalmának nemzeti és demokratikus céljait; kifejezte hűségét irántuk, de hivatásával is összhangban a kibontakozás békés útját kereste. A diktatúra azonban nem ismert kíméletet, a fiatal lelkészt megfosztották életétől, gyermekeit édesapjuktól. Gulyás Lajos 34 éve halott, mégis halhatatlan marad, amíg ez a nemzet élni fog. A megemlékezőket tisztelettel köszönti: Szabad György az Országgyűlés elnöke. ...

Hatvan év – Nyolc könyv



Hodossy Gyula tavaly ünnepelte születésének hatvanadik évfordulóját és tavaly jelent meg a „Minden addig” című legújabb könyve.

Hodossyban mindig volt valami megfeszítően személyes, amolyan „Hodossy Gyulás”. Felpezsdült a művészi-irodalmi élet az elmúlt évszázad nyolcvanas éveitől, és ebben jelentős szerepet játszik Gyula kitűnő kapcsolatteremtő és szervezőkészsége is. A „Minden addig” szép köntösben öltöztetett kötetének borítólapját Rác Éva tervezte, amelyen egy híd látható, ami azt is ábrázolhatja, hogy költőnk keresi ami összeköti az idő súlyával bennünket. Hiszen tudjuk, hogy Hodossy Gyula nemcsak költő, író az SZMÍT – elnöke, a kultúra napszámosa, igazgató „irodalomszervező”... és folytathatnám, de ennyi is elég, nehogy a sorolásban hibát kövessék el.

Hodossy a szlovákiai magyar irodalom sajátos sorsú költője, írója – szervezője. Mindezt el kellett róla mondanom azért, hogy az új kötetének verseihez és prózai szövegeihez közelebb férközhessünk, illetve azok háttérének távlatait pontosabban mérhessük, jobban

megérthessük a válogatás szempontját, szűkös keretét. A könyvben 26 vers, 11 prózai szöveg és 60 darab morzsa (verstöredék) szerepel.

Az egyes versekben a költőnk nemes egyszerűsége bontakozik ki, a következőket csipegettem ki belőlük: „A rügyből virág, később gyümölcs lesz, / majd enyész, aztán föld és megint rügy, / ez az igazi teljesség.” (részlet – Recept a teljességhez)

Vagy: „Miközben rám telepedik a kék szín, / egy angyal, apró kis kék madárként, / gyönyörűt, életet dalol.” (részlet – Kék téli reggel, angállal)

A költő nosztalgizál, játszik, kesereg, bízik, mint az Egy verssort kérek című versében: „Karácsony előtt egy nappal, / egy verssort kérek, / nem a vers első sorát, / s nem az utolsót, / nem a mindentudót, a hangosat, / csak egyet, a rejtőzködők közül.”

A szerző ötvenedik születésnapjára „Szövi a lélek vásznát” című kötete Zalán Tibor költő összeállításában készült. S most, rá tíz esztendőre, 2020-ban szintén Zalán Tibor volt a felelős szerkesztője új könyvének és ő írta az utószót is nagy hozzáértéssel. Többek között ezt írja: „Végigkísér a kézirat olvasása során a remek kötet cím hiányos mondata, mígnem fölbukkan egy sor, amelyik alcímként funkcionálhatna ennek a versgyűjteménynek a homlokán: nem mintha bánnám.” Bejelenti, hogy a vers közös pont, az olvasó és a hallgató közös pontja. Mindamellet egyszerű embernek is meg tud mutatkozni az ilyesféle felvetésekben: ha éjjelenként tudsz álmodni, s csillagokat számolni.

Van a kötetben számozott 60 darab morzsa-vers töredék, szilánk, tüsszentés, hátrahagyott vers, s ezek nagyon egyszerűek, mint például „a tudat, hogy így a pályám elején még nem késtem le semmit”. Telitalálat a 29. morzsa: „Sokszor nem látszik, hogy mit írunk a papírra, meg aztán sokszor nem is a papírra írunk. Írjuk az életünket, vérrel, izzadsággal. Írunk szenvedélyből, írunk reményből. A megmaradásért írunk. Írunk, hogy kimosolyoghassunk a világra.” Vagy „Amikor az édesanya ölébe ülteti újszülött babáját, óvja, nézi, beszél hozzá, olyan, mint az Isten.” (Morzsák 31 – 85. oldal). Az is igaz, hogy a költő igen szereti a csendet: „Csend írja a verset, csend írja a zenét, így a csend a legnagyobb mesélő, életről, halálról.”

Hodossy Gyula új kötetében megszorodnak az emlékező, visszatekintő prózai szövegek. Sokszor élénk tárja az ellentétek világát, hol beletörődésről, örömről, kisebbségi létről, értelmiségről ír. Szeretné megőrizni az egyéniségét és ez sikerült. Felnéznek rá az emberek, hol szidják, hol dicsérik. Ez így van rendjén.

A „Minden eddig” a költő nyolcadik kötete. Sok - e vagy kevés nehéz a kérdés. De inkább sok, hisz már elmondtuk mi mindennel foglalkozik Hodossy Gyula, a költő, az író, az irodalmár.

Most egy gondosan összefogott csokrot nyújt át az olvasóinak, lelkének virágcsokra ez az új kötet. Valamennyi verse, írása figyelemre méltó munka. Többen mondták (én is hozzájuk tartozom): Hodossy Gyula tud valamit. Hogy hogyan csinálja ez az ő titka.

Hodossy Gyula: Minden addig, Vámbery Polgári Társulás, Dunaszerdahely – 2020

Száraz Pál

Négy kötetben – ötszázharminchat vers

Fellinger Károly nagyon népszerű költőnk nem első ízben jelentkezik gyermekversekkel. Jó három éve tarisznyájával vándorútra indult a Dunaszerdahelyi, Galántai, Vágsellyei a Szenci járásokhoz és Pozsonyhoz tartozó magyar falvakban. Mire hazatért körútjáról a tarisznyája megtelt gyönyörű gyerekversekkel és ebből egy gyönyörű kötet készült **Csatangoló** címmel. A könyvben 151 vers található, melyekben csak úgy zeng a történelmünk, regéink, legendáink mondáink, meséink. Mint: „Nagyjókán, esős napon, / eltévedt a huszár nagyon, / minden utca girbegörbe, / bolyongott hát körbe-körbe.” - olvashatjuk a Girbegörbe versikében. Nagyonbbrészt rövid csattanós, ritmusos versek. „Szencze gyere, / ne légy gyáva, / Molnár Albert / városába, / hol az ördög / bög, botorkál, / megvárak a / pincesoránál. / A Napfényes / tavak partján / sütkérezik / hat boszorkány, / Vasorrúak, / bár rémesek, / hallgatni / őket élvezet.” Vagy a Vásárúti négy soros „Réteshúzó fesztiválján / részt vesz a hétfejű sárkány, / palinkától torka lángol, kikergetik a világból.”

Valamikor falvainkról Dénes György és Keszeli Ferenc kitűnő költőink is írtak gyönyörű gyermekverseket. Az akkori hatalomnak nem is tetszettek falvaink magyar neveire írt versikék, de a fiatal olvasók körében nagy sikert arattak.

Majd költőnk újra elutazott és végigjárta a Komáromi, Nyitrai, Érsekújvári, Lévai járás városait és falvait. Az Aranyosmaróti járásban csak Barslédecen járt és elkészült a 131 versből álló **Barangoló** című kötet. Fellinger Károly verseskönyvét a nyelvi leleményesség a játékoság és a humor jellemzi. Egyik sikerült verse a Gímes: „A gímesi várnak tornyán / táncol a hold, szeme ragyog, / szerencsére, ha leesik, / szétnyomja a búbánatot. / Vagy „Ekel falu / nincsen párja, / itt született / Csokonai / szép Lillája.”

Költőnk nem feledkezik el nagyjainkról, híres szülötteink dicsőséges alakjairól. Mint: „Bátor község Alsóbodok, / sólyomszárnyon száll az ének, / hálát adnak minden este / a magyarok Istenének. / Itt helyezték nyugalomra / Esterházy Jánost végül, / csillagként ragyog odafönn, / mikor az ég elsötétül.” Nyitragerencséri versből egy részlet: „Nyitragerencséri / minden utca tiszta, / a sok utcaajtót. / Kodály s Bartók nyitja.”

Nagyonbbrészt rövid népies hangvételű versikék a szülőföld szeretetére oktatják a gyerekeket. Úgy, mint az első kötetet az iker testvérét is Balázs Géza rajzai teszik szebbé és teljesebbé. Ezek a gyermekversek gyógyír, de nem bódítószer. Ebben a fordított világban nemcsak erőt ad, frissít és

pihentet, hanem szilárdít is, kitartásra, szívósságra tanít. Vágyunk, egész lelkünkkel vágyunk, szűk és szoros életünkből, amelyben még mindig annyi a kicsinyesség és a rosszindulat, a nagy és férfias fantáziák felföldjeire. De a végigjárt kirándulásainkból megedződve kerülünk vissza. Injekciónk nem „tüneti kezelés”, hanem mély magyar életünk legközvetlenebb megújulása bennünk.

Fellinger Károly az utazását folytatva és eljutott Közép Szlovákiába, a losonci, a rimaszombati, a nagyrőcei, rozsnói, zólyomi, nagykürtösi és korponai járások magyarlakta falvaiba, hogy megszülessen a harmadik könyve **Lófráló** címmel. Az illusztrációk ismét Balázs Géza munkái – csodálatosak.

A kötet újra kellemes időtöltésre invitálja a fiatal olvasóinkat. Most éppen Ipolykeszire. „Ipolykeszin álmódzott, / imádta a mesét, regét, / Ipoly Arnoldnak hívták, / hazafi volt: bölcs és derék.” Eljutni Gömörország egyik legkisebb falucskájába: „Dobfenéken száll a golya, / itt született Kovács Jóska. / Nincsen otthon, régen láttam, / mesét gyűjt a mennyországban. // Dobfenéken szívét hagyta, / rálépsz, mint egy kiskavicsra, / sötét fellegek, ha hívnak, / Gortva – patakba hajítsad.” De élt egy híresség a Nagyrőcei járás Deresk falucskában. „Deres már a határ Deresken, / Dúdor Pista sírját kerestem. / Angyali festő volt, varázsló, / tekervényes a gázló.”

Végigutazunk a Felvidék középső részén, a dimbes-dombos falukon, és elgondolkodunk, innen is származnak nagyjaink. „Minden házban van rézváza, / nemes falu Zádorháza. / szemét a nap tágra nyitja, ha belenéz Bettes Pista. // Sajó partján fogad Hanva, / akarva vagy nem akarva, / Tóth Elemér széllal tárgyal, / megigézi a madárdal. // Újabb költő nevét hallom, / s ha leszáll a méla alkony, / Tompa Mihály sírja mellett / egy fiúcska körmöl verset.” Reméljük, ha forgatják ezt a kincsesbányás kötetet, sok érdekeset megtudnak a múltunkról is.

Költőnk Felvidéki utazásait keleten fejezi be. A negyedik falujáró és honismereti kötetének **Bóklászó** címet adta, amelyben 120 darab vers szerepel. Sok frappáns versikével találkozhatunk itt is. Példa Dobóruszkáról négy sor: „Dobóruszkán, Dobóruszkán / született bölcs Dobó István, / egri hős, erdélyi vajda, / szikrát vetett fényes kardja.” Megtudhatjuk milyen áru kapható Királyhelmecc piacán: „Díszes Királyhelmecc / királyi piacán / gazdag volt az áru, / nem lehetett silány. // A keleti kelme / volt ám csak kelendő, / a világ végéről / jött a legtöbb vevő. // Hogyha ma is lesz még / vásár, de királyi, / Dobos László – könyvért / fogok sorban állni.” Azt is megtudhatjuk, kik táncolnak a nagykövesdi várrom udvarán: „Nagykövesdi bús várromnak / udvarán hét tündér táncol, / kőkútjában a telihold / elolvad a boldogságtól.”

„Sine praeteritis futura nulla – Múlt nélkül nincs jövő” - állítja a közmondás, mely szellemében és tartalmában egyaránt a mienk is. És biztosan ebben a szellemben íródtak a kötet versei is.

Fellinger Károlynak két év alatt négy könyve jelent meg a **Csatangoló**, **Barangoló**, **Lófráló** és a **Bóklászó**, amelyekben ötszázharminchat gyermekvers található. Ünnepe ennek a négy ikerkönyvnek a megjelenése. Ünnepe mindazoknak, akik vonzódnak szülőfalujukhoz – városukhoz és ehhez a csodálatos szlovákiai vidékhez. Köszönet mindazoknak, aki létrejöttében bábáskodtak. A felelős szerkesztőnek Z. Németh Istvánnak, szlovákiai gyermekirodalmunk legjobbjának, hogy ilyen négy csodálatos könyvet szerkesztet és minden egyes hátlapra nagyszerű ajánló szöveget – utószót írt. A szerzőnek, kiadónak, a nyelvi szerkesztőnek, a nyomdai előkészítőnek, Balázs Géza illusztrátornak és mindenkinek, akik hozzájárultak, hogy – ezek a könyvek minden magyar családhoz eljussanak. Fellinger Károly évek óta példásan tesz eleget szülőföldjével szembeni lelki, szellemi, erkölcsi kötelezettségének. Most is sikerült! Bízunk benne, hogy a szerző versei sok örömet és felejthetetlen honismereti élményt nyújtanak nemcsak a gyermekolvasóknak, hanem a felnőtteknek is.

Fellinger Károly: Csatangoló 2019, Barangoló 2020, Lófráló 2020, Bóklászó 2021 - Lilium Aurum Dunaszerdahely.

Száraz Pál



Elhunyt Gál Sándor (1937–2021)



Életének 84. évében elhunyt Gál Sándor. A kassai Fábry Napok és a Szenczi Molnár Albert Napok egyik fő szervezője volt, a Csemadok országos elnökségének sok éven át meghatározó tagja, a szél-járás állandó munkatársa. Munkásságára következő lapszámunkban emlékezünk.

HONLAPAJÁNLÓ:

Elkészült a Mosonvármegye Lap-és Könyvkiadó honlapja. Itt megtalálható a Szél-járás legutóbb megjelent két száma a lap nevének menüpontja alatt. Hír14Mosonvármegye címen internetes hírújságunk olvasható. Könyveink, kiadványaink ugyancsak ezen a honlapon a megfelelő menüpontra kattintva megrendelhetők! Ezen a felületen léphet kapcsolatba szerkesztőségünkkel is.

SZERZŐINK

Böröndi Lajos költő (Feketeerdő) • **Csáky Anna** költő (Győr) • **Fellinger Károly** költő (Jóka/Jelka) • **Füzesi Magda** költő (Budapest) • **Gál Sándor** költő (Buzita/Buzica) • **Görföl Jenő** helytörténész (Bratislava/Pozsony) • **Kárpáti Kovács Zita** művelődésszervező (Pécsvárad) • **Kerék Imre** költő (Sopron) • **Kotolácsi Mikóczy Ilona** író (Salzburg) • **Kovács László** helytörténész (Egyházgelle/Holice) • **Lengyel Ferenc** költő, műfordító (Bécs/Wien) • **Neszméri Tünde** újságíró (Dunaújfalú/Nova Dedinka) • **Oros László** helytörténész (Felsőszeli/Horné Saliby) • **Simon Zsuzsanna** tanár (Mosonmagyaróvár) • **Stirber Lajos** tanár, karnagy (Komárom/Komárno) • **Szabó Ferenc László** író (Bécs/Wien) • **Száraz Pál** író, (Nagyfödémes/Velke Ulany) • **Tuba László** helytörténész (Mosonmagyaróvár) • **Varga Gabriella** újságíró (Budapest)